

İMGELEM

IMAGINATION

Altı Aylık Hakemli Beşeri Bilimler Dergisi

Peer Reviewed Humanity Sciences Journal Twice a Year

Sayı: 2

Issue: 2

Temmuz 2018

July 2018

EDİTÖR/ Editor in Chief

Doç. Dr. M. Yavuz ALPTEKİN

EDİTÖR YARDIMCILARI

Doç. Dr. Bayram SEVİNÇ

Doç. Dr. Mine GÖZÜBÜYÜK TAMER

Yard. Doç. Dr. Serdal FİDAN

Yard. Doç. Dr. Savaş TAŞ

Öğr. Gör. Dr. Selim KARYELİOĞLU

YAYIN KURULU

Doç. Dr. Bayram SEVİNÇ

Öğr. Gör. Dr. Selim KARYELİOĞLU

Doç. Dr. Mine GÖZÜBÜYÜK TAMER

Yard. Doç. Dr. Leyla AYDEMİR ÖZDEMİR

Yard. Doç. Dr. Serdal FİDAN

Öğr. Gör. Veysel USTA

Yard. Doç. Dr. Savaş TAŞ

Öğr. Gör. Elif Baş

DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Hikmet ÖKSÜZ

Prof. Dr. Enver ÖZKALP

Prof. Dr. A. Mevhibe COŞAR

Prof. Dr. Yümni SEZEN

Prof. Dr. Korkut TUNA

Prof. Dr. Zeki ARSLANTÜRK

Prof. Dr. H. Musa TAŞDELEN

Prof. Dr. Mustafa E. ERKAL

Prof. Dr. Edibe SÖZEN

Prof. Dr. Mehmet Fikret GEZGİN

Prof. Dr. Nadir SUGUR

Prof. Dr. Mustafa DELİCAN

İKİNCİ SAYININ HAKEMLERİ

Doç. Dr. Armağan ÖZTÜRK

Dr. Öğr. Üy. Ayhan DEVER

Dr. Öğr. Üy. Cihan AKKAYA

Dr. Öğr. Üy. Efe BAŞTÜRK

Dr. Öğr. Üy. Hatice KARAKUŞ

Dr. Öğr. Üy. Nihan OZANSOY TUNÇDEMİR

Dr. Araş. Gör. Hüseyin YADİGAROĞLU

Araş. Gör. Ersoy Özmen ALKAN

Kapak Tasarımı

Okutman:

Gökçe YAĞCIOĞLU

İÇİNDEKİLER

Üniversite Öğrencilerinin Evlilik ve Aileyi Anlamlandırma Biçimleri: Karadeniz Teknik Üniversitesi Örneği.....5 (Elif BAŞ – Emine Cengiz)	5
Boşanmanın Erkekler Üzerindeki Etkisi: İstanbul Örneği.....29 (Çisem AKTAŞ)	29
Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Günlük Hayattaki Yansımaları: Çorum/Alaca Örneği59 (Sema YILMAZ)	59
Kampüsteki Yabancıların Sosyal Medya Aracılığıyla Bir Araya Gelişi: “KTÜ İtiraf” Adlı İnternek Sitesi Üzerine Bir İçerik Analizi.....81 (Ahsen ÜNLÜ - Rabia AYKANAT)	81

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN EVLİLİK VE AİLEYİ ANLAMLANDIRMA BİÇİMLERİ: KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Elif BAŞ¹

Emine CENGİZ²

Özet

Ailedeki yaşam döngüsünün başlangıç noktalarından biri olan ve bireyin hayatını önemli ölçüde etkileyen evlilik, geleneksel toplumlarda görüldüğü gibi modern toplumlarda da en önemli toplumsal kurumlar ve temel sosyal sistemlerden birini oluşturmaktadır. Evlenme, farklı cinsten olan iki kişinin birlikte yaşamalarını sağlayan bir çeşit toplumsal anlaşmadır.

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerin aile ve evliliğe yönelik düşüncelerini anlamaya ve açıklamaya çalışmaktır. Araştırmanın amacına yönelik olarak, Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde son sınıfta öğrenim gören kadın ve erkek öğrencileri ile mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aşamasında nitel bir uygulama olan derinlemesine görüşme tekniğinden faydalanılmış, verilerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında ise betimsel analiz tekniğine başvurulmuştur. Elde edilen bulgulardan yola çıkarak üniversite öğrencilerinin aile ve evlilik konusunda gelenekselci bir bakış açısına sahip oldukları, söz konusu durumun kadın ve erkek öğrenciler arasında büyük farklılık göstermediği gözlemlenmiştir. Üniversite öğrencileri günümüzde hala ailenin ve evliliğin önemli olduğunu dile getirmişlerdir. Evlilikte kadın ve erkeğin toplumsal cinsiyet rollerini yerine getirmeleri gerektiği düşüncesi kabul görmektedir. Sosyolojik olarak yaklaşıldığında toplumsal baskı yüzünden öğrencilerin evliliğe büyük bir anlam yükledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Evlilik kurumunun eşler arasında bir imza ile sınırlandırmak yerine bazı anlam ve değerleri taşıması bakımından da evliliğe karşı olumlu bir tutum sergiledikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Üniversite öğrencileri, toplumsal kurum, evlilik, aile.

Abstract

The marriage, which gives the continuity of family unity, is defined in different ways by social scientists. But it can be described as the most common expression of two people in modern societies based on civil law. Marriage, which is the starting point of the life cycle in the family and which has an important impact on the individual's life, is one of the important social institutions and basic social systems of modern societies as well as of traditional societies.

The overall aim of this study is to understand the feelings and thoughts of university students towards marriage and family. For the purpose of there search, interviews were held with the male and female students studying at the last grade in Karadeniz Technical University. The research has benefited from the in-depth interview

¹ Öğr. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, elifbas@ktu.edu.tr

² Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji ABD, Yüksek Lisans Öğrencisi, emine19cengiz61@gmail.com

technique, which is a qualitative practice in the data collection phase, in the evaluation and interpretation of the data, descriptive analysis method was applied. The social change that has taken place from the findings of the field data has affected the views and thoughts of university students about marriage institution and family. It has been observed that students have a traditional point of view about marriage and family, and that the situation does not differ greatly between male and female students. University students still think that marriage is important today and they have the opinion that their working lives can be stretched with marriage. But sociologically, when asked this question, it is actually the result of social pressure that students have a great sense of marriage. It is seen that the marriage institution has a positive attitude towards marriage in terms of carrying some meanings and values instead of restricting it with a signature among the spouses.

Keywords: university students, social institution, marriage, family

GİRİŞ

Toplumun temel taşı olarak görülen aile, toplumsal değerlerinde kuşaklara aktarılmasında önemli bir role sahiptir. Genç kesim için de aile, huzurun, güvenin, mutluluğun kaynağı ve en önemli sosyalizasyon araçlarından biridir. Günümüz toplumlarında toplumsal değişimin etkisiyle aileye ve evliliğe yüklenen anlamlar farklılaşmıştır. Geleneksel anlamda geniş ve çekirdek olarak ikiye ayrılan aile, toplumsal değişimler sonucunda çeşitlenmiştir. Tek ebeveynli aileler, eşcinsel aileler, birlikte yaşamalar, aileye alternatif türler olarak ortaya çıkan yaşam biçimleri arasındadır. Bir yandan modernleşmenin aileyi olumsuz olarak etkilediği ailenin parçalanmasına yol açtığı görüşleri hakim iken, diğer yandan ise ailede görülen bu değişimin ailenin kabuk değiştirdiğine, ailenin çözülmediğine aksine dönüşüm yaşadığına dair düşünceler mevcuttur.

En eski ve en temel kurumlar arasında yer alan aile hakkında çeşitli tanımlar ve araştırmalar ortaya konulmuştur. Ailenin büyüklüğü, yapısı, işlevleri, iç işleyişi, düzenleniş biçimleri, egemenlik ilişkileri ve iktidar şebekesi içindeki pozisyonuna diğer öğelerle nasıl eklemlendiğine bağlı olarak değişmektedir. Böylece geçerli tek bir aile tanımı ya da formu ortaya koymak mümkün değildir (Aytaç, 2015: 41). Tek bir aile tipi yerine farklı aile tiplerinin de bulunduğunu ve bunların sınıf, toplumsal cinsiyet ve yaş gibi faktörlerin diğer aile türlerinin oluşmasında etkilerinin de fazla olduğu belirtilmiştir (Gittins, 2011: 15). Sayın'a göre (1990: 2) aile, biyolojik ilişkiler sonucu insan türünün devamını sağlayan, toplumsallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı, karşılıklı ilişkilerin belirli kurallara bağlandığı, o güne dek toplumda oluşturulmuş özdeksel ve tinsel zenginlikleri kuşaktan kuşağa aktaran, biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal, hukuksal vb. yönleri bulunan toplumsal birimdir. Murdock'a göre ise aile, birlikte oturan iki cinsten yetişkinlerden en azından ikisinin

toplumda kabul gören cinsel ilişkiler içinde olduğu ve bu “evli” çiftin kendilerinin ya da evlat edinilmiş bir veya birkaç çocuğun bulunduğu sosyal birimdir (Aktaran Erdentuğ, 1985: 167). Aile kavramı, insanlık tarihinin başlangıcından itibaren zamana, yaşanan toplumun kültürel yapısına göre değişerek varlığını sürdürmüş bir kavramdır. Evlilik birliğinin kurulması açısından toplumda aile önemli bir yere sahiptir. Evlilik de içinde bulunduğu kültüre ve topluma göre farklı değerler kazanmaktadır. Bu bağlamda evlilik ve aile kavramları çalışmanın temel konusunu oluşturmaktadır.

Emiroğlu ve Aydın (2003: 293-294)’a göre evlilik temelde aile olarak tanımlanan birimi oluşturmak ve türün üremesini düzenli, toplumca kabul edilebilir olan ve onaylanan ve çatışmaya yol açmayan bir biçimde temin etmeye yarayan iki karşı cins arasında kurulan cinsel ve iktisadi birliktir. Ancak evlilik, iki karşı cins mensup bireyleri bir araya getiren bir düzenleme olmanın çok ötesinde geniş bir akraba ve arkadaşlar grubuna dek yayılan bir ilişkiler ağını da etkilemekte ve genellikle yeni toplumsal ağlar yaratmaktadır. Evlilik denildiği zaman herkesin aklında çağrışım yapan bir tanım vardır. Türk sistemine göre evlilik, gelinin damadın hane halkına dahil oluşuyla yeni bir aile oluşturulması şeklinde tanımlanır (Duben&Behar, 2014). Evliliğin gelinin kocasının hanesine dahil olması şeklinde tanımlar. Evlilik, aileler gerçekleştiğini görsün diye yaşanan bir zorunluluk olduğu sürece bu mekanizma, karar alma sürecinin önemine işaret eder (Delaney, 2017). Gökçe’ye göre ise (1990: 385-386) evlilik; “esas itibarıyla toplum tarafından onanan kadın ve erkek, ya da kadınlar ve erkekler arasında yaratılan bir ilişki türünü karakterize etmektedir ve aileyi oluşturan toplumsal ilişkileri belirli kalıplar içine yerleştiren bir sözleşmedir”. Evlilik yoluyla bireyler aileler kurmakta, neslini sürdürmekte, çocuklar yetiştirmekte ve sosyalleşmektedir. Evlilik birey için duygusal paylaşımlar, cinsel yaşantılar, mal paylaşımı, miras gibi bireysel ve sosyal pek çok hakkı yasalarla güvence altına almaktadır.

Aile ve evlilik konusunun yanında çalışmada gençlere yer verilmesi gençliğin, ekonomik işgücünü, beyin gücünü, toplumsal değişimin aktörü ve ulusal mirası, geleceğe taşıyabilen kişiler olmasıdır. Bayhan'a göre üniversite gençliği 18-24 yaş grubunu oluşturan, formel eğitim-öğretimin son evresinde öğrenim gören, araştırmacı ve sorgulayıcı, bilimsel zihniyet kazanan, kendilerine has bir gençlik kültürü oluşturan, toplumun önderleri olacak kesime karşılık gelir (Bayhan, 2013: 136). Çalışmada gençlere yer verilmesi hem toplumu yansıması hem de temsil etmesi bakımından önemlidir. Türkiye'nin toplumsal yapısı değişime ve dönüşüme paralel olarak hem bireyci hem de geleneksel kültür özelliğini yansıtmaktadır. Bu bağlamda hem modern hem de geleneksel kültürü bir arada yaşayan toplumda gençlerin aile

ve evliliğe yönelik düşüncelerinin hangi doğrultuda olduğu saptanmaya çalışılmıştır. Çalışmada kadın ve erkek öğrencilerin aile ve evliliğe ilişkin görüşlerinin geleneksel düşünce yapısıyla örtüşüp örtüşmediği; kadın ve erkek öğrencilerin bu konulardaki görüş farklılıklarının olup olmadığı; gençlerin toplumsal değerleri ile aile ve evliliğe ilişkin tutumlarında bir ilişkinin olup olmadığı ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışmada feminist kuramdan faydalanılmıştır. Latince kadın anlamına gelen femine sözcüğünden türetilen feminizm Fransızca'ya 1837'den sonra, İngilizce'ye ise 1890'larda womanism (kadıncılık) ismini alarak girmiştir (Sevim, 2005: 7). Feminizm cinsiyetçiliği, cinsiyetçi sömürüyü ve baskıyı sona erdirmeyi amaçlayan bir harekettir (Hooks, 2014: 12). Feminist kuramın temel paradigmaları arasında toplumsal cinsiyet, ataerkillik ve özel/kamusal alan gibi kavramlar yer almaktadır. Kadına yönelik ayrımcılığa, baskıya ve cinsiyetçiliğe karşı duran feminist yazımda ikincil konumda olan kadınların erkekler karşısında sosyal, siyasal ve ekonomik alanlarda güçlendirilmesi gerekmektedir. Arat'a (2017: 34) göre geleneksel cinsiyetçi ayrımcı siyasal ideoloji kadını, özel alana, doğal alana ait bir varlık olarak örmeyi sürdürmektedir. Böylece kamusal-özel alan ayrımı, dişi-erkek ayrımının bir başka biçimi olmaktadır.

Hartmann (2006) ataerkilliği, erkeklerin kadınlar üzerinde tahakküm kurmalarını sağlayan hiyerarşik ilişkiler ve maddi temele dayanan bir alan olarak tanımlamaktadır. Ataerkil sistemde erkekler hem ev içinde hem de ücretli işlerde çalışan kadını denetimi altına almaktadır. Çünkü ataerkil sistem toplum içinde oluşan sosyal ilişkilerde erkeğe üstünlük tanıyarak, erkeğin daha güçlü olduğunu kabul eder (Walby, 2016). Feminist kuramın, toplumsal cinsiyetin sosyal örgütlenmesi ve onun ürettiği cinsel eşitsizlikleri anlamak için sosyolojik araçları kullanmadan önce, geleneksel sosyolojinin kullandığı toplumsal hayatın temel haritasını yeniden çizmeleri gerekiyordu. Bu harita, toplumsal cinsiyeti ve cinsel eşitsizliği toplumsal hayatın kenarlarına yerleştirmişti. Toplumun geleneksel haritalanması, toplumsal hayatın birbirinden farklı iki alanını tarif etmekteydi. Buna göre kamusal alan, ücretli iş, piyasa, devlet ve politikadan oluşan erkek etkinliğinin alanı olarak görülmekteydi. Özel ya da aile içi alan ise çocuk yetiştirme ve diğer aile üyelerinin bakımıyla görevlendirilmiş kadınların alanı olarak düşünülmekteydi. Bu şemaya göre erkekler her iki alanda yaşarken, kadınlar sadece özel alana, eş ve anne olarak görevlerine ve üremeyi sağlayan biyolojilerine gönderme yaparak anlaşılabilir (Bilton ve vd., 2008: 488-89). Feminist yaklaşım, işbölümünün biyolojik temelleri bulunduğu yolundaki savları, toplumda doğal ya da kaçınılmaz hiçbir görev paylaşımı olmadığını ileri sürerek, keskin biçimde

eleştirmektedir. Kadınları meslek edinmekten alıkoyan herhangi bir biyolojik temel yoktur; insanlar kendilerinden kültürel olarak beklenen rollere göre toplumsallaştırılırlar (Giddens, 2013: 516). Ataerkil toplumsal yapıda görülen işbölümü ve bu işbölümünde kadın ve erkeğe yüklenen roller kadının hayatının ikincil konuma gelmesinde temel etkenler arasındadır. Çünkü feminist kuramda kadınların işgücüne sınırlı katılımına ve toplumsal cinsiyete dayalı işbölümüne vurgu yapılmaktadır. Cinsiyete dayalı işbölümünde kadın ev içi işlerden sorumlu iken, erkek ise ev dışındaki işlerle meşgul olmaktadır. Kısacası çocuk bakımı ve ev işleri kadının göreviyken, evin geçimini sağlayanlar ise erkeklerdir.

4. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, Karadeniz Teknik Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin aileye, evliliğe, çalışma yaşamına, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşlerini ortaya sermek amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda, araştırmada yorumsamacı paradigmadan faydalanılmıştır. Yorumsamacı yaklaşımda çalışılan olay ve olgular kendi ortamları içinde incelenmekte ve araştırmacı bu olay ve olguları ayrıntılı biçimde ve derinlemesine açıklamaya ve yorumlamaya çalışmaktadır. Çünkü sosyal bilimlerde tek bir “gerçeklik” ya da tek bir “doğru” yoktur. Bunun yerine çoklu gerçeklikler, farklı ve çeşitli algılara yer vardır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 34).

Araştırmanın örneklemini Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde lisans öğrenimine devam eden ve çeşitli fakültelerinde okuyan son sınıf öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın evrenini, 2016-2017 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde okuyan son sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Altı kadın ve altı erkek öğrenci ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Nitel araştırma yöntemleri kullanılarak veriler elde edilmiş, elde edilen veriler betimsel analiz tekniğiyle yorumlanmıştır. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 159). Analiz sürecinde kadınlar K1, K2, K3, K4, K5, K6 erkekler ise E1, E2, E3, E4, E5, E6 şeklinde kodlanmıştır. Görüşmelerden elde edilen bulgular yedi başlık altında değerlendirilmiştir. Çalışma, evliliğin anlamı, evlilikten beklentiler, evliliğin bağlı olduğu koşullar, evlenilecek kişide aranan özellikler, iş yaşamına bakış, toplumsal cinsiyet rolleri ve evlilik öncesi cinsel birlikteliğe ilişkin görüşleri olmak üzere toplam yedi kategoriye ayrılmış ve elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

5. Araştırma Bulguları ve Veri Analizi

5.1. Evliliğin Anlamı

Araştırmada görüşülen gençlere göre evlilik; yuva kurmak, yeni bir hayatı paylaşmak, mutlu ve bir birliktelik şeklinde tanımlanmaktadır. Aynı zaman da evlilik gençlere huzur, mutluluk ve çocuk fikrini çağrıştırmaktadır. Özellikle evliliği, çocuk yapmak için bir araç olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Evlilik fikri erkekler için daha çok huzur, düzen ve sorumluluk kavramlarını çağrıştıran; kadınlarda ise hayatı paylaşmak, bir olmak, sevgi ve her anlamda birbirine destek olmak gibi anlamlar taşımaktadır. Kadın ve erkeklerin evlilik tanımlamalarında benzer istekler, toplum tarafından evliliğe atfedilen değerler ve yine toplumun evlilikten beklentileriyle uyuşan tanımlamalarla karşılaşmıştır.

“Evlilik, iki insanın hayatını tamamıyla her anlamda beraber yaşamasıdır. Gerek maddi gerekse manevi her anlamda hayatını birleştirmesidir. Zorlukları beraber aşması beraber mutlu olması her şeyi beraber yaşayıp, hep bir olmaktır, evlilik. (K3)

Huzurlu bir hayat, mutlu olmak ve hayatımızı güzel bir şekilde sürdürmek için yapılan bir birlikteliktir. Evlilik benim için yeni bir yuva kurmak ve çocuk demek yani şöyle söyleyeyim ben çocuk yapmak istemezsem evlenmem. (E2)

Sevdiğim adam ile bir çatıyı paylaşma, aynı anahtar ile kapıyı açmak, hayatın bütün sorumluluklarını paylaşma, anne olmak ve özgürlüğe kavuşmaktır (K6)...”

Evlilik, huzur, mutluluk çocuk bunlardır. Aile ortamı sıcak ortam bunların ardından da huzur, hayata tutunma, çalışma, tempo, sorumluluk sahibi olma, sadece kendin için değil hayatındaki insanlar için de bir şeyler yapmak ve artık bir düzen kurmak demektir. (E4)

Yalnız kalmamak, mutlu bir yuva kurmak, hayatı paylaşmak gibi nedenler katılımcılar için evliliğin temel sebepleri arasında yer almaktadır. Bunun yanında önem verilen başka bir konu ise gençler, evliliği cinselliği meşrulaştıran bir araç olarak görmektedirler. Bütün bu sayılan etkenlerin yanında evlilik, kültürün bir ürünü olarak ortaya çıkmakta ve gençler arasında kabul görmektedir.

“...Benim için cinsellikten dolayı ya da geleneklerden dolayı önemli değil, benim için yapısı gereği evlilik önemlidir. Yani aile olabilmek için, hayatı paylaşmak için, bir düzen kurmak için evliliğin önemli olduğunu düşünüyorum ama sadece iki kişiyi birbirine bağlayan bir imza olmamalıdır bazı anlam ve değerleri taşımalıdır bu sebepten önemlidir (K3)

Evlilikten kastımız resmi olarak, kağıt üzerine bazı şeylerin dökülmesi gibi algılanıyor. Bu benim için önemli mi diye sorarsanız, benim için değil fakat toplum için gerçekten önemli çünkü bunun dışındaki bir hareket topluma karşı, otoriteye karşı bir başkaldırma olarak algılandığı için benim için o kadar önemli olmasa da toplum için önemli olduğundan dolayı yani bu baskıdan dolayı önemli. Aslında evlilik için toplum baskısı diyebilirim yani toplum herhangi biriyle evlenmeden hayatımı sürdürmeye olumlu bakılacak olsa öyle sürdürürüm (E1)

Evlilik, ille kağıt üzerinde önemli değil bence yani olmak zorunda değil. İki insan anlaşabiliyorsa, birbirini seviyorsa ille de kağıt üzerinde bir imza değildir. Bu demek değil ki evlilik önemli değil, evlilik önemli ama bir imzaya sığdırılmayacak kadar önemli bence (K4)

Gençlerin evliliğe nasıl bir anlam attiklerini öğrenmek istediğimizde bazı katılımcıların evliliğin yeni bir başlangıç, sorumluluk, cinsel beraberlik, neslin devamı, düzen kurmak, yalnız kalmamak, hayatı paylaşmak ve aile olmak için önemli olduğunu vurgularken; diğer katılımcılar ise evliliğin sadece kağıt üzerinde olduğunu sadece toplum baskısı yüzünden önemli olduğunu belirtmişlerdir. Yine bu düşünceden yola çıkılacak olursa gençlerin çoğu evlilik kavramını sorgularken aslında bu olgunun içinin boş mu yoksa gerçekten birçok değere sahip, içinde birçok değeri taşıyan bir kavram mı olduğunu sorgulama yoluna gitmişler ve bunun sonucunda gençlerin çoğu evliliğin toplumun dayatması, zoraki bir resmiyet olduğunu ifade etmişlerdir. Evlilik katılımcılar için modern zamanın etkisiyle eskisi kadar büyük anlamlar taşımamakta, resmi bir evraktan ibaret görülmektedir.

Trabzon'da yapılan diğer bir çalışmada (Yavuz, 2015) kadınların ailenin reisi olarak erkekleri görmesi, çalışmamızda erkek öğrenciler tarafından da bu düşüncenin benimsendiğini ortaya koymaktadır. Evliliğin önemini aile reisliğiyle açıklayan erkek öğrenci, geleneksel düşüncenin yapı taşlarından biri olarak kabul edilen bu kavramı kullanarak yeniden üretmeye devam etmektedir. Sancar'a (2013: 63) göre, Türkiye'de çalışmak ve erkek olmak arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Çünkü erkeği inşa eden en önemli stratejilerin başında bir işte çalışıyor olmak yer alır. Erkekler otorite sahibi olmak için ailenin geçimini sağladıklarında, ailenin "reis"i olunca toplumda saygın bir statü elde ederler.

Tabii ki önemlidir. Evlenmeden de bazı şeyler yaşanabilir ama evlilik aslında bunlara temel oluşturur, toplumumuzda evlenmeden oluşan bu tarz beraberlikleri pek

onaylamıyor, bana göre de evliliğin önemi büyüktür. Bir evi geçindirmek aile reisliği yapmak bunlarda evlilik için önemli kavramlardır (E3)

5. 2. Evlilikten Beklentiler

Evliliğe atfedilen değer karşısında, yapılan tanımların yanında gençlerin evlilik kurumundan beklentilerine, nasıl bir aile yaşantısı istediklerine bakıldığında kadın erkek fark etmeksizin verilen cevaplar arasında ilk sırada sevgi ve saygı yer almaktadır. Sevgi, saygı olmadan ideal bir evliliğin olmayacağı, evlilikten beklentilerinde bunların ilk sıralarda yer alması gerektiği belirtilmiştir.

Kadının ve erkeğin görüşleri evliliğin iki yüzünü oluşturmaktadır. Çünkü ikisinin de kişisel ilişkileri ve toplum tarafından oluşturulan rolleri öznel deneyimlerle çeşitlenmektedir (Bernard, 1972). Bu sebeple evlilik denildiği zaman klasik cevaplar arasında yer alan "huzur" ve "huzurlu bir yuva" beklentisi kadın ve erkek katılımcılarda farklı anlamlandırılmaktadır. Çalışmada evlilikteki huzur kavramının kadın ve erkek öğrenciler için farklı anlamlara geldiğini, huzurun tanımının cinsiyet bazında değişkenlik gösterdiğini belirtebiliriz. Huzur, kadın katılımcılar için anlaşmak, paylaşmak, her zaman bir ve beraber olmak, birbirine destek olmak gibi anlamları taşıırken; erkek katılımcılarda ise huzur kavramı daha çok çocuk sahibi olmak, eve geldiğinde yemek masasının hazır olması, eşinin ona bağlı olması gibi anlamları ifade ederek geleneksel değerlerle örtüştüğünü ifade edebiliriz. Kadınlar evlilikte daha çok onları destekleyecek, fikirlerine saygılı olacak ve anlayışlı bir beraberliği huzur olarak tanımlarken, kavram kadınlar için daha duygusal anlamlar taşımaktadır ve böylece erkeklerde ki huzur daha çok kadından beklenen roller çerçevesinde şekillenmiştir. Kadını bir ev ortamında yemek yapmak ve çocuk bakımı rolüyle özdeşleştirerek bunların erkeğe verdiği rahatlığı huzur olarak nitelendirme söz konusudur.

Kadınlar için bu faktörlere ek olarak evlilikten beklentiler arasında evleneceği kişiye güvenmek, mutlu olmak, sevgi, anlaşmak, paylaşmak, her zaman bir ve beraber olmak, birbirini dinlemek, görüşlerine fikirlerine saygılı olunması, her konuda destek olmak gibi etkenler de yer almaktadır. Erkeklerin ise evlilikten beklentileri arasında, mutlu bir yuva, güven, namuslu bir eş, uyumlu bir beraberlik, geçimini sağlayacak düzeyde para ve çocuk sahibi olmak fikrinin bulunduğu görülmektedir.

“En başta saygı. Çünkü evliliğin her iki taraf için de sorumlulukları var. Bunlara saygı daha sonra ise sevgi geliyor. Yani kısacası her iki tarafta birbirini sevmeli ve saygı duymalıdır (K1)

Tabi ki eşimle aramda sevgi ve saygı olmasını isterim. Yani sadece saygı ile yürümez ama sonuçta dönüp dolaştığımız da yine aynı yatağa giriyorsunuz. Sevgisiz aynı yatağa giremezsiniz bu anlamda sevgi ve saygı diyebilirim (E1)

Coward 150 kadınla yürüttüğü çalışmasında aileyle ilgili geleneksel beklentilerin ve kadınların rollerinin büyük ölçüde aynı kaldığını belirtmiştir (Coward, 1995: 17). Katılımcıların verdiği cevaplar Coward'ın düşüncelerini desteklemektedir. Kadınların "sıcak aile ortamının" kurucuları (Üstün&Bora, 2005) olduğuna ilişkin ifadelerin yanında mutlu yuvaya sahip olmak tanımlamaları da bu düşünceyi pekiştirmektedir.

Evleneceğim kişi ile bir ömür saygı ve sevgi çerçevesinde yaşam sürmek, çocuk çocuğa kavuşup, sıcak bir yuvaya sahip olmak. Evlilikten beklentim, eşim ile huzurlu olmak, sürekli arkamda duran, her daim güvenebileceğim, ortak kararlar alacağımız saygıyı yitirmeden bir yaşam sürmektir (K6)

Evlilikten beklentim, huzur olsun evliliğimizde. Huzur, mesela işten geldikten sonra yemeğin hazır, eşin çocukların masada seni bekliyor. Benim için huzur budur. . Başka beklentilerim ise hep bir arada olmak, huzurlu ve mutlu olmak, çocuklarımızla geçireceğimiz mutlu bir yuva sürdürmek, bunlar önemli şeyler (E6)

Erkek öğrenciler tarafından evlenecekleri kadına ilişkin başka bir kategori, namus, aileye bağlılık ve güven kavramlarıyla çerçevelenen bir alanı oluşturmaktadır. Hem kadın hem de erkek öğrenciler arasında kadınlığı bu çerçevede içinde tanımlayan katılımcılar bulunmaktadır. Evleneceği kadının namuslu olmasına vurgu yapan erkek öğrenciler anlatılarında bu noktaya dikkat ederken, benzer söylemler başka çalışmalarda da yer almıştır (Üstün& Bora, 2005).

Öncelikle evleneceğim kişinin namuslu olması gerekiyor. Aramızda bir saygı olması, beni sevmesi lazım. Daha sonra evleneceğim kadına güvenmem lazım. Tabi mutluluk en önemli şey ama mutlu olmak için de bir miktar paran olması gerekiyor, bir işinin olması gerekiyor. Bunlar olduktan sonra bir de çocuk yani evlilik dediğin zaman çocuk mutlaka olmalıdır (E5)

5. 3. Evlilik Kararının Bağlı Olduğu Koşullar

Gençlerin evlenme kararının hangi koşullara bağlı olduğu, evlilik kararı hangi şartlar sağlandığında bu fikre hazır olacakları incelendiğinde ilk koşulun doğru kişiyi bulmak ve onu gerçek anlamda tanımak olduğu ifade edilmiştir. Erkekler evlilik kararını vermeden önce, evleneceği kişiyi sevmek, okulu bitirmek, bir iş sahibi olmak, belli bir düzeyde para

biriktirmek, uygun ortamın sağlanması ve aile onayı gibi faktörleri sıralarken; kadınlar için öncelikle okulun bitmesi, iş bulmak, para biriktirmek, kariyer yapmak ve iş bulduktan sonra belirli bir süre ailesine destek olma ve onlara bakma isteği tüm kadın katılımcıların ortak görüşünü oluşturmaktadır. Gençlerin eş seçimi konusunda daha dikkatli, daha titiz davrandıkları, evlenecekleri kişiyi bulmadan önce “kendi ayakları üzerinde” durmaları gerektiği düşüncesi yaygınlık göstermiştir.

Okulun bitmesi, askerliğin bitmesi, elinde bir meslek olması, para kazanmak yani ev geçindirecek düzeye gelmek. Ama kesinlikle mesleğinin olması gerekiyor. Bunlar kesinlikle şarttır zaten bunlar olmasa evlilik de olacağını sanmıyorum. Daha sonra ailemin görüşü benim için çok önemli yani annemin de o kızı istemesi lazım (E3)

Evleneceğim kişiyi, doğru kişiyi bulmak. Bunu anlamak için de onu tanımam gerekiyor. Karakteri mutlu bir evlilik için uygun mu yani o kişiden iyi bir eş iyi bir baba olur mu, evlilik sorumluluğunu alabilir mi, bunları öğrenmem gerekiyor. Bunları belirledikten sonra bu kararı verebilirim (K6)

...öncelikle evlenmem için kesinlikle bir işimin olması gerekiyor evimi ailemi geçindirebilecek bir konumda olmam gerekiyor ki bu kararı verebileyim. Daha sonra sevgi çok önemli bir etken, öncelikle sevmem gerekiyor ve daha sonra tabi ki para gerekli. Her şey para değil ama parasız da olmuyor (E4)

Öncelikle okulumun bitmesi, daha sonra bir iş, belki de ondan önce bir yüksek lisans. Öncelikle evlenmem için bu koşulların sağlanması gerekiyor. İşimi bulduktan sonra direk evlenmek değil de bir süre aileme bakmak onlara yardım etmek istiyorum. Daha sonra evlenmeyi düşünebilirim (K1)

Demez'e (2005: 56) göre, ataerkil erkek ilkesel olarak parayı temin eden ve ailenin devamını sağlayan kişi olma gerçeği ile açıklanır. Evlenecek erkeğin para kazanması ve iş sahibi olması ataerkil düzende erkeğe yüklenen rollerin başında bulunmaktadır. Sancar' a (2013) göre ise erkeğin işsiz kalması güven kaybının yanında, erkeklik kaybıyla eş değer görülür. Askerlik ise bir diğer önemli kriteri oluşturmaktadır. Selek'in *Sürüne Sürüne Erkek Olmak* (2014) eserinde belirttiği gibi askerlik, iş ve evlenme ruhsatı anlamına gelmektedir. Çünkü askerlik erkekliğin ayrılmaz parçalarından birini oluşturmaktadır. Sünnet olmak, askere gitmek, iş bulmak sonrasında erkekler evlenmeye zorlanır (Yavuz, 2014: 124). Trabzon'da yapılan bu çalışmada evliliğin gerçekleşebilmesi için özellikle erkeklerin belli imtihanları vermeleri gerekmektedir. Ne zaman evleneceksin sorusu, Demokles Kılıcı gibi erkeklerin başında sallanır durur.

Geleneksel değerlerin hüküm sürdüğü Türkiye’de aile ve evlilik konusunda erkek egemen görüşün katılımcılar tarafından devam ettirildiği öne sürülebilir. Aile içerisinde eve ekmek getiren kişinin erkek olması toplumsal cinsiyet rollerinin kadın ve erkekler tarafından yeniden üretildiğinin bir göstergesi olarak da okunabilir.

5. 4. Evlenilecek Kişide Aranılan Özellikler

Araştırmada erkek öğrencilerin evlenecekleri kişide biyolojik kriterleri güzelliği, dış görünüşü daha fazla önemsedikleri, kız öğrencilerin ise, sosyal ve psikolojik kriterler olarak ortak değer ve ahlak anlayışına sahip olmayı ve sorumluluk sahibi olmayı daha fazla önemsedikleri gözlenmiştir.

Gençlere evliliğe atfettikleri değerlerin ardından, evleneceği kişilerde aradıkları özelliklerin neler olduğu sorusu yöneltilmiştir. Erkekler öncelikle; iyi niyetli, saygılı, ahlaklı, güvenilir, dürüst, yardımsever, namuslu ve iyi bir aile terbiyesi almış olması gibi özellikler sıralamıştır. Kadınların aradıkları kriterler ise erkeklerden çok daha farklı olarak daha duygusal anlamlar taşımaktadır. Kadın katılımcıların aradıkları özellikler, güvenilir olması, değer vermesi, sorumluluk sahibi olması, her konuda destekleyici olması, anlayışlı, sabırlı ve olgun olması şeklinde sıralanabilir. Elde edilen bulgulara göre, araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin, eş seçme tercihlerinde yer verdikleri özellikler sırasıyla eş tarafından sevilme, dürüst, güvenilir, sadık, saygılı, sorumluluk sahibi, güzel olma şeklinde izlendiği görülmüştür. Bunun bazı araştırma bulgularıyla da paralellik taşıdığı gözlenmiştir (Yıldırım, 2007).

Özellikle erkek katılımcıların dış görünüşe daha fazla önem vermeleri Berger’in (2009: 47) “Erkekler davrandıkları gibi kadınlarsa göründükleri gibidirler. Erkekler kadınları seyrederek, kadınlarsa seyredilişlerini seyrederek” ifadesine karşılık gelmektedir. Kadının görsel bir nesne haline dönüştürülmesi, gözlenenin kadın olması güzelliğin kadın bedeni üzerinden açıklanmasıyla tanımlanabilir.

“...Öncelikle güzel olması tabii daha önemli. Sonuçta ilk önce ben onun dış güzelliğini göreceğim ki sonra ben onun iyi niyetini huyuna bakacağım.”(E2)

“İlk koşul olarak dış görünüş önemlidir. Daha sonra ahlak önemlidir. Toplum içinde hareketleri konuşması davranışları bunlar da önemlidir. Saygı da önemli kesinlikle saygılı olmalıdır.”(E3)

“İlk önce doğruluk, yani dürüst olacak. Bana hiçbir zaman yalan söylemeyecek. Beni aldatmayacak. İyi niyetli olacak. Yardımsever olacak. Dış görünüş çok aramam ama içi çok iyiye, kalbi güzelse dışı güzel olmasa da olur.”(E6)

Kadınlar için seçecekleri eş adayı, yaşamlarında inandıkları, peşinden gittiğinde ya da kendilerini iyi hissettiren şeylere inanıp, ortak paydada bulunduğu sürece ve aynı zamanda birbirlerinden öğrenecek bir şeyleri kalmadığında bile birçok konuda birbirlerine yeni şeyler katabilmeleri birbirlerinden bir şeyler öğrenmeleri kadınlar için dikkate değer kriterler arasındadır.

“Güvenilir biri olmalı öyle güzellik falan değil gerçekten güvenilir biri olmalı benim için önceliğim bu. Yakışıklı olmalı ve bir işi de olmalı. İşin niteliğinin o kadar önemli olduğunu düşünmüyorum şahsen ama bir işte de çalışsın boş durmasın. Başka aradığım özellik kendini geliştirebilecek biri olmasını isterdim her denilen doğru veya yanlış kabul eden biri değil karşılık verebilecek olsun isterim. Onunda bir fikirleri olsun her konuda isterim.”(K2)

“Bir problem çıktığında bir sorun olduğunda daha çok sorun çözücü olmalı yani problem yaratan değil sorun çözen birisi olması gerekiyor. Aynı zaman da çalışkan olmalı yani bir işi olsun öyle boş birisi olmasın, ailesine bakabilsin. Kesinlikle tembel biri olmamalı sorumluluk sahibi olması gerekiyor. Bir de sağlam karakterli olmalı şöyle ki olgun olması beni taşıması gerekiyor.”(K5)

“...bir ağırlığı olmalı belli bir seviyede olmalı, bir duruşunun olmasını isterim. Özellikle kendine has dik bir duruşunun olması gerekiyor ve kesinlikle kültürlü olmasını isterim. Yani bana bir şey katabilecek biri olmalı ondan da bir şeyler öğrenmek isterim. Kendini sürekli geliştiren birisi olmalı öyle boş bir insan istemem diyebilirim.”(K6)

Kadınlar nezaket, doğruluk, güvenilirlik, kavrama yeteneği ve gelir durumu gibi özelliklere önem verirken; erkekler ise iyi görünüm, ahlaki değerlere dikkat çekmişlerdir.

5. 5. Çalışma Durumları

Cinsiyete dayalı işbölümü, kadınların ve erkeklerin paylaştıkları işleri tanımlarken aynı zamanda kadın ve erkek arasındaki güç ilişkilerine gönderi yapmakta ve bu güç ilişkilerini yeniden üretmektedir. Bu işbölümü hem toplumda hem ev içinde hangi işi kim yapar gibi bir ayrıma karşılık gelmektedir (Dedeoğlu, 2000: 150). Erkeklerin evlendikten sonra eşlerinin

çalışmasına bakış açılarının nasıl olduğunu incelendiğinde ikili bir ayrımla karı karşıya kalınmıştır. Genel olarak bütün erkek katılımcılar, eğer üniversite mezunuysa bir işte çalışabileceğini fakat bu işin de güvenilir ya da devlet güvencesinde olması durumunda çalışabileceğini belirtirken; lise mezunuysa ya da geliri düşükse çalışmalarına izin vermeyeceklerini belirtmişlerdir. Burada bütün erkek katılımcılar kadınlar arasında üniversite ve lise mezunu gibi ayırım yapıp, lise mezunu ya da daha alt seviyede eğitim almış kadınları ev işlerine ve çocuk bakmaya mahkum bırakmış, üniversite mezunlarını ise koşullu olarak çalışmasına izin verebileceklerini belirtmişlerdir. Eğitim seviyesi ile kadınların çalışma durumu arasında bir ilişki kurdukları yapılan görüşmeler sonucunda gözlemlenmiştir. Kadınlar ise üniversite mezunu olacakları için kendilerini çalışmak zorunda hissettikleri düşüncesi hakimdir. “O kadar okudum, çalışayım da boşa gitmesin.” diye bir algı söz konusu olup, kendilerini çalışmak zorunda hissettikleri gözlemlenmiştir.

“...okumamış biriye 1500 tl’lik bir işe girecekse zaten o fiyata bir işe gireceğine, ne evdeki çocuklar mahrum olsun ne de benim hoşuma gider böyle bir durum. 1500 tl ben veririm ona otursun evinde çocuklarına baksın, yemek yapsın. Okumuş bir insanla baktığımız zaman bunu ona yapmak haksızlık olur. Çünkü emek vermiş o kadar çalışmış okumuş ona çalışma diyemem o da mesela güvenilir bir yerde, bir devlet dairesinde çalışması daha iyi olabilir.” (E2)

“...Asgari ücrete çalışacaksa, çalışmasındansa evde dursa, onun sağlığı açısından da evin huzuru açısından da daha iyi olur. Çünkü çalışacak, yorulacak, bir de evde bayanların rolü daha fazla olduğu için bir de o olacak, evde huzursuzluk olur. Ama mesleği varsa yapmak istiyorsa, iyi de bir geliri olacaksa yapabilir.” (E3)

“Çalışabilir. Önce bir çalıştığı yere bakarım. Ben biraz kiskancım yani uygun bir yerde olduğu sürece böyle bir yerde çalışmasına izin verebilirdim. O zaman karışmam ama istemediğim bir yer olursa da çalıştırmam.” (E6)

“Bunca sene boşuna okumadım o yüzden çalışmayı düşünüyorum. Çok katı bir şekilde çalışmamı istemezse karşı çıkardım... Evlilik kararı alırken bu konuyu konuşursak ve bana çalışma derse orada karşı çıkarım. Çünkü çalışmayı düşünüyorum ama ileriki zamanlarda işler değişebilir.” (K1)

“Evlendikten sonra çalışmayı düşünürüm ve çalışmamı istemeyen biriyle evelenmem çünkü bir kişi için bu kadar eğitim almışım kendimi geliştirmişim bunları ben boşa atmam ki kötü bir şey olduğunu da düşünmüyorum...” (K2)

Kadın katılımcıların çalışma konusunda eşlerini dikkate almayıp çalışmak istediklerini belirtirken “eşlerinin zengin olması” durumunda çalışmak yerine keyfi, hobi tarzı işlerde çalışmanın daha uygun olacağını belirtmişlerdir. Bu düşüncelerden yola çıkarak yine kadınlarında eşlerinin maddi durumu ile çalışma hayatı arasında bir bağ kurduklarını görmekteyiz.

“Bütün evlilik hayatım boyunca emekli olana kadar çalışmayı düşünüyorum. Eşimi şöyle dikkate alırım. Mesela benim sağlığımla düşünüyorsa ya da çok yoruluyorsun çalışma gibi beni düşünerek diyorsa, sağlığımla ilgiliyse evet eşimi dinlerim, çalışmam. Ama eşim de zengin biri olursa tabi ki çalışmamayı da tercih edebilirim.” (K3)

“Bunca sene boşuna okumadım o yüzden çalışmayı düşünüyorum. Çok katı bir şekilde çalışmamı istemezse karşı çıkardım. Evlilik kararı alırken bu konuyu konuşursak ve bana çalışma derse orada karşı çıkarım o kadar emek verdim tabi ki çalışacağım. Ama eğer kocam çok zenginse, çok parası varsa ben de o zaman neden çalışıp kendimi yorayım. 1500 2000 tl ye çalışıp yorulacağıma evde otururum gider alışveriş yaparım yani istediğimi yapabilirim. Bu durumda çalışmama gerek olmaz. Oturur kocamın parasını yerim. Ama dediğim gibi çok zengin olursa yoksa tabi ki çalışacağım.” (K5)

Geleneksel değerlere göre genellikle erkeğin çalışması zorunluluk olarak görülürken; kadının çalışması gereklilik olarak görülmemekte ancak eğitim seviyesinin artması ve günümüz koşullarında asgari ücretle geçinmenin zorluğu göz önüne alınırsa bu yargının zamanla değiştiği gözlenebilir. Temel ihtiyaçlarını gidermek için maddi gelir konusunda yeterli geliri elde edemeyen ailede kadının da maddi destekte bulunması için çalışma hayatına katılması yaygınlık kazanmıştır. Ancak Dedeoğlu'na göre (2015: 93) çocuk, yaşlı, hasta bakımı ve ev içi işlerin büyük çoğunluğunun kadınlar tarafından ücretsiz emekleri üzerinden sağlanıyor olması kadınların ev dışında tam zamanlı işlerde düzenli olarak çalışmalarının önünde bir engel teşkil etmektedir. Kadınlardan beklenen bu işler *cinsiyetlenmiş toplumsal işbölümü* olarak da tanımlanmakta ve kadının doğası gereği duygusal olduğu inancı onu eve, özel alana hapsetmiştir (Sancar, 2013: 202). Aynı zamanda Türkiye'nin refah rejimi toplumsal cinsiyet yapısı ağırlıklı olarak ataerkil bir karakter çizdiği için kadınların başat rolü annelik ve eş olarak görülmektedir (Dedeoğlu, 2012:225).

Ataerkil sistemde, Hartmann'a göre (2006) erkekler, kadınların üretkenliğini hem ev içinde hem de ücretli çalışma yaşamında denetim altında tutar. Bu sistemin getirdiği ilişkiler kadınların evde ve çalışma yaşamında ikincil konumuna sebep olmaktadır. Ataerkil sistem, toplum içinde gelişen sosyal ilişkilerde erkeğe üstünlük tanır ve erkeği daha güçlü kılar.

5. 6. Toplumsal Cinsiyet Roller

Toplumsal cinsiyet kavramı sosyal bilimlere Ann Oakley tarafından sokulmuş olup, ona göre, “cinsiyet” (sex) biyolojik erkek-kadın ayrımını anlatırken, “toplumsal cinsiyet” (gender) erkeklik ile kadınlık arasındaki buna paralel ve toplumsal bakımdan eşitsiz bölünmeye gönderme yapmaktadır. Dolayısıyla “toplumsal cinsiyet”, kadınlar ile erkekler arasındaki farklılıkların toplumsal düzlemde kurulmuş yönlerine dikkat çekmektedir (Aktaran Marshall, 1999: 98). Scott'a (2007, s. 11) göre ise toplumsal cinsiyet, erkeklerin ve kadınların öznel kimliklerinin sadece toplumsal kökenlerini belirgin kılmanın bir yoludur. Bu tanımlamada “toplumsal cinsiyet”, cinsiyeti olan bir bedene zorla kabul ettirilmiş bir toplumsal kategoridir. Katılımcılara, evlilikte kadın ve erkeğe yüklenen cinsiyet rolleri hakkındaki düşünceleri sorulmuş, kadın ve erkek katılımcılardan farklı cevaplar alınmıştır. Erkek katılımcılar kadının çalışma yaşamına katılması durumunda çoğu şeyi beraber yapabileceklerini fakat kadının herhangi bir işte çalışmayıp ev kadını olduğu durumlarda ise kadının ev ile ilgili rolleri üstlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

“Yaratılış gereği olarak erkek biraz daha kuvvetli yaratılmıştır. Eve ekmek getirecek ilk kişi bence erkek olmalıdır. Eğer kadın çalışmıyorsa, erkek tabii ki dışarıda çalışacak kadın da evdeki işleri yapacak. Ama kadın da çalışıyorsa, bu durumda sonuçta ikimiz de aynı şekilde yoruluyoruz aynı saatte geliyoruz diyelim o durumda tabii ki birbirimizle yardımlaşarak hani belli rolleri bölüşerek yapabiliriz.”
(E2)

“Yaratılıştan dolayı erkek biraz daha güçlü olduğu için, erkek çalışıp evine ekmek getirmesi gerekir. Yine erkekler fitrat olarak ev işlerinde çok yetenekli değillerdir, o yüzden o rolü bayan üstlenir. Erkek biraz daha dışarda çalışıp para kazanan bayansa evi çekip çeviren olmalı ama kadında çalışıyorsa bu işler tabii ki yardımlaşarak yapılabilir. Mesela kadın yemeği yapmalı erkek evi toplayabilir tabii yine kadına daha fazla rol düşmekte ama kadın bunun zaten farkında olmalıdır. Kadın erketen daha çok ev içinde ki rolleri üstlenir.” (E3)

“Aslında kadın erkek eşitliğine inanan bir insanım ama toplumumuz ve kültürümüzle gelen bazı şeyler var. Erkek evin revidir, erkek evin direğidir gibi. Ben de evlendiğim zaman bir tık üstte olmak isterim, bu da kültürümüzün bir dayatması olabilir. Baba bence bir tık daha üstte olmalı ama bu annenin rolünü sıfıra indirmek yok saymak gibi anlaşılmasın, ikisi de eşit ama baba mesela bir tık daha üstte olabilir. Kadında iş hayatına girmeli, bazı yetenekleri varsa bu alanda kendini geliştirip bir işte çalışabilmeli ama eğer bir işi yoksa o zaman mecbur evdeki işleri o yapacak.”
(E4)

“Erkek para getiren kişi olarak kendini gördüğü için her şeyi kadına yüklüyor. Ama evlilik bir olmak paylaşmak demek o yüzden her konuda her şey beraber yapılmalı. Kadında çalışabilir mesela kadın temizlik yapıyorsa, erkek de bulaşık yıkayabilir. Sonuçta hayat müşterek diyorsak her sorumluluğu her işi beraber yapmamız gerekiyor.” (K2)

“Bence günümüzde böyle keskin rol ayrımı kalmadı. Çünkü günümüzde kadınlarda biraz daha iş hayatına yöneldikleri için bu roller yavaş yavaş değişiyor. Ben bulaşık yıkayabiliyorsam oda yıkayabilir. Kadına yüklenen tek rol çocuk doğurmak olmalıdır. Güç gerektiren işler dışında kadın, erkeğin yapabileceği her şeyi yapar diye düşünüyorum ki bizim kadınlarımız erkeklere göre daha hırslı, daha azimli oluyor. Bence günümüzde bu roller kadın çalışma hayatına girdikçe değiştiğini düşünüyorum.” (K4)

“Biz yetişirken böyle yetişmediğimiz için ailemizde nasıl görüyorsak öyle oluyor. Hani biz ne kadar cinsiyet rolleri yıkılsın, eşitlik olsun desek bile aslında nasıl görüyorsak hep öyle yapıyoruz. Yani tabi ki bana yardım etsin isterim, bazı şeyleri de beraber yapalım isterim. Bunu sıkıntı olacak bir şey olarak görmüyorum. Yapsa, yardım etse tabi ki iyi olur ama yani yapmasa da olur idare edebilirim.” (K4)

Görüldüğü gibi katılımcılar, aile içinde kadın ve erkeğin rollerini ayırmışlardır. Burada evi geçindirme görevi erkeğe verilmiştir. Ayrıca katılımcılardan bazıları da evlilikte, erkeğin güç sahibi olması gerektiğini ve kadından bir adım önde olması gerektiğini belirtmişlerdir. Saktanber'e göre (1995: 220-229) “ev kadınları ya da çalışan kadınlar da, aynı zamanda mükemmel bir ev kadını ve anne oldukları sürece “başarılı” addedilen iş kadınlarıdır. Çalışsın veya çalışmasın onaylanan ve hedeflenen kadın, kadınlık vasıflarından uzaklaşmamış, yani şefkatli, yumuşak, anlayışlı, iyi eş, fedakâr anne olan ve bunlara ek olarak

modern hayatın getirdiklerine uyum sağlayabilen kadındır. Özellikle erkek katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda kadınların geleneksel rollerini sürdürmeleri gerektiği, ailenin reisliği ifadesinin hüküm sürdüğü gözlemlenmektedir.

Ataerkil ideoloji, daha şekillenmeye başladığı andan itibaren erkeği rasyonellik (akıl/zihin), uygarlık ve kültür ile buna karşın kadını irrasyonellik, doğa ve duygusallık ile özdeşleştirmiştir (Berktaş, 2010: 152). Ataerkil toplumda, biyolojik yapıdan kaynaklı farklılıklara dayanılarak erkeklerin kadınlar üzerinde iktidar kurması meşrulaştırılmıştır.

Toplumdaki cinsiyet rollerinin farklılaşmasının kaynağında ataerkil toplum anlayışı yer almaktadır. Kadınların emeği hala özel alanla sınırlı kalıyor, ev işleri toplumsal cinsiyet rolleri açısından ücretsiz emek karşılığında yapılıyor, istihdama katılan kadınların sosyal hakları engelleniyor ve kadınlar ucuz işgücü gücü olarak kullanılıyorsa bunun temel nedeni erkek egemen ideolojidir. Kadının çalıştığı durumlarda bile erkek kadın emeğinin üstünde görülmekte ve kadının ev içi rollerini sürdürmesi beklenilmektedir. Bu erkek egemen toplumun kadına dayattığı bir sistemdir ve tamamen ataerkil toplum düzeninin algısından kaynaklanmaktadır. Çelebi'ye göre (1990: 22) kadının geleneksel olarak belirlenmiş iki rolü vardır: Anne ve eş rolleri. Bu roller çerçevesinde kadının günlük mesaisini ev işlerine hasretmesi; ev işlerinin kadın tarafından yürütülmesi; kadının görevinin kocasının toplum içindeki rollerini en iyi biçimde oynayabilmesine yardımcı olmak olduğu, kadın için zaten mutlu ve tatmin edici bir hayatın ancak evlenmek ile mümkün olacağı, kadının aile grubu dışında çalışma hayatı içinde ilişkilerinde kocalarıyla güç yarışına girmemelerinin en iyisi olduğu, kadın -çeşitli nedenlerle- çalışma hayatına girmiş bile olsa kadının olumsuz etkiler bırakacağı, çalışma hayatının kadının annelik rolünü tatminkâr bir biçimde yürütmesine imkan vermeyeceği, kadının asıl rolleri aileyle ilintili olduğundan çalışma hayatında kendisine biçilen düşük statüye razı olması, iş yerinde erkeklerden bir adım geride durmayı bilmesi ve karşılaşabileceği uygulamalara karşı çıkmaması gerektiği ileri sürülür.

Katılımcıların çoğu, kadın ve erkeğin aile içi rollerinin farklı olduğunu ifade etmişlerdir. Genellikle kadının rolleri hane içi sorumluluklarla belirlerken, erkeğin para kazanıp, aileyi koruyup kollaması gereken güçlü kişi olarak tanımlamışlardır.

5. 7. Evlilik Öncesi Cinsel Birliktelik

Katılımcılara evlilik öncesinde cinsel ilişki yaşamış biriyle evlenip evlenmeyecekleri sorulduğunda erkek katılımcıların bu konuya katı yaklaştıkları, bu konuları bir kadınla konuşma konusunda çekingen davrandıkları ve rahat cevap veremedikleri gözlemlenmiştir.

Dinin, toplumun ve ailenin etkisiyle konuya karşı olumsuz bir tutum sergilemişlerdir. Aynı zaman da erkek katılımcılar cinsel birlikteliği namusla ilişkilendirmiş ve özellikle kadınlar açısından namus kavramının önemli olduğunun altını çizmişlerdir. Kadın katılımcılar ise evlilik öncesinde cinsel birliktelik istemediklerini, olmasa daha iyi olacağını fakat gerçekten sevdikleri zaman bunun kabul edilebileceğini belirtmişlerdir.

Türkiye'deki yaygın bakış açısına göre cinsiyet rejimi doğuştan gelen yani ilahi yaratılış gereği olarak da ifade edilebilen birtakım farklara dayandırılmaktadır. Bu anlayış, kimi zaman İslami kimi zaman laik kaynaklardan beslenebildiğinden yaygın olarak kabul görmektedir (Sancar,2016:305). Ataerkil sistemde kadın, erkeğin korumasına muhtaç olan, cinselliği ve bedeni konusunda söz sahibi olmayan, edilgen bir varlık olarak inşa edilir.

“Bu konuya kesinlikle hayır diyorum zaten tartışmaya kapalı bir konu bence çünkü zaten dinimizde de aykırı bir durum böyle bir şey. Dinimiz gereği de nikah dışı cinsel ilişkiyi onaylamıyorum. Açıkçası ben öyle birini kesinlikle hiç istemem değişik hissederim çünkü insanoğlu bu konuda biraz değişiktir... Bu örf adet meselesi yani tamamen ahlak sorunu diye düşünüyorum. Ama öyle bir şey olmaz yani ben bu işe karşıyım kesinlikle kabul etmiyorum.” (E2)

“Hayır evlenmem. Çünkü her insan ilk olmak ister. Bu toplumumuzda da çok uç nokta olduğu için kesinlikle karşı çıkardım. Fakat bu kız ve erkek için aynı değildir. Erkeğin kaybedecek bir şeyi yok ama bayan bir değişime uğruyor ve bu değişim toplum tarafından normal karşılanmadığı için olmaması gerekiyor. Tabi erkekte de olmasa iyi olur ama sonuçta erkeğin kaybedeceği bir şey yok diye düşünüyorum.” (E3)

Parla'ya (2001, 84) göre namus ve bekaret kavramlarının cinsellikten öte bir anlam taşımaktadır, kadının hayatını nasıl yaşaması gerektiğine dair “uygun” davranış örüntüleri arasında yer alan kavramlar arasındadır.

“Kesinlikle ama kesinlikle olmaz yani. Bir insan ne için yaşar? Şerefi, namusu, terbiyesi için yaşar. Evlilikten önce bu tip ilişkiye giren bir insanda ben terbiye namus açısından bir şey görmüyorum. Benim için o insan ha yaşamış ha yaşamamış çokta önemli değil. Bu yüzden kesinlikle öyle birini istemezdim.” (E4)

Kadınların evlilik öncesi cinsel beraberlik yaşaması çoğu zaman kabul edilemez bir konu olarak ele alınmaktadır. Çünkü bir kadının bekaretini koruması, kendisinin ve ailesinin

‘namusunu koruması’ ile eş değerdir. Evlilik öncesi bekarate verilen önem, çoğu Müslüman toplumlarda, hatta yoğun bir modernizasyon sürecinden geçmiş olanlar dahi, erkek egemen namus anlayışının temelini oluşturmaktadır (İlkkaracan, 2015: 26).

“Sormanız bile hata. Böyle bir şey asla asla olmaz. Kesinlikle kabul etmiyorum. Benim eşim olacaksa her şeyi ilk benle yaşamalı. Kesinlikle öyle biriyle olmazdı. Asla!” (E6)

“Tabi ki istemem ama çok sevmişsem ve bu geçmişte kalan bir hatasıysa ve bu hatadan pişmansa onu yargılamam, o zaman kabul ederim. Aslında toplumumuzda olmaması gerekiyor yani hoş karşılanmıyor böyle şeyler ama daha çok kadına yükleniyor. Bence her iki taraf için de eşit olmalıdır.” (K1)

“Aslında böyle bir şeyi istemem yapmasa daha iyi olur ama çok seviyorsam belki kabul edebilirim. Bu konu için kesin bir şey konuşamayacağım ama böyle bir şey olmamasını tercih ederdim.” (K2)

“Bunu onaylamıyorum. Evlendikten sonra olması gerektiğini düşünüyorum çünkü doğru olan sağlıklı olan bu diye düşünüyorum. Evleneceğim kişinin de daha önceden böyle bir şey yaşamamasını istemezdim.” (K6)

Toplum olarak cinselliği yasak, günah, tabu olarak görme eğilimi devam etmektedir ve cinsellik üzerinde dini inanışların etkisi diğer faktörlere nazaran daha fazladır. Özellikle Müslüman toplumlarda cinsellik günah, ayıp, yasak kavramlarıyla bağdaştırıldığı için evlilik öncesi cinsel birlikteliği kabullenmek bir yana bunların toplum ve aile içerisinde konuşulması bile hoş karşılanmamaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Çalışma ile üniversite öğrencilerinin evlilik ve aile kurumuna yönelik düşünceleri, algıları ve tutumları anlaşılmalı ve açıklanmaya çalışılmıştır. Toplumda görülen değişim ve dönüşüme rağmen aile ve evlilik kurumu gençler için önemini korumaya devam etmektedir. Elde edilen verilerden yola çıkarak evlilik hakkındaki düşüncelerin cinsiyet bazında fazla bir değişiklik göstermediği gözlemlenmiştir. Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin düşüncelerinde gözlemlenen farklılıklar şu şekilde sıralanabilir: evliliğin erkek katılımcılar için daha çok düzen ve sorumluluk kavramlarını çağrıştırırken; kadın katılımcılarda ise hayatı paylaşmak, bir olmak, sevgi ve her anlamda birbirine destek olmak fikri ön plana çıkmıştır. Gençler evliliğin önemli olduğunu düşünmekle birlikte toplum baskısı yüzünden evliliğe büyük bir

değer attettikleri görülmüştür ve evliliği bir imza ile sınırlandırmak yerine belirli anlam, değerleri taşıması bakımından evliliğe olumlu yaklaşmışlardır.

Görülmektedir ki, dünden bugüne Türkiye aile yapısında her ne kadar değişim ve dönüşüme neden olan pek çok unsur söz konusu olsa da geçmişten günümüze devam edengeleneksel değerlerin korunduğunu söyleyebiliriz. Bu çalışmadan elde edilen veriler ışığında üniversite öğrencilerinin evlilik ve aile yaşamına olumlu baktıkları, aile yaşamı ve aile ilişkileri açısından gelenekselci bir bakış açısına sahip oldukları, bu durumun kız ve erkek öğrenciler açısından büyük farklılıklar göstermediği ortaya konulmuştur.

Çalışmayla ilgili öneriler şöyle sıralayabilir:

- Bu araştırma Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde eğitim görmekte olan üniversite öğrencileriyle yapılmıştır. Başka illerde bulunan üniversitelerde okuyan öğrenciler ile yapılabilecek benzer çalışmalardan elde edilen sonuçlar, bu araştırma sonuçları ile karşılaştırılabilir.
- Bu çalışmanın kapsamı sadece üniversite gençliğidir. Daha alt eğitim seviyesindeki ilk, orta, lise gibi farklı eğitim kademelerinden mezun kişilerle yapılacak sonuçlar karşılaştırılıp, eğitim seviyesinin de bu değişimde etkili olup olmadığına bakılabilir.
- 21. yüzyılın beraberinde getirdiği hızlı değişimin toplumun en küçük birimi olan aileyi değiştirirken, bu ana kurumlarda yaşanan değişimin olumsuz yönlerini engellemek ve bu değişime ayak uydurmak için uyumu teşvik edici, ailenin temel yapı taşlarını koruyan bazı programlar düzenlenebilir.
- Boşanma oranlarının gün geçtikçe arttığı günümüz toplumlarında geleceğin yetişkinleri olup toplumu yönlendirecek olan gençler için evliliğe hazırlama kursları açılıp, gençlerin bu konuda bilgilendirilmesi sağlanabilir.

KAYNAKÇA

AKTAŞ Gül (2013), Feminist Söylemler Bağlamında Kadın Kimliği: Erkek Egemen Bir Toplumda Kadın Olmak, *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 30(1), 53-73.

ARAT Necla (2017), *Feminizmin ABC'si*, Say Yayınları, İstanbul.

AYTAÇ Ahmet Murat (2015), *Ailenin Serencamı*, Dipnot Yayınları, Ankara.

BAYHAN Vehbi (2013), Gençlik ve Postmodern Kimlik Örüntüleri Üniversite Gençliğinin Sosyolojik Profili (İnönü üniversitesi uygulaması), *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 134-157.

BECK Ulrich ve BECK-GERNSHEIM Elisabeth (2012), *Aşkın Normal Kaosu*, Çev: Nafer Ermiş, İmge Kitabevi, Ankara.

BERGER John (2009), *Görme Biçimleri*, Çev: Yurdanur Salman, Metis Yayınları, İstanbul.

BERKTAY Fatmagül (2010), *Tarihin Cinsiyeti*, Metis Yayıncılık, İstanbul.

BERNARD Jessie (1972), *The Future of Marriage*. New Haven: CT: Yale University Press.

BILTON Tony, vd.(2008), *Sosyoloji*, Çev: Kemal İnal, Siyasal Kitabevi, Ankara.

BORA Aksu ve ÜSTÜN İlknur (2005) *Sıcak Aile Ortamı: Demokratikleşme Sürecinde Kadın ve Erkekler*, Tesev Yayınları, İstanbul.

CONNELL Raewyn W. (1998), *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar, Toplum, Kişi ve Cinsel Politika*, Çev: Cem Soydemir, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

COWARD Rosalind (1995). *Şu Hain Kalplerimiz Kadınlar Erkeklerle Neden Teslim Olurlar?*, Çev: Aksu Bora, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

ÇELEBİ, Nilgün (1990) *Kadınlarımızın Cinsiyet Rolü Tutumları*, Sebat Ofset, Konya.

DEDEOĞLU Saniye (2000), Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Türkiye’de Aile ve Kadın Emegi, *Toplum ve Bilim*, Cilt: 86, Güz, s. 139-170.

DEDEOĞLU Saniye (2012), Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet, Toplum ve Refah Devleti, Der. Saniye Dedeoğlu ve Adem Yavuz Elveren, *Türkiye’de Refah Devleti ve Kadın*, İletişim Yayınları, İstanbul.

DEDEOĞLU Saniye (2015), Türkiye’de İş ve Aile Yaşamını Uyumlaştırma Politikaları, Der. Saniye Dedeoğlu ve Adem Yavuz Elveren, *2000’ler Türkiye’sinde Sosyal Politika ve Toplumsal Cinsiyet*, İmge Kitabevi, Ankara.

DELANEY Carol (2017), *Tohum ve Toprak*, İletişim Yayınları, İstanbul.

DEMEZ Gönül (2005), *Kabadaydan Sanal Delikanlıya: Değişen Erkek İmgesi*, Babil Yayıncılık İstanbul.

DEMİR Yasin ve DURMUŞ Emine (2015), Uzun Evlilikler: Bir Yastıkta Kırk Yıl, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt:8, Sayı: 36

DUBEN Alan ve BEHAR Cem (2014), *İstanbul Aileleri: Evlilik, Aile, Doğurganlık 1880-1940*, Çev: Nuray Mert, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.

DÜNDAR, Özge Zeybekoğlu (2016), Değişen ve Değiş(e)meyen Yönleriyle Aile: Yapısı, Türleri, İşlevleri, *Değişen Toplumda Değişen Aile*, Ed. Nursen Adak, Siyasal Kitabevi, Ankara.

EMİROĞLU Kudret ve AYDIN Suavi (2003) *Antropoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.

ERDENTUĞ Aygen (1985), *Çeşitli İnsan Topuluklarında Aile Tipleri*, Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, Sayı: 1281980, Ankara.

GIDDENS Anthony (2013), *Sosyoloji*, Çev: Cemal Güzel, Kırmızı Yayınları, Ankara.

GITTINS Diana (2011), *Aile Sorgulanıyor*, Çev: Tuna Erdem, Pencere Yayınları, İstanbul.

GÖKÇE, Birsen (1990) *Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme*, Der. Beylül Dikeçligil, Ahmet Çiğdem, T.C. Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu Bilim Serisi 5/1, , Ankara.

HARTMANN Heidi, (2006), *Marksizm'le Feminizm'in Mutsuz Evliliği*, Çev: Gülşat Aygen, Agora Kitaplığı, İstanbul.

HOOKS Bell (2014), *Feminizm Herkes İçindir*, Çev. Ece Aydın, Berna kurt, Şirin Özgün, Aysel Yıldırım, BGST Yayınları, İstanbul.

KASAPOĞLU Aytül (2012), Sosyolojik Yaklaşımlar Temelinde Aile Kuramları, *Aile Sosyolojisi*, 3. Baskı, Eskişehir, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, 3-27.

İLKKARACAN Pınar (2015), Giriş: Müslüman Toplumlarda Kadın ve Cinsellik. P. İlkkaracan, Ed. *Müslüman Toplumlarda Kadın ve Cinsellik*, İletişim Yayınları, İstanbul.

MARSHALL Gordon (1999) *Sosyoloji Sözlüğü*, Çev: Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Bilim Sanat Yayınları, Ankara.

ÖZEN, Sevinç (1990) *Aile Kurumuna Bazı Sosyolojik Yaklaşımlar*, Derleyen: Beylül Dikeçligil, Ahmet Çiğdem, T.C. Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu Bilim Serisi 5/1, Ankara

PARLA Ayşe (2001), "The "Honor" of the State: Virginty Examinations in Turkey, *Feminist Studies*, Vol. 27, No. 1, 65-88.

SAKTANBER Ayşe (1995) "Türkiye’de Medyada Kadın: Serbest Müsait Kadın veya İyi Bir Eş, Fedakâr Anne", *1980’ler Türkiye’sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar*, Derleyen: Şirin Tekeli, İletişim Yayınları, İstanbul

SANCAR Serpil, (2013), *Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti*, İletişim Yayınları, İstanbul.

SANCAR Serpil (2016), *Erkeklik: İmkansız İktidar: Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler*, Metis Yayıncılık, İstanbul.

SAYIN Önal (1990), *Aile Sosyolojisi*, Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir.

SELEK Pınar (2014), *Sürüne Sürüne Erkek Olmak*, İletişim Yayınları, Ankara.

SEVİM Ayşe (2005), *Feminizm*, İnsan Yayınları, İstanbul.

SCOTT Joan W.(2007), *Toplumsal Cinsiyet: Faydalı Bir Tarihsel Analiz Kategorisi*, Agora Kitaplığı, Çev: Aykut Tunç Kılıç, İstanbul.

WALLANCE, Ruth ve WOLF, Alison (2012) *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*, (Çev: Leyla Elburuz, M. Rami Ayas), Punto Yayınları, İzmir.

YAVUZ Şahinde (2014), *İktidar Olma Sürecinde Erkeklerin Erkeklikle İmtihanı*, Milli Folklor, 104, 110-127.

YAVUZ, Şahinde (2015), Ataerkil Egemen Erkeklik Değerlerinin Üretiminde Kadınların Rolü: Trabzon Örneği, *Fe Dergi: Feminist Eleştiri*, no. 7(1), 117-130.

YILDIRIM Ali ve ŞİMŞEK Hasan (2013), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

YILDIRIM İbrahim (2007), Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçme Kriterleri, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 3 (27), 15-30.

WALBY Sylvia (2016), *Patriarka Kuramı*, Çev: Hülya Osmanağaoğlu, Dipnot Yayınları, Ankara.

BOŞANMANIN ERKEKLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: İSTANBUL ÖRNEĞİ

Çisem Aktaş³

Özet

Bu çalışma, boşanmanın erkekler üzerindeki etkisini araştırmak amacıyla yapılmıştır. Çalışma bir nitel araştırma tekniği olan mülakat çalışmasıdır. Araştırma kapsamında 10 (on) boşanmış erkekle görüşme yapılmıştır. Görüşmelerden elde edilen ses kayıtları, yazılı metne dönüştürülmüş ve betimsel analizle yorumlanmıştır. Sonuç olarak boşanmış erkeklerin, eşlerinden dolayı yaşadıkları birtakım hayal kırıklıkları olup bunun yanında boşanmanın yarattığı psikolojik duygu durumları onlarda içe kapanıklık, yalnızken ağlama, iş performanslarında düşüş ve motivasyon eksikliğine neden olmuştur. Velayetin annede olduğu durumlarda erkekler aile sıcaklığına uzak kalmış, çocuklarının yanında olamayışlarından yakınmış ve özlem duygusu içinde olmuşlardır. Sonuç olarak boşanma süreci ve sonrası erkek için kolay geçen bir süreç olmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Evlilik, Aile, Erkekler, Boşanma.

Abstract

This study was conducted to investigate the effect of divorce on men. The study is an interview study, which is a qualitative research technique. Within the scope of the research, 10 (ten) divorced men were interviewed. Voice recordings obtained from interviews were converted into written text and interpreted with descriptive analysis. As a result, divorced men have some frustrations with their spouses, as well as the psychological emotions created by the divorce, causing them to lack self-confidence, lonely crying, lack of job performance and lack of motivation. When *Velayet* was in the mothers, the men were away from family warmth, complained about their children not being there, and were in a feeling of longing. As a result, there was no easy process for the man after divorce.

Key Words: Marriage, Family, Men, Divorce.

Giriş

Aile, en ilkelden en modernine, en basitten en karmaşığına kadar bütün toplumlarda zaman ve mekân farkı olmaksızın her daim var olan bir yapıdır. Bu bağlamdan hareket edecek olursak ailenin her daim ve her toplumda var olan bir sosyal yapı olması onun evrensel olma özelliğini ortaya koyar. Aile, çok yönlü bir olgudur ve toplumda pek çok işleve sahiptir. Biyolojik işlev, psikolojik doyum sağlama işlevi, eğitim işlevi, toplumsallaştırma işlevi, dini işlevi, boş zamanları değerlendirme işlevi bunların bazılarıdır. “Eşlerin birlikteliklerinden

³ Sosyolog

psikolojik olarak doyum sağlamadıkları beklenti ve gereksinimlerini karşılayamadıkları evlilik yaşantılarına yasal olarak son vermelerine “boşanma” denilmektedir.”⁴

Genel olarak tanımı böyle olan boşanmanın duygusal, ekonomik, sosyal, hukuki ve psikolojik açıdan olmak üzere farklı aşamaları bulunmaktadır. Boşanmanın ilk aşamasını, duygusal boşanma oluşturur.

Düş kırıklığı, eşlerin duygusal anlamda birbirlerinden kopmalarına sebep olmaktadır. Karşılıklı beklentileri karşılamayan çiftler, evliliği artık bir sorun haline getirirler. İdeal eş tanımına uymayan çiftlerin ilişkileri, eşin ve ilişkinin olumsuz yönüne yoğunlaşmakta ve böylece duygusal boşanma yaşanmaya başlanır.⁵

Ekonomik boşanma ise ilişkileri birtakım nedenlerden ötürü çıkmaza girmiş eşlerin ekonomik anlamda birbirlerinden uzaklaşmaları ve birlikteliğin dağılmasını ifade etmektedir. Hukuki açıdan boşanma ise eşlerin evlilik sözleşmesini mahkeme kararıyla sona erdirmeleri olarak belirtilir. Mahkemeden eşlerin boşandığına dair karar alınmadan, boşanmış sayılmazlar. Boşanma sebepleri her ülkenin medeni kanunlarında açık şekilde belirtilir. Bu nedenlerden en az birisi gerçekleşmedikçe, hukuki anlamda boşanma meydana gelmez.⁶

Boşanma ile son bulan evlilik aslında daha önceden manevi olarak yıkılmıştır. Yani sosyal açıdan boşanma, hukuki boşanmadan önce gerçekleşen bir durumdur. Bu sebeple, “durup dururken boşandılar” sözü aslında olayın gerçek yüzünü temsil etmez. Sonu boşanmaya kadar varan ayrılımlar her zaman kısa sürede veya aniden ortaya çıkmamaktadır. Boşanma ile sonuçlanan her evliliğin geçmişinde mutlaka anlaşmazlıklar, çatışmalar, iletişimsizlikler yer almaktadır.⁷

Boşanma her şeyden önce sosyal bir davranıştır. Nitekim boşanma olgusunun bulunduğu, yaşadığı veya meydana geldiği mekân aslında onun kanıtlanma yeridir. Ayrıca her olgu, meydana geldiği bağlam içinde birbirine geçmiş zincir halkaları olarak şekillenmektedir. Bu varsayımdan hareketle boşanmaya etki eden ve onu ortaya çıkaran faktörler: Sanayileşme, kentleşme, modernleşme, kadının çalışma hayatına katılımı, kadın hareketleri, aile içi şiddet, aldatılma, ekonomik problemler, kitle iletişim araçlarının aile ilişkilerinin etkisi, boşanan insanlara kurumsal ve sosyal desteğin artması, evlilik yaşantısının rutinleşmesi,

⁴ Şengül İlgar, “Evlilik Birlikteliğinin Bozulması-Boşanma”, **Evlilik Okulu**, Haluk Yavuzer (Ed.) (içinde), İstanbul: Remzi Kitabevi, 2004, s. 227

⁵ Davut İbrahimoglu, **Evlilikte Doğru Seçim ve Ailede Mutluluk**, İstanbul: Hayat Yayınları, 2004, s. 29

⁶ Davut İbrahimoglu, a.g.e., s. 31

⁷ Davut İbrahimoglu, a.g.e., s. 30

bireyselleşmenin artışı, farklı yaşam beklentileri, cinsiyet rollerindeki farklılaşma vs.⁸ Ayrıca boşanmaya ilişkin gösterilen nedenlerin kültürel değerler de taşıdığı görülür. Bunun en önemli göstergesi aile ve akrabalık ilişkilerinin evlilik hayatına müdahalesidir. Diğer toplumlarda olduğu gibi bugün ülkemizde de temel manevi değerlerimizin erozyona uğraması, nüfusun şehirlerde toplanması, gündelik hayatın karmaşık hale gelmesi, kitle iletişimin ve teknolojinin ev içerisindeki etkinliğinin artışı, tüketim kültürünün gelişmesi, bireysel değerlerin ön plana çıkması ile toplumumuzdaki temel yapı olan aile içinde şiddetin yaygınlaşması ve boşanma olgusu giderek daha önemli hale gelmiştir. Buna paralel olarak yaşanan yüzyılın “stres çağı” olarak nitelendirilmesine neden olan bireysel stres kaynaklarının artmasıyla birlikte tahammülsüz bireylerin yetişmesi, medyanın ürettiği değerler karmaşası ve birlikte oluşan ahlaki yozlaşma boşanmaya giden yol üzerindeki önemli tehdit edici faktörlerdir.⁹

“Dünyanın birçok ülkesiyle karşılaştırıldığında Türkiye’deki boşanma oranları halen çok düşük düzeydedir. Boşanmaların yüksek düzeylere ulaştığı ülkelerde boşanmaların neden olduğu olumsuzluklar, çözümünü en zor sosyal problemler arasında sayılmaktadır. 1990’lı yıllardan başlayan boşanmalardaki artış ülkemiz için sosyal sorun potansiyeli taşımaya başlamıştır. Türkiye’de boşanma oranlarına dair istatistikler, TÜİK tarafından toplanmaktadır ve “Boşanma İstatistikleri” adlı bir yayın ile sunulmaktadır.”¹⁰

“Boşanmada eşlerin en çok maruz kaldıkları psikolojik rahatsızlık depresyondur. Kadınlar daha açık belirtiler gösterirken erkekler kendilerini içki, sigara, gece hayatı gibi zararlı alışkanlıklar eşliğinde örtülü depresyon yaşayabilmektedirler.” Depresyonun belirtileri ise en az iki hafta süreyle hayattan eskisi kadar zevk alamamak, isteksizlik, içinden bir şey gelmemek, uyku bozukluğu, iştahsızlık, bazen iştah artışı, yorgunluk, uyuduğu halde dinlenememe, unutkanlık, dikkatte azalma, gerginlik gibi durumlardır.¹¹

“İngiliz Daily Mail gazetesinde yer verilen araştırmada, boşanan erkeklerin tehlikeli davranışlarda bulunma ihtimalinin daha yüksek olmasına bağlı olarak intihara teşebbüsün evli olanlara göre %39 daha fazla olduğu belirtildi.” Erkek Sağlığı dergisinde ki araştırmacılar doktorları, boşanan erkekleri terapistlere yönlendirme uyarısı yapıyor.¹²

“Araştırmada 45 yaşında boşanan bir erkeğin yaşamı merkez alındı. Bu erkeğin evliliğini sonlandırdıktan sonra uykusuzluk ve karın ağrısı şikâyetleri nedeniyle doktora başvurduğu,

⁸ Nurşen Adak, **Değişen Toplumda Değişen Aile**, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2012, s.207

⁹ Semra Yurtkuran Demirkıran, Aysel Günindi Ersöz, Rahime Beder Şen, vd. , **Boşanma Nedenleri Araştırması**, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2009, s. 8

¹⁰ Semra Yurtkuran Demirkıran, Aysel Günindi Ersöz, Rahime Beder Şen, a.g.e., s. 9

¹¹ Şen, a.g.e., s. 33-34.

¹² DHA, “Boşanmanın Erkeklerle Zararı Büyük!”, **Hürriyet (Aile)**, 03.10.2013

sürekli alkol tükettiği ayrıca bir süre sonra iş yerinden, iş arkadaşlarından ve patronundan nefret ettiği tespit edildi. “Uluslararası Erkek Sağlığı Derneği Başkanı ve Amerika'daki Cornwall Üniversitesi'nden Prof. Ridwan Shabsigh, birçok kültürün, popüler algılamının ve medyanın erkeğin, kadınlara göre daha güçlü, dirençli ve psikolojik travmaya daha dayanıklı olarak gösterdiğini ancak boşanma, iflas, savaş veya bir yakınının kaybı nedeniyle de ciddi anlamda psikolojik travma ve olumsuz bir hayat yaşayabileceğini kaydetti.”¹³

“Boşanmada yaşanan krizin yoğunluğu, bireyin boşanmaya yüklediği anlama ve bireyin krizle baş etme kaynaklarına göre değişecektir.” Bu sancılı süreç ise, boşanma sonrası eşlerin bağımsız yeni bir yaşam ve uyumlu bir kimlik içselleştirmesi ile son bulacaktır.¹⁴

Makalede araştırmanın amacı, konusu, metodu ile ilgili bilgiler ve kuramsal çerçeveden kısa kısa bilgiler aktarılmış olup, son olarak araştırmadan elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

1. Araştırmanın Konusu, Amacı, Metodu

Bu araştırma, boşanmış erkekleri konu edinmektedir. Araştırmanın genel amacı, boşanma sonrasında, erkeklerin yaşamlarında meydana gelen değişimleri ve boşanmanın onlar üzerinde ne gibi bir etki yarattığını ortaya koyabilmektir. Günümüzde yapılan araştırmalar da gözlemediğim kadarıyla boşanmanın kadın üzerindeki etkileri genellikle çalışılmış ve erkek üzerinde çok fazla bir araştırma yapılmadığı tespit edilmiştir. Boşanma süreci, sadece kadın üzerinde bir etki yaratmıyor. Erkek de birtakım süreçler atlatıyor ve boşanma onun da hayatında birtakım değişikliklere neden olabiliyor. Söz konusu çalışmanın amacı, boşanmanın erkek üzerinde olumlu yahut olumsuz ne gibi etkiler yarattığını ortaya koyabilmektir.

2. Araştırmanın Modeli, Evren ve Örneklemi

Boşanmış erkekleri konu edinen bu çalışma nitel araştırma olarak tasarlandı. Veriler mülakat tekniğiyle elde edildi. Mülakat, sözlü iletişim yoluyla veri toplama tekniğidir. Ve bu çalışma, bireysel görüşme şeklinde yapılmıştır. Araştırma amacı ile kullanılan mülakat, bireysel şekilde yapılmakta olup, yarı-yapılandırılmış bir görüşme tekniğidir.

Alan çalışması, verilerin yerinde toplanarak yapılan çalışmadır. Sahaya çıkarak veri toplama ve bunları analiz etme, yorumlama anlamına gelir. Öncelikle konu başlığı ve hipotez belirlendikten sonra bu çerçevede bir literatür taraması yapılmıştır. Elde edilen veriler tasnif

¹³ DHA, “Boşanmanın Erkeklere Zararı Büyük!”, **Hürriyet (Aile)**, 03.10.2013

¹⁴ Bülent Şen, **Boşanma Süreci ve Arbuluculuğu**, Yayınlanmış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, a.g.e., s. 32-33.

ve analiz edilerek, araştırmanın teorik bölümü oluşturulmuştur. Teorik bölümü oluşturulduktan sonra uygulama bölümüne geçilmiştir.

Uygulama için öncelikle demografik sorular da dahil olmak üzere bir mülakat formu hazırlanmıştır. Sonra İstanbul kent merkezi, araştırma alanı seçilmiştir. 10 (on) boşanmış erkek ile araştırmanın örneklem kısmı oluşturulmuştur. Yapılan görüşmelerde ses kayıt cihazı kullanılmış olup bu çerçevede yapılan görüşmeler, yazıya aktarılmıştır. Daha sonra görüşmelerden çıkarılan sonuçlar, betimsel analiz yöntemi ile yorumlanmıştır. Araştırmanın evreni İstanbul'da yaşayan boşanmış erkeklerdir. Araştırmanın örneklemini ise rastgele örneklemedir. Bu bağlamda 10 boşanmış erkek ile görüşme gerçekleştirilmiştir.

3. Araştırmanın Hipotezleri ve Sınırlılıkları

Çalışmanın amacına uygun olarak sınanmak üzere, aşağıda yer alan hipotezler geliştirilmiştir.

- Boşanmak, erkek bireyler açısından olumsuz birtakım sorunlara yol açmaktadır.
- Boşanma sonucu erkeğin, sosyal çevresi ile ilişkilerinde değişimler meydana gelmektedir.
- Boşanma sonrası, erkeklerin yaşadıkları önemli sorunlardan birisi de, çocuklarından ayrı kalmaktır.
- Boşanma sonrasında erkekler, psikolojik sorunlar yaşamaktadırlar.

Boşanmanın erkekler üzerindeki etkisine dair yapılan bu çalışma İstanbul'da rastgele seçilen 10 boşanmış erkek ile sınırlandırılmıştır. Evren içerisinde çok sayıda boşanmış kişi olmasına rağmen kimi boşanmış erkekler, “eskiye dair bir şey anlatmak veya hatırlamak istemiyorum”, diyerek mülakatı kabul etmemişlerdir. Bu durumun zaman ve maliyet açısından problem ortaya çıkaracağı için örneklem kapsamı toplamda 10 (on) kişiyle sınırlandırılmıştır. Seçilen örneklem grubuna mülakat uygulanırken, boşanmış erkeklerin mülakata ilk başta sıcak bakmadıkları ve kısa kısa cevap verdikleri, çekindikleri gözlemlenmiştir. Bu durum fark edilince, katılımcıları rahatlatmak için araştırmamın amacı ve gizliliği konusunda onlarla tekrardan bir konuşma yapmış olup, içtenlikle cevap vermeleri konusunda ricada bulunulmuştur. Bunun akabinde mülakatın ilerleyen dakikalarında,

katılımcılar sorulan birtakım sorulara “çok güzel soru, tam nokta atışı olmuş vb.” dönütler vererek, çekinmelerinin yerini bir süre sonra, rahatlıkla ve samimiyetle cevaplayabildikleri bir mülakat ortamı oluşturulmuştur.

1. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırma, İstanbul’da yaşamakta olan boşanmış erkekler ile yürütülmüştür. Analiz sürecinde katılımcılar; K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10¹⁵ şeklinde kodlanmıştır. Aşağıdaki tabloda, katılımcılara ilişkin demografik bilgiler yer almaktadır. Elde edilen bilgilere göre, boşanmış erkeklerden 4 (dört) tanesi, boşandıktan sonra ikinci bir evlilik gerçekleştirmiştir. Diğer 6 (altı) kişi halen bekarıdır. Toplamda 10 kişi ile görüşme yapılmıştır. Görüşmelerden elde edilen ses kayıtları, yazılı metne dönüştürülmüştür. Nitel araştırma çerçevesinde elde edilen veriler, betimsel analiz ile yorumlanmıştır.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Boşanmış Erkeklerle Ait Demografik Bilgiler

Kodlar	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum	Eğitim Durumu	Meslek	Gelir Düzeyi (TL)
K1	E	40	Evli	Üniversite	Tekstil Mh	15.000
K2	E	42	Evli	İlkokul	Kuaför	6.000
K3	E	38	Bekar	Üniversite	Jeoloji Mh	18.000
K4	E	54	Evli	Lise	Esnaf	3.000
K5	E	50	Bekar	Üniversite	Yönetici	6.000
K6	E	53	Evli	Üniversite	İç Mimar	7.000
K7	E	47	Bekar	Üniversite	Otomotiv	10.000
K8	E	50	Bekar	Ortaokul	Matbaa	4.000
K9	E	37	Bekar	Lise	Serbest	2.000
K10	E	55	Bekar	Yüksekokul	Öğretmen	3.500

¹⁵ 10 boşanmış erkek ile yapılan bu mülakatta, boşanmış erkeklerin isimleri, gizlilik ilkesi nedeniyle alınmamış olup, katılımcılar “K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10” şeklinde sembolleştirilmiştir.

2. Araştırmanın Kuramsal ve Kavramsal Çerçevesi

1.1. Aile

“Aile, aralarında akrabalık bağı bulunan insanların oluşturduğu ve onların çeşitli (psikolojik, cinsel, sosyal ve ekonomik) ihtiyaçlarının karşılandığı, topluma uyum ve katılımların sağlandığı temel bir toplumsal kurumdur.” Aile, toplumun en küçük birimi olmakla birlikte bizim toplumsal yapımızı oluşturan en önemli kurumlar arasında yer almaktadır. İnançlarımız, örf ve adetlerimiz, gelenek ve ahlak gibi toplumun kültürel değerlerinin muhafazası ve kuşaklararası aktarımı ile çocuğun sosyo-kültürel kişiliğinin gelişiminde en büyük rolü aile kavramı oynamaktadır.¹⁶

“Ailenin tanımına ilişkin bir yaklaşım ise şöyledir: “Kadim felsefe, insanı mikrokosmos (küçük evren), evreni ise makrokosmos (büyük evren) olarak görür. Bu tür kavramsallaştırma aslında aynı olgunun farklı düzeylerde algılanmasıdır. Aynı algıyı toplumbilimine taşıdığımızda diyebiliriz ki, ‘aile’ mikrokosmos, ‘toplum’ ise makrokosmostur. Bu bakımdan bazı dillerde toplum ve aile sözcüklerinin aynı anlamda ve değişik biçimlerde kullanılması tesadüfi değildir.”¹⁷

Sonuç olarak biz, aileyi ilk etapta, toplumun en küçük yaşam birimi olarak tanımlayabiliriz.

1.2. Evlilik

Giddens, evliliği “iki yetişkin birey arasında sosyal olarak gerçekleşen ve onaylanan cinsel birleşme olarak tanımlamaktadır.”¹⁸

Bir başka evlilik tanımı ise: “En genel anlamda evlilik ekonomik, sosyal, kültürel, psikolojik ve biyolojik amaçlar doğrultusunda karşı iki cinsin yasalara uymak şartıyla, aile kurmak ve çocuk sahibi olmak için yaptığı bir anlaşma ve dayanışma olarak tanımlanmaktadır”¹⁹

1.3. Boşanma

¹⁶ Abdurrahman Kurt, “Dünden Bugüne Türk Ailesi”, Mehmet Zencirkıran (Ed.), **Türkiye'nin Toplumsal Yapısı**, 4. Baskı, (içinde), Bursa: Dora Yayınları, 2013, s. 337

¹⁷ Kadir Canatan ve Ergün Yıldırım, **Aile Sosyolojisi**, 4. Baskı, İstanbul: Açılım Kitap, 2013, s. 53

¹⁸ Anthony Giddens, **Sosyoloji**, Ankara: Ayraç Yayınevi, 2000, s. 140

¹⁹ Davut İbrahimoglu, **Evlilikte Doğru Seçim Ailede Mutluluk**, İstanbul: Hayat Yayınları, 2004, s. 19

“Eşlerin birlikteliklerinden psikolojik olarak doyum sağlamadıkları beklenti ve gereksinimlerini karşılayamadıkları evlilik yaşantılarına yasal olarak son vermelerine “boşanma” denilmektedir.”²⁰

Boşanma her şeyden önce sosyal bir davranıştır. Nitekim boşanma olgusunun bulunduğu, yaşadığı veya meydana geldiği mekân aslında onun kanıtlanma yeridir. Ayrıca her olgu, meydana geldiği bağlam içinde birbirine geçmiş zincir halkaları olarak şekillenmektedir. Bu varsayımdan hareketle boşanmaya etki eden ve onu ortaya çıkaran faktörler sanayileşme, kentleşme, modernleşme, kadının çalışma hayatına katılımı, kadın hareketleri, aile içi şiddet, aldatılma, ekonomik problemler, kitle iletişim araçlarının aile ilişkilerin etkisi, boşanan insanlara kurumsal ve sosyal desteğin artması, evlilik yaşantısının rutinleşmesi, bireyselleşmenin artışı, farklı yaşam beklentileri, cinsiyet rollerindeki farklılaşma vs. bunların hepsi birer etkili faktördür.²¹

1.4. Türk Medeni Kanununda Boşanma ve Nedenleri

“Aile hukukunun en dramatik ve hüzünlü bölümlerinden birisini boşanma bölümü oluşturmaktadır. 2001 yılındaki yeni değişikliklerle birlikte, Türk Medeni Kanunu’nda boşanmaya ilişkin hükümler 4721 sayılı kanunun 2. kitabının 2. bölümünde yer almaktadır.” Boşanma sebepleri ise 161. madde ile 166. Madde arasında düzenlenmiştir. Yasanın 166. maddesinde sözü edilen “**evlilik birliğinin sarsılması**” yani diğer bir söylem ile **şiddetli geçimsizlik** sebebi ile yapılan boşanma, genel mealde bir boşanma sebebidir.²²

Bir diğer boşanma nedenleri ise daha özel statüsündedir. “Boşanmanın özel nedenleri olarak belirlenen (zina, hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış işleme ve haysiyetsiz hayat sürme, terk ve akıl hastalığı) gerekçelerin de aslında ortak hayatı çekilmez hale getirdikleri aşikârdır.” Bunların özel olarak nitelendirilmelerinin sebebi ise tereddüde ve takdire fazlaca yer vermemesi ve bu sebep ile kolay belirlenebilir olmasıdır.²³

1.5. Boşanmanın Bireylere Verdiği Zararlar

“Evliliğin, saygın bir kurum olarak varlığını sürdürdüğü toplumlarda olumsuz nitelenen boşanma, insan hayatında önemli bir stres kaynağıdır.” Yapılan araştırmalarda, boşanma sürecini yaşamakta olan bireylerde, uyku ve beslenme bozukluklarının yaşandığını,

²⁰ Şengül İlgar, “Evlilik Birlikteliğinin Bozulması-Boşanma”, **Evlilik Okulu**, Haluk Yavuzer (Ed.) (içinde), İstanbul: Remzi Kitabevi, 2004, s. 227

²¹ Nurşen Adak, **Değişen Toplumda Değişen Aile**, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2012, s.207

²² Semra Yurtkuran Demirkıran, Aysel Günindi Ersöz, Rahime Bedir Şen, vd. , **Boşanma Nedenleri Araştırması**, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2009, s. 13

²³ Demirkıran, Ersöz, Şen, vd.,a.g.e., s. 13

iş veriminin azaldığını, kendini yetersiz bulma, yalnızlık hissi ve kaygı gibi negatif ruh hallerinde oldukları saptanmıştır. “Boşanmada yaşanan krizin yoğunluğu, bireyin boşanmaya yüklediği anlama ve bireyin krizle baş etme kaynaklarına göre değişecektir.” Bu sancılı süreç ise, boşanma sonrası eşlerin bağımsız yeni bir yaşam ve uyumlu bir kimlik içselleştirmesi ile son bulacaktır.²⁴

“Boşanmada eşlerin en çok maruz kaldıkları psikolojik rahatsızlık depresyondur. Kadınlar daha açık belirtiler gösterirken erkekler kendilerini içki, sigara, gece hayatı gibi zararlı alışkanlıklar eşliğinde örtülü depresyon yaşayabilmektedirler.” Depresyonun belirtileri ise en az iki hafta süreyle hayattan eskisi kadar zevk alamamak, isteksizlik, içinden bir şey gelmemek, uyku bozukluğu, iştahsızlık, bazen iştah artışı, yorgunluk, uyuduğu halde dinlenememe, unutkanlık, dikkatte azalma, gerginlik gibi durumlardır.²⁵

“Ayrıca, depresyonda geniş getirme anlamında ruminasyon olur. Beynin geniş getirmesidir. Beyin sürekli olarak geçmişte yaşadığı olumsuz şeyleri hatırlar. Evliliği, çocukluğu ile ilgili yaşadığı sorunlar kendisinin işlediği günahlar, sorunlar aklına gelir.” Kendisinin hasta olacağı yahut çocuklarının veya eşinin öleceği ile ilgili kaygı duyar. Yani kaygı durumu ön planda olup bu durum iş ve sosyal hayatına önemli bir etkide bulunur.²⁶

3. Nitel Verilerin Analizi

Bu bölümde boşanmış erkeklerle görüşmeler yapılmış ve boşanma faktörünün, onlar üzerinde olumlu ve olumsuz nasıl bir etki yarattığına dair bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Boşanmış erkekler ile birebir görüşmede yöneltilen sorular ve elde edilen bulgular aşağıdakiler gibidir.

I. Evliliğe karar verme sebebi ve bu sebebin boşanma sonrasında bir pişmanlık yaratma durumu

Boşanmış erkeklere öncelikle evliliğe nasıl karar verdiklerine dair bir soru sorulmuştur. Yani sebeplerinin aşk evliliği mi, mantık evliliği mi yoksa görücü usulü mü olduğu sorulmuş ve daha sonra bu karar verme sebeplerinin, boşanma sonrasında onlarda bir pişmanlığa yol açıp açmadığı sorulmuştur. Aşağıda katılımcıların görüşlerine yer verilmiş ve bu görüşler değerlendirilmiştir.

²⁴ Bülent Şen, **Boşanma Süreci ve Arabuluculuğu**, Yayınlanmış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013, s. 32-33

²⁵ Şen, a.g.e., s. 33-34.

²⁶ Şen a.g.e., s. 34

K2, K3, K5, K7, K8, K9 ve K10 evliliklerine karar vermelerinin nedeni olarak, eşlerini sevdiklerini ve bu yüzden de aşk evliliği yaptıkları belirlenmiştir. Boşanma sonrasında da, aşk evliliği yaptıkları için pişman olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Hatta K2, tekrardan ikinci bir evlilik yaptığını ve bunun da yine aşk evliliği olduğunu belirtmiştir.

K2: “Evliliğim aşk evliliği olmuştu. Bu aşk evliliği daha sonra pişmanlığa neden olmadı ikinci evliliğimde aşk evliliği oldu.”

K3: “16 yaşımdayken tanışmıştık eski eşimle. Aşk evliliği yaptık severek evlendik. Sonrasında pişmanlık duymadım çünkü çok seviyorum.”

K5: “İş arkadaşydık daha sonra severek evlendik. Aşk evliliği idi. Sonrasında pişman olmadım. Başta birbirimizi beğenip sevmiştik.”

K7: “Evliliğim aşk evliliği oldu. Hiçbir zaman keşke annemin babamın gösterdiği biriyle evlenseydim de demedim. Bunu da hiç düşünmedim.”

K8: “32 yaşında evlenmişim ben. Görüşerek, flört ederek yani aşk evliliğiyle evlendik. Pişman olmadım bunu yaptığımıza da.”

K9: “İlk evliliğimde severek evlendim evet aşk evliliği idi. Boşandıktan sonra aşk evliliği yaptığımıza pişman da olmadım. İkinci bir evliliğimde olursa o da aşk olur.”

K10: “Aşk evliliği yaptım ben. Severek evlendim. 22 yaşında evlendim. Ailemin gösterdiği, yakın akrabalarımın gösterdiği kişiler vardı, eş adayları vardı fakat ben istemedim. Çünkü evlendiğim hanımefendiyi çok sevmiştim.”

K4 ve K6 ise ilk evliliklerinin aşk evliliği olduğunu dile getirmiş ve bununla birlikte boşanma sonrasında bu sebepten ötürü bir pişmanlık duymadıklarını belirtmişlerdir. Buna rağmen her ikisi de, ikinci evliliklerinde mantık evliliğini tercih etmişlerdir. Bir de K6, erken evlendiği için bir pişmanlık yaşadığını ayrıca belirtmiştir.

K4: “Aşk evliliği oldu bizimkisi. Tanıdık vasıtasıyla evlendik ama aşık olarak severek evlendik. Boşandıktan sonra pişmanlığım olmadı hayır. Fakat 2 evliliğimde mantık tercih ettim.”

K6: “Aşk evliliği yaptım. Daha sonra pişman olmadım. İkinci evliliğim mantık oldu ama birincisinde de severek evlendiğim için pişman olmadım. Ama erken evlendiğim için pişman oldum çok. Erkekler için 30 -35 yaş ideal olan bence.”

K1, ilk evliliğinin ne aşk ne de mantık evliliği olmadığını söylemiş; manevi olarak evlenmesi gerektiğini düşündüğü için evlenmiş fakat bu nedenin onda boşanma sonrasında pişmanlığa yol açtığını ve bu durumu da gençliğin verdiği tecrübesizlik olarak değerlendirmiştir.

K1: “Birinci evliliğim çok kötü zamana denk geldi yani gençliğin verdiği tecrübesiz zamanıma denk geldi. 27 yaşında evlenmiştim o yüzden çok bilinçli bir evlilik değildi. Ne aşk ne mantık evliliğiydi. Yani şöyle bir şeydi, manevi olarak evlenmem gerektiğini düşündüğüm için evlendim, mecburiyette gibi hissettim yani. Boşanmadan sonra keşke evlenmeseydim dedim tabi ki de.”

Yukarıda da görüldüğü üzere 10 katılımcıdan, 7 tanesi evliliğe karar verme nedenlerinin aşk evliliği olduğunu, severek evlendiğini ve boşandıktan sonra da bundan pişman olmadıklarını söylemiştir. Hatta bir katılımcı, etrafında ailesi tarafından ona gösterilen eş adayları olduğu halde aşk evliliğini ısrarla tercih etmiş ve boşansa bile bundan pişman olmadığını çünkü eşini çok sevdiğini dile getirmiştir.

Diğer 2 katılımcı ise, ilk evliliklerinin aşk evliliği olduğunu söylemiş ve boşanma sonrasında bunu yaptıklarına pişman olmadıklarını belirtirken, ikinci bir evlilik yaptıklarında ise bu sefer mantık evliliğini tercih ettiklerini dile getirmişlerdir. Son bir katılımcı ise, ne aşk ne mantık ne de bir başka nedenden ötürü değil de; manevi olarak evlenmesi gerektiğini düşündüğü için evlendiğini söylemiş ve bu durumu gençliğin verdiği tecrübesizliğe bağlamıştır. Sonuç olarak burada aşk evliliği yapan katılımcıların önemli bir çoğunluğunun, boşanma sonrasında bir pişmanlık duymadığı sonucuna ulaşılmıştır.

II. Evlilik sürecinde haneye giren aylık gelirin boşanmaya etkisi

Geçmişten günümüze maddi koşullar boşanmanın en büyük nedenlerinden birini oluştururken, bu araştırmada da katılımcılara maddiyatın, boşanmalarına bir etkisinin olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcıların bu konuya ilişkin görüşleri aşağıda yer almaktadır:

K4, K8 ve K9 için evliliklerinde maddiyat bir sorun oluşturmuş hatta bir katılımcı, bu nedenden ötürü iplerin orada kopmaya başladığını belirtmiştir. Eşleri genellikle gelir yetersizliğinden yakınmış ve bu durum evlilikte ciddi tartışmalara hatta boşanmaya bir neden olabilmektedir.

K4: “Maddi durumum yine bu civarlardaydı fakat daha iyi olsa iş daha farklı olurdu tabi. Yakındığı zamanlar oldu kavgalarımızda oldu tabi ki maddiyattan, kavgalarımız bu nedenden başlıyordu genelde.”

K8: “Evliyken daha çok maaşım vardı. Maddiyatın etkisi şöyle etkili oldu, aileler arasında tercihlerden dolayı oldu. Benim aileme kardeşime para yardımı yapmam boşanmaya bir neden oluşturdu. Eşim benim aileme değer vermedi. Kardeşime araba ev vs aldım diye bana çatıp duruyordu halbuki o sıralarda işlerimiz iyiydi ve bende kendime yazlık araba almıştım. Ama yok eşim sürekli kıskırtılıyordu babası tarafından. Yani bunları ondan beklemiyordum çünkü evlenmeden önce çıktığımızda, ben erkeği kasa olarak görmüyorum diyordu. Bir yazlık alındı evlilikten sonra Bodrumdan. Senin ailen gitti şunu yaptı falan derken buradan ipler kopmaya başladı.”

K9: “Evliliğin en büyük sorunu orada başlıyor yani maddiyat. Boşanmada da etkisi var. İlk zamanlar çalışmıyordu sonra çalışmaya başladı sonra çıktı işten. Maddiyattan yakındı evet, daha iyi olmayı istedi hep. Belli bir süre ben işsiz kaldım o dönem çok zor oldu. Üstüne çocuk oldu. Mimarlık bürosu açtı eşim kendine. Onunda ilk zamanlar işleri iyi gitmedi böyle zorluklar çok yaşadık.”

K1, K2, K3, K5, K6, K7, K10 ile yapılan görüşmeler de maddiyatın evlilik süreçlerine bir etkisi olmadığı belirtilmiş ve boşanma sebeplerinin farklı nedenlerden ötürü olduğuna, yani maddiyatın boşanmaya bir etkisi olmadığı gözlemlenmiştir. Aşağıda bu konuyla ilgili düşüncelere yer verilmiştir.

K1: “Birinci evliliğim zamanında evime giren miktarla sonrasında ki miktar tabi ki de aynı değildi. Fazla değişim olmadı ama maddiyattan şikayet olmadı.”

K2: “Maddiyat olarak yine bu civarlardaydı. Yok, maddiyatın olarak hiçbir etkisi olmadı evliliğimize. Zaten eşimle aynı kuaför salonundaydık. Ben kuafördüm o manikürcüydü. Aynı ortamdaydık.”

K3: “Maddiyatın boşanmamızda başlarda bir etkisi yoktu. Her şeyden çok memnunduk. Bizim asıl sorunumuz başka bir şey.”

K5: “Maddiyat bizi etkilemedi.”

K6: “Şuan ki duruma göre daha düşük bir miktar giriyordu evlilik dönemimde. Fakat boşanmama etkisi olmadı maddiyatın.”

K7: “Daha az bir miktar giriyordu o zamanlarda evet eşimin de maddiyattan şikayeti oluyordu. 22 yaşımıdaydım eşimde 18 yaşındaydı. Çok erken evlendik yani. Zorlandığımız anlar oldu kesinlikle. Maddiyat bir etkense 100 üzerinden 5’dir yani. Boşanmayı isteyen bendim ve maddiyat değildi benim ayrılma sebebim.”

K10: “Aylık gelir bu kadar olmasa da yine bana yetecek kadar vardı evet kesinlikle. Parasal herhangi bir sıkıntımız yoktu. Çünkü eşimin ailesi benim ailem ve maaşım iyi bir hayat sürmemizi sağladı. Maddiyat çok büyük boyutlarda sorun olmadı ama tabi ki evliliğimizin ilk yıllarında kendime ait bir evim yoktu. Bazı çift arkadaşlarımın imkanlarını kısılandığım oldu. Eşim de bana keşke gelir düzeyimiz daha yüksek tarzı cümleler kullanırdı ama bu tartışmaya yol açmazdı. Çünkü o çalışan bir hanımefendi değildi ve ben onu tercih etmiştim. Çünkü biz birbirimizi seviyorduk. Zaten uzun süre kayınvalide ve kayınbabamın eli bizim üzerimizdeydi.”

Yukarıda da yer alan görüşlere göre 10 katılımcıdan 3 tanesi için maddiyat evliliklerinde bir tehlike hatta boşanmaya kadar götürebilecek bir etkiye neden olmaktadır. Geriye kalan 7 katılımcı içinse maddiyat bir boşanmaya neden olacak bir etki yaratmamış, sorunlarının başka sebepler olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle bir katılımcı maddiyatın, evliliğinin bitimine olan etkisinin 100 üzerinden 5 olarak değerlendirmiş ve boşanmayı istediğinde, nedenin maddiyat olmadığını ileri sürmüştür. Sonuç olarak katılımcıların önemli bir çoğunluğu için maddiyat, evliliklerinde bir etkiye neden olmamış ve boşanmaya etkisinin olmadığı saptanmıştır.

III. Boşanmayı ilk kimin istediği ve hangi gerekçe ile istemesi durumu

Aşağıda yer alan görüşlere göre boşanmayı ilk olarak erkek istemiştir. Neden olarak ise farklı dinden biri evlenme sonucu yaşanan uyumsuzluk, kadın eşin, erkeğe karşı kıskançlıkları ve güvensizlikleri, aileler arası geçimsizlik, kadının evlilikten sonra kendisini bırakması, geçimsizlik vs. gibi birçok nedenler dile getirilmiştir.

K1: “İlk boşanmayı ben istedim. 6 ay evli kaldık. İşte sebebi evliliğin yanlış bir karar olduğunu evlendikten sonra anladım. Gayrimüslim biri olması başta sorun değilken, Müslümanlığıma karışması ipleri koparttı. Ondan sonra çok uyum problemi yaşadık sebebi net olarak uyumsuzluk diyebilirim yani. Anladım ki kız arkadaşım sevgilim olması gereken bir ilişki evliliğe dönüştü. Aslında onunla evlenmemem gerekiyordu, kız arkadaşım olarak kalması gerekiyordu, biz evlendik. Hani kız arkadaşınla ayrılırsın ya boşanmamızda aynı öyle oldu.”

K6: “10 yıl evli kaldık sonrasında boşandık. Ben istedim sebebi de geçimsizlikti.”

K7: “Evliliğim 8 sene sürdü. İlk boşanmayı ben istedim. Gerekçem şu yani ben evin içinde beklediğim bu rahatı huzuru bulamıyordum. Açıkçası eve gelmek istemektedir benim kriterim. O eve gelmem için benim mutlu hissetmem lazım. Bu illa elle tutulur bir şey olmasına da gerek yok. Benim sevdiğim bir yemek yapılırsa mutlu olurum, eşim beni hoş karşılarsa mutlu olurum, kucağıma atlasa çok mutlu olurum mesela. Ama bizim nedense Türk hanımlarında bu tip bir şey yok. İsterim yani bunları ben ama yok bizde olmuyor. Flört dönemi harikadır bizde, sevgililikte kadınlar süslü püslü, kokuları güzel güzel.. Evlenince bir haber oluyorlar kendilerinden. O sihir bozuluyor. Salmalarının nedeni, elde ettim garantiliğidir yani. Heyecanı canlı tutmak lazım bana göre her zaman. Bunu erkek de kadın da yapmalıdır. Bir sürpriz hazırlamak zor değil. Hani bir sinema bileti alırsın sürpriz yaparsın, gün içinde birkaç kere ararsın hal hatır sorarsın. Yani ilişkiye birazcık yarar sağla bu evliliğe bir şey kat... Ama yok dediğim gibi bizde bu. Her şey erkekten bekleniyor. Ben bunu istemiyorum ki. Maddiyatı asla umursamam.Boşandığımda da evden kıyafetlerimi ve kitaplarımı alıp çıktım sadece her şeyi ona bıraktım. Ben napayım maddiyatı, eşyayı istemiyorum. Ben bütün ihtiyaçları ne ise halen daha karşılıyorum. Çocuklarımın okul taksitini vs. hep ben ödüyorum evli değiliz ama gene de her şey bende.”

K8: “16 yıl evlilikten sonra anlaşarak boşandık ama ilk ben istedim boşanmayı. Ben dile getirdim. Çünkü artık dayanamıyordum yani her gün kavga ve huzursuzluk oluyordu yani. Kendi aramızda bir şey yoktu aileler yüzünden oluyordu genelde. Eşimin babası zaten boşanmıştı ve sürekli onun üzerinde olumsuz etkilerde bulunuyordu eşimde bana çatıyordu. Çift vatandaş benim eşim. Yazlık alındı işte onun ailesi geliyor benim ailem geliyor vs derken karıştı ortalık. Zaten en son boşanmamda en büyük neden şu oldu, babası ona bir ev bıraktı henüz daha vefat etmedi babası ama evliliğimizde bize o evi verdi. Eşim de işte sürekli bana diyordu ki “sen benim babam ölünce bu evi satacaksın parayı da ailene vereceksin” diyordu. Beni açıkta bırakacaksın falan böyle saçma sapan şeyler. Bu beni çok etkiledi ya insan sevdiği birine bunu yapabilir mi yani ? Bende suçsuz değilim elbette ama aileme laf söylenince bende kendime hakim olamıyorum. Eşimin söylediklerini kabullenip susamadım bende. Yazlıktan annem havuç çalmış, yani benim annem böyle bir şey yapmaz niye yapsın yahu. Ben bu sözlere katlanamadığım için bu hale geldik zaten. Ben bu saçma neden için kavga ediyorum işte düşünün. Bu artık mantıksızlığa gitmeye başladı. Kızımız var 16 yaşında, bu halimiz artık ona zarar veriyor. Çocuk okulda başarısız olmaya başladı tabi o zamanlarda.”

K9: “Ben istedim boşanmayı. Şöyle anlatayım, ilk büyük tartışmamız da 6-7 yıllık evliydik. Daha çocuk yoktu o zamanlar. Baya bir şiddetli tartışmamız oldu ben kendimi kaybettiğimi hatırlıyorum açıkça demek gerekirse. Şiddet değildi ama kendimi çok kaybetmiştim. Nedenini

çok söylemek istemiyorum ayrıntılı ama şöyle diyeyim aldatıldım. Sonrasında işte ben babasını aradım gelin alın kızınızı diye, benden bu kadar olmuyor diye. Babası amcası geldi aldılar. 6 ay ayrı kaldık bu süreçte boşanma davasını niye açmadım bilmiyorum inanın kendimde değildim. O annesinin babasının yanına gitti. Ben evde tek kalıyordum sonra bizimkilerin yanına geçtim beni tek bırakmak istemediler. En son işte birinin cenazesinde karşılaştık, beni aradı sonrasında tekrar birleştik barıştık. Aileme karşı geldim. Çocuk olduktan sonra biraz daha aramız düzelmeye başladı, oğlum Demir biraz daha büyümeye başlayınca torununu ailesine sürekli götürmek zorundasın sonuçta. Ama her defasında eşim artık bahane uydurur oldu ve gelmiyordu bende tek çocuğu alıp gidiyordum ama her defasında işte hasta yatıyor gelemedi demek de saçma oluyordu. Barıştıktan sonraki ikinci kopuşlar burada başladı tekrardan işte. Sonrasında maddi durumumuz düzeldi araba vs. aldık taksite girdik. Belli bir zaman sonra eşim işi bıraktı, kendine tekrardan ofis açtı ve iş yapamadı bizim krediler aksamaya başladı. Maddiyatın etkisi de burada devreye girmeye başladı. Ufak tefek kavgalarımız olmaya başlamıştı gene. Sonra kira vermeyelim diye onların ailesinin yanına eve çıktık. Bu seferde kaynana kayınpeder biz aynı evde bir de eşimin erkek kardeşi evlendi o süreçte o gelinde bizle kaldı. Aynı evin içinde 7 kişi kaldık. Her defasında eve gelişimde bazen tek gelin oluyordu ama o tek diye evime giremiyordum yanlış anlaşılır, uygun olmaz diye. İşten yorgun gelip de eve giremediğim çok oldu öyle. Çok saçma bir hayat olmuştu artık. Artık karı kocalık denen şey kalmamıştı bizde. Bitmiştik yani. Boşanmayı ben istedim artık kesin olarak. Çünkü oğlumda bu durumdan etkileniyordu kavga edince yanında ağlıyordu bebek olmasına rağmen hissediyordu. Ben katlanamıyordum artık bu duruma. En sonda işte 8 mart kadınlar gününde bir tartışma yaşadık, orada ayrılma kararı aldım ve söyledim.”

Aşağıda diğer katılımcıların görüşlerine yer verilmiş ve burada boşanmanın, çiftlerin ortak bir kararı sonucu meydana geldiğini görmekteyiz.

K4: *“İlk olarak ikimizde karşılıklı şekilde istedik boşanmayı. Bak bizim hatamız ne biliyor musun? Biz, ben şimdi ticaret lisesi mezunuyum bununda hayatıma çok katkısı oldu kişiliğime de. Çok girişkenimdir, paylaşımcıyım. Bir bayan üzerinde etkim çok farklıdır hani vücut dilim olarak. Bunlar önemli şeyler. Ama ne zaman aynı çatı altında yaşamaya başlıyorsun ya işler değişiyor. Bak sevgililik hayatı çok farklı, evlilik hayatı çok farklı. Sevgiliyken bazı şeyleri görmüyoruz, görmezden geliyoruz. 1 sene içinde ayrıldık.”*

K5: *“Yaklaşık 13 yıl evli kaldık ve karar verdikten hemen sonra boşandık fazla uzatmadık. Boşanmayı ilk ikimiz beraber istedik. Tartışmalarımız çoğaldı. İş yoğunluğundan ve stresten dolayı kavgalar ediyorduk. Oda çalışıyordu çünkü.”*

K2, K3 ve K10 içinse boşanmayı ilk olarak erkek değil; kadın eş istemiştir. Sebebi ise kadının, erkeği kıskanması ve ona güvensizliği, kadına miras kalması sonucu, eşini ve çocuklarını bırakarak evi terk etmesi son olarak da, yaşadığı bir hastalık nedeniyle erkek eşine karşı tavırları değişen ve ona karşı sert bir tutum gösteren kadın boşanmayı istemiştir.

K2: “Evlendikten 12 yıl sonra boşanmaya karar verdik. Boşanmada bir sıkıntı çıktı şöyle ki, ben istemedim boşanmayı. Eşim istedi. Biraz fazla gelgitler yaşadık. 2 tanede çocuğumuz vardı zaten biraz da onlar için istemedim. Çocuklarımı çok seviyorum ama karımı da çok seviyordum. İlk eşim istedi boşanmayı çünkü müşterilerle aram çok iyiydi. Ve eşim bunu çok kıskanıyordu. Mesleğim gereği bayanlarla sürekli irtibat halinde kaldığım için eşim de bunu tartışma haline getiriyordu sürekli.”

K3: “Boşanmayı ilk eşim istedi sebebi de ailesinden halan yüklü miktarda bir miras yüzünden. Ne kadar acı değil mi ? Mesela eşim kapalı bir insandı bu mirastan sonra açıldı birden. Çocuklarımı umursamaz oldu, herkese her şeye karşı değişti. Bambaşka biri oldu.”

K10: “25 yıl biz evli kaldık, eşim ısrarla benden ayrılmayı istedi onca seneden sonra. Benim eşim, biz evlendikten sonra 10 yıl sonra yani çocuklarımız olduktan sonra, hipofiz adenomu denilen bir hastalığa yakalandı. Bu hastalık yani hipofiz beyinde bir bölge herhalde, o kadınların kadın ve erkeklerin erkek olmasını sağlayan birtakım sıvılar salgılar. Trabzon da o dönem tedavisi yoktu biz Ankara ya tedavi için gidip geliyorduk. Her seferinde ameliyattan sonra bu hastalık tekrar üredi. Hayati bir tehlikesi yok, eşim halen yaşıyor ama hayatı kendisine zindan ediyor. Hatta bu teşhis ilk konulduğunda orda ki doktor hanım bana özel olarak, “hocam eşiniz bu hastalıktan ölmez fakat sizi çok zor zor günler bekliyor” dediğinde önemsemedim çok ölüm olmasın yeter ki dedim, ama inanın öyle olmuyormuş. Dolayısıyla yaşam kalitemiz düşüyor Bu durum bu sancılı süreç, eşimin bana karşı tavırlarında değişime neden oldu. Kırgınlıklar, kavgalar başladı. Bu hastalık benim eşimde bir sendrom yaratıyor adını tam hatırlamıyorum ama yan etkisiymiş tedavinin. Yüzü gözü simsiyah oluyordu vücudu şişiyor ve çatlamlar başlıyordu. Bu onun psikolojisini çok bozuyordu çünkü kendisi üç mahallenin en güzel hanımefendisiydi ve beni tercih etmişti. Bu onun psikolojisini çok bozdu ama ben bir kere bile ona “sen artık benim eski eşim değilsin” biçiminde suçlayıcı bir tavırda asla bulunmadım. Ama yaşam bu bazı şeylere hep kendinden veriyorsun ve fazla taviz vermek bizi boşanmaya kadar götürdü. Seni bir başkasıyla görsem hayatta üzülmem, senden nefret ediyorum gibi cümleler kurması beni çok kırdı ve zoruma gitti. Sanıyor ki o ben kırılmam niye ben insan değil miyim yani ? Onun bu davranışlarına anlam veremedim bu süreçte. Benim için çok değerliydi o. Boşanma süreci 1-2 sene senden boşanacağım deyip duruyordu fakat ben aldırımıyordum saçmalıyor diye düşündüm. Sonra ben bir boşanma kağıdı aldım hem de

okulumda derse girmeden önce aldım ve o gün ağlamıştım beni teselli eden de okul müdürüm olmuştu. Garipsedim çok. Benim için canını bile verebilecek kadar çok seven bir kadının boşanma açması beni şok etmişti.”

Sonuç olarak yukarıda belirtilen görüşler doğrultusunda yapılan çıkarımlara bakarsak, 10 boşanmış erkekten, 5’i boşanmayı kendisinin istediğini dile getirilerek, sebepleri yukarıda belirtilmiştir. Diğer 2 boşanmış erkek ise boşanma durumunu, eşleriyle aldıkları ortak bir karar olduğunu belirtirken, geriye kalan 3 boşanmış erkek ise, boşanmayı ilk olarak eşlerinin istediğini dile getirmişlerdir.

IV. Boşanmış erkek açısından, evliliğin başlangıcındaki duygu ve düşünceler ile o günlere duyulan özlem

K2, K3, K4, K8 ile yapılan görüşmelerde ise katılımcılar, evliliklerinin başlangıcında mutlu ve sevgi dolu oldukları tespit edilmiş ve eski evlilik günlerine bir özlemin olduğu saptanmıştır. Hatta K2, eski eşine dair az bir umudu olması halinde, ikinci kez evlenmeyeceğini belirterek, soru kapsamında 10 katılımcıdan, 4’ü evlilik günlerine olan özlemini dile getirmiştir.

K2: *“Evliliğimin başlarında çok mutluydum, çok isteyerek evlendim. O günleri çok özliyorum, az biraz umudum olsa 2. kez evlenmezdim zaten ama umudum yok artık.”*

K3: *“Evliliğin başlarında çok mutluyduk. Benim yapım biraz sinirlidir ama oda beni böyle kabullenmişti zaten. Titiz insanımdır fakat eşime asla el kaldırmışlığım yoktur. Fakat onun değişmeye başlamadığı zamanda ki günlerimizi özliyorum ne yalan söyleyeyim...”*

K4: *“Çok coşkuluymdum, sevgi doluydum. Çünkü onunla ilgili soru işareti yoktu kafamda. Bir ilişkide kafanda soru işareti olmayacak. Net olmalısın. O günleri özliyorum desem şimdiki eşime yanlış yapmış olurum. Gittiğimiz ortak mekanlar vardı mesela, oralara gittiğimde aa bak ben onla buraya gelmiştim önceden diyorum mesela. Galiba özlediğimi itiraf etmeye çekiniyorum kendime.”*

K8: *“O ilk başlarda mutluydum, heyecanda vardı yani isteyerek evlenmiştim sonuçta. O günleri özlediğim yani benim daha yeni oldu geçen sene temmuz ayında 8 ay falan oldu yani. Biz özlem var tabi ki de o aile ortamının sıcaklığına, çocuklarıma hasretim.”*

K1, K5, K6, K7, K9 ve K10 evliliklerinin başlangıcındaki duygu ve düşüncelerine dair belirttikleri ortak tema, coşkulu ve mutlu olduklarıdır. Hatta bir katılımcı, yeşilçamda ki aşklara kendimizi kaptırdığımızdan gözü kapalı evliliklere daldığımızı ileri sürmüştür. Ancak

bunun yanında katılımcılar, evliliklerinin başlangıcında mutlu ve coşkulu olmalarına rağmen, eski evlilik günlerini özlemediklerini belirtmiş ve bir katılımcı, bunun nedeni olarak eski günleri hatırlamak istemediğini belirtirken, diğer iki katılımcı da ellerinden geleni yaptıklarını, vicdanlarının bu konuda rahat olduğunu söyleyerek, özlemediklerini söylemişlerdir. Bir katılımcı ise, evliliğinin ilk on yılını özlediğini fakat kendisine zindan olarak tabir ettiği dönemleri ise özlemediğini dile getirmiştir.

K1: “Evlilikten önceki bir ilişkimiz olduğu için evlilikle ilgili o an fazla bir duygu yaşamadım. Zaten evlilikten önce de çok görüşüyorduk. Hiç eski evlilik günlerimi asla özlemiyorum.”

K5: “Coşku vardı mutluydum tabi ki de çok. Eski günleri çok düşünmemeye çalışıyorum. Hatırlamak istemiyorum çünkü.”

K6: “Küçüktük o zaman daha. Üniversiteyi yeni bitirdik evlendik, mutluydum. O eski günleri özlemiyorum ama.”

K7: “Biz yeşil çamdaki aşklara çok imrendiğimiz için herhalde öyle gözü kapalı evliliğe dalan tip oldum. Tabi ki de heyecanlıydım, coşkuluydum. Mantık bana göre değil evlilikte hissetmeden evlenmek saçma bana göre. Eski evlilik günlerimi özlemiyorum ya cidden, benim vicdanım da çok rahat bu konuda. Çünkü dayanabildiğim yere kadar dayandım ve öyle boşandım.”

K9: “İlk zamanlar heyecanlıydım evet mutluydum çünkü sevdiğim bir insanla evlenmiştim. O günleri hiç özlemiyorum hayır. Beni sadece tek kötü eden oğlumsuz geçen süreçler. Belli bir zaman onun yanındaydım ama artık hafta sonları görebiliyorum sadece.”

K10: “Ben ilk evlendiğimde ve onu ilk tanıdığımda dünyada başka hiçbir şeyin olamayacağını düşünüyordum. Şiirler yazıyordum ona. Vitrinlere yolda baksam bile acaba başka kadınlara mı bakıyor diye çok kıskanan bir kadındı bende onu kıskanıyordum tabi ki. Şöyle ki; evliliğimizin ilk 10 yılını özleyorum tabi ki de.

Ama hayatın zindan olduğu zamanları özlemek istemiyorum. Ben ona yardımcı çok oldum ama ben oldukça o beni hep geri itti. Benim vicdanım rahat çünkü elimden geleni yaptım.”

Yukarıda verilen cevaplar genel olarak değerlendirilecek olursa, katılımcıların öncelikle geneli evliliğinin başlangıcında mutlu ve coşkulu olduklarını belirtmişlerdir. Daha sonra 10 katılımcıdan 6 tanesi, eski evlilik günlerini özlemediklerini ve ya o günleri

hatırlamak istemediklerini ya da ellerinden geleni yaptıklarını söyleyip, geçmişe bir özlem duymadıklarını dile getirmişlerdir. Bunun dışında ki geriye kalan 4 katılımcı ise, eski evlilik günlerine bir özlem ve hasret duyduklarını söylemiş ve bir katılımcı birazcık umudun var olması durumunda ikinci bir evlilik yapmayacağını söylemiştir. Diğer bir katılımcı ise, eski evlilik günlerinde özellikle çocuklarına ve aile ortamına olan özlemini dile getirmiştir. Diğer bir katılımcıda yine zamanında eski eşiyle gittiği ortak bir mekana gittiğinde o günlerini anımsayıp, özlemini dile getirmiştir.

V. Evlilik sürecinde boşanmış erkeklerin, eşlerine dair yaşadıkları hayal kırıklıkları

Araştırmaya katılan boşanmış erkeklere, eski eşlerine dair evlilik sürecinde yaşadıkları hayal kırıklığının olup olmadığı sorulmuş ve hayal kırıklığı var ise bunu anlatmaları istenmiştir. Katılımcıların bu soruya yönelik aşağıda görüşleri yer almaktadır.

K1 için evliliğinde yaşadığı hayal kırıklığı, farklı dine mensup biri ile evlenmiş olması ve bunun getirdiği anlaşmazlıklar ile evliliğinin yanlış bir evlilik olduğunu belirtmiştir.

K1: “Hayal kırıklığım var olmaz mı ya... Mesela benim için yanlış evliliğimin ana sebebi bir gayrimüslimle evlenmiş olmamdı. Bu insana Müslüman olması şartı koşmuştum. Evlilik arefesinde her şeyi kabul etti bende gönülden kabul ettiğini zannettim halbuki o beni elde etmek için kabul etmiş. Daha sonra ben evlilikten önceki sözlerini yerine getirmesini istediğim zaman, yanlış şeyler ortaya çıktı.”

K2 için evliliğindeki hayal kırıklığı, eşinin ona güvenmemesi ve kıskanç tavrıdır.

K2: “Eşimle ilgili hayal kırıklığım tek bir şey var oda, bana güvenmemesi ve aşırı kıskançlıklarıydı.”

K3 için evliliğinde eşine dair yaşadığı hayal kırıklığı, eşine babasından miras kalması sonucu onda meydana gelen değişimler, çocuklarına ilgisiz bir anne oluşu ve ilgisiz bir eş oluşu ve ayrılmayı istemesidir.

K3: “En büyük hayal kırıklığım ona dair, herhalde hiçbir şekilde ayrılmayı ummuyordum onunla. Bunu istemesi ve terkedilmem en büyük hayal kırıklığım oldu. Çünkü çok mutluyduk. Öncelikle şöyle anlatayım, eşimle Ankara’da yaşıyorduk. Ben işimi orada devam ettiriyordum. Ancak daha sonra eşim İstanbul’a taşınmak için beni çok zorladı. Yıllarca ailesinin yanına gitmek istedi. Sonra bir gün çekip gitti tatile diye, o sırada da babası mirasını kızına bırakmıştı ve vefat etmişti o dönemde. İstanbul’a gelince de bu olaylar üstüne eşim bana artık Ankara’ya gelmeyeceğini söyledi. Ben bu arada tayinimi istedim ve 3 4 ay içinde İstanbul’a

tayinimi aldurdım. İstanbul'a gelince de eşim bana sitemler etti. İşte ben yıllardır istedim gelmek madem imkanın vardı neden gelmedik diye çok çıkıştı. İlk kavgalarımız oradan başlamıştı. Daha sonra eşim, babasının şirketinin başına geçti ve işkadını hayatına yükseldi birden. Açıldı giyimi kuşamı çok değişti. Çocuklarını istemez bir anne oldu ya daha ne olsun. İş arkadaşlarımızla pikniğe giderdik. Herkes çocuğunu da getirirdi fakat eşim çocukları evde annesine bırakırdı, çekemem onları, rahat kalmak istiyorum demişti. Çocuklarına soğumuş bir anne oldu, 2 çocuğu vardı biri de bebektir o dönemde. Yurtdışı görevlerim oluyordu mesela oradan da beni çok suçluyordu kavga ediyorduk. Eşimin bu denli değişimi benim için hayal kırıklığı oldu.”

K4 için evliliğinde eşinden kaynaklanan hayal kırıklığı, nişanlılık döneminde ki hayatı, evlilik döneminde bulamamasıdır. Eşinin hareketlerinin ona zıt geldiğini ve bunun karşılıklı olarak gerçekleştiğini söylemiş ve eşinin tavırlarının kendisine karşı çok sert olduğunu belirtmiştir.

K4: *“Hayal kırıklığı ne oldu dersek, belki çok güvenmemin hata olması olabilir. Sevince mantıklı bakamıyorsun haliyle. Sevgi her şeyin üstünde oluyor ama değilmiş işte. Güvenimi çok suistimal etti. Benim mesela evlilik düşüncemle nişanlılık düşüncem aynıydı. Ben flört döneminde de nasılsam evlendiğimde de öyle oldum. Hem maddi hem manevi yönden. Evlenince birbirimize batmaya başladık ya... Onunda bana karşı hareketleri tavırları çok sert olmaya başlamıştı. Bakın mesela ben bir yükü taşıyım, taşıyım ama bir anda bırakırım. Şimdi şöyle diyeyim, eve 20 kg yiyecek alıp götüreyim o bir tane “yoğurdu unuttun” sen demesi bana batıyor. Tersime geliyor. Ufak şeyler doldu taşı.”*

K5, yaşadığı hayal kırıklığını paylaşmak istememiştir.

K5: *“Hayal kırıklığı yaşadım da çok özel şeyler bunların bende kalmasını istiyorum.”*

K6 için evliliğinde meydana gelen hayal kırıklığı, kendi işlerinin kötü olduğu dönemlerde, eşinin maddi gücünü ona karşı kullanması ve kendisini bu maddiyatla ezdiğini dile getirmiştir.

K6: *“Eşimle ilgili hayal kırıklığı yaşadım tabi. Şöyle anlatayım, eczane açmışım ben ona kendi imkanlarımla. O oraya başlayınca hareket ve tavırları değişti bana karşı. Maddi gücünü bana çok kullanmaya başladı bana ilgisiz oldu giderek ve beni parasıyla ezmeye başladı benim maddi durumumun kötüye gittiği zamanlardı bir de. Ya bir de yaşım şuan 53 şuan o dönemde olsaydım ayrılmazdım tabi ki de. O gençlik şeyleriyle ayrılmış oldum.”*

K7 evliliğinde yaşadığı hayal kırıklığının bir tane olması yahut çok olmasının önemli olmadığını, bir tane olması ve bunun derinden etkilemesinin yeterli olabileceğini söylemektedir. Onun yaşadığı hayal kırıklığı ise, eşine gösterdiği ilgi ve alakanın karşılığını görememesidir. Bunu yaşadığı örneklerle birlikte anlatmıştır.

K7: “Hayal kırıklıkları var, var tabi. Ya bunu azlığı yahut çokluğu önemli değildir. Bir tane yaşarsın ama seni çok derinden etkiler mesela. İşin tuhafı flört döneminde değil de evlilikte bunlar ortaya çıkıyor. Flört kısmı geçip evlenince her şey tuhaflaşıyor. Anlamış değilim. Bir bakıyorsun aslında hayatında güzel yaşadığını düşündüğün şeyleri sadece flörtlük dönemde yaşamışsın. Evli olunca bunlar kalmıyor. Hala sinemaya gideceksek ve bunu hep ben planlıyorsam, hala dışarıdaki yemeği ben planlıyorsam bana göre burada bir tuhaflık var. Mesela ben eski eşimin sümbül sevdiğini bilirim ve her sene sümbül açtığı zaman mutlaka eve götürürdüm. Ama karşılık illaki bekler insan. Yok, ben evlilikte de bunu göremiyorum. Ben bunları yapıyorsam, karşılık bekliyorum, bu benim hakkım. Bir de dile getiriyorum yani bunları. Mesela demişimdir ki gün içinde beni ara zor bir şey mi ? Ben bunları göremiyorum. Hatta bunu ilk eşimde demişti hakikaten ben seni gün içinde aramıyormuşum hiç diye... E ben ne yapayım yani daha ?”

K8 için evliliğinde yaşanan hayal kırıklığı, kendi ailesine, eşinin saygı göstermemesidir. Katılımcı, eşinin farklı bir kültürde yetiştiğini ve ailesine olan düşkünlüğünü veya onlara maddi yardımlarda bulunuşunu eşinin anlamamasından yakınmıştır. Ayrıca eşinin, babasının dolduruşlarına gelmesi katılımcı için yaşanan bir hayal kırıklığıdır.

K8: “Hayal kırıklığı olarak şunu diyebilirim, eşim kendisi Avrupa’da yetişmiş yani 19 unda Türkiye’ye gelmiş yani böyle ailemle ilişkiye karışması, kardeşimle ortak işyerim var mesela ona bile karışır. Kültür farkı vardı aramızda ve bu çok etkiledi bizi. Ondan sonra o kavgalı süreçlerde de zaten babasıyla ortak yaşıyorduk biz. Babası ölümcül bir hastalığa yakalanmıştı ama halen yaşıyor atlattı hastalığını. Babasının dolduruşuna geldi. Benim eşimin babası boşanmamızda büyük bir faktördü. İşte ben öleceğim kızım bu sana bakmayacak falan. Yazlığa onun ailesi gidiyor vs diye diye aramızı hep açtı. Eşim de zaten son zamanlarda böyle değildi iyice yaşlı insan gibi olmaya başladı. Babası gibi oldu, agrasifleşti, her söylediğime bir şey bulmaya başladı. Huzursuzdu yani bende o sebeple hem ona hem de kendime iyilik olsun diye boşanma kararı aldım.”

K9 için evliliğinde eşine dair yaşadığı hayal kırıklığı çok olduğu nu söylemiş fakat en büyük hayal kırıklığının ise eşinin, kendisini aldatması olduğunu belirtmiştir.

K9: “Hayal kırıklıkları çok oldu, aldatılmak en büyük hayal kırıklığı olmuştur bana. Sonrasında işte ben babasını aradım gelin alın kızınızı diye, benden bu kadar olmuyor diye. Babası amcası geldi aldılar. 6 ay ayrı kaldık bu süreçte boşanma davasını niye açmadım bilmiyorum inanın kendimde değildim. O annesinin babasının yanına gitti. Ben evde tek kalıyordum sonra bizimkilerin yanına geçtim beni tek bırakmak istemediler. En son işte birinin cenazesinde karşılaştık, beni aradı sonrasında tekrar birleştik barıştık. Sonra barışınca bana eve gelebilirsin dedim ama o eski evimize gelmek istemediğini söyledi. Benim o tarafa gitmemi istedi daha iyi olacağını söyledi. Bende kabul ettim. Onun olduğu semtte ev bulduk. Tabi bu sırada benim annemle, babamla ve kız kardeşimle erkek kardeşimle aram açıldı çok. Aylarca görüşemez olduk. Bir nevi onun yüzünden ailemi elimden tersiyle itmiş oldum, onları çiğnemiş oldum. Çünkü tam boşanma davası açacak bilince gelmişim. Ben evden gidiyorum onun yanına diye aileme söylediğim zaman gidersen kendi yoluna gidersin bana dediler. Çünkü asla mutlu olamayacağımı düşündükleri için istemiyorlardı. 5 yıl biz annemle babamla konuşmadık. Ben arayıp sormadım onlar arayıp sormadı. Ki ne zamana kadar, eşim hamile kalana kadar. Çocuk doğduktan sonra da kavgalarımız gene olmaya başladı ve birçok kere hayal kırıklığını yine yaşadım maalesef...”

K10 ile yapılan görüşmede, evliliğinde yaşadığı hayal kırıklığı olarak eşinin hastalığı sonucu, kendisine yaklaşımının ve davranışlarının kötü olmasıdır. Tabiri caizse eşinin kendisine düşman olduğunu belirtmiş ve kendisini çok sevdiği halde boşanma davasını açmış olmasını ondan beklememektedir. Bir de yaşadığı en büyük hala kırıklığı ise boşanma evrakını, okulda derse girmeden önce almış olması kendisinde derin bir hayal kırıklığı ve üzüntü yaratmıştır.

K10: “Hastalığın vermiş olduğu olumsuzluklar bizi çok yıprattı. Bu gelişmeler sonucunda eşim bana düşman oldu. Hani beni deli gibi seven kadın bana düşman olması zoruma gitti. Evliliğimizin son 7 8 ayı odalarımız ayrıydı zaten. Ben ona yardımcı çok oldum ama ben oldukça o beni hep geri itti. Onu bundan beklemezdim dediğim; Öyle ufak tefek kavgalar oluyordu gene de ama şu boşanma kağıdının okulda almam çok büyük hayal kırıklığı oldu benim için. Ağladım o an. Bir de hastalıktan sonra ben onun yanında olmak istedikçe onun bana karşı tavırlarındaki kesin virajlarla dönüşü ve bana tepkileri benim için büyük hayal kırıklığı oldu.”

Mülakatta yer alan, eşinize dair hayal kırıklığı yaşadınız mı? Varsa paylaşır mısınız? Sorusuna araştırma kapsamında yer alan 10 katılımcının hepsi de, eşlerine dair hayal kırıklıkları yaşadığını kabul etmiş ve yaşadıklarını aktarmışlardır. Elde edilen verilere göre hayal kırıklıklarının sebepleri; farklı dine mensup biri ile evlilik sonucu oluşan anlaşmazlıklar, yine aynı şekilde farklı kültür içerisinde yetişen birinin, Türk aile yapısına

yabancı olması ve eşinin ailesine sahip çıkmasını, yardım etmesini anlayışla karşılayamamasıdır. Bir başka çıkarım ise, kadın eşlerin, flört döneminde ki davranışları ile evlilik olunca yaptıkları davranışların zıt olmasıdır. Boşanmış erkeklerden bir kısmı evlilik hayatı ile flört döneminin birbirine hiç benzemediğini ve sevginin büyüsünün, evlenince ortada kalmadığını belirtmişlerdir. Yine bir başka katılımcının anlattığına göre, kadın eşlerin ilgisiz tavırları veya eşlerine karşı keskin tavırlara sahip olması ve erkek eşin verdiği değeri, eşinden görememesi, onlar için bir hayal kırıklığına sebep olmuştur.

VI. Evliliğin sonlandırılmasında kadın eşin bu duruma etkisi

10 boşanmış erkekten 7'si boşanma faktöründe, eşlerinin payının daha fazla olduğunu ileri sürmüş ve boşanmaya neden olan olaylar hakkında, kendilerinin daha az paylarının olduğunu söylemektedirler.

K1: “Eşimin payı hakkında yani şimdi onun payı daha büyük çünkü beni elde etmek için her türlü tavizi verdi. Benle beraber olmak için her türlü sözleri verdi. “Böyle de yaparım, şunu da yaparım” dedi durdu. Bende diyordum ki “bak kızım bizim evlenmemiz zaten çok zor, sen Gayrimüslimsin ben Müslümanım ve dinini yaşayan bir Müslümanım” demiştim. Ama gel gör ki daha sonra benim evde namaz kılmam, İslami bir hayat yaşamam ona çok sorun oldu. Ben ona baştan bunları demiştim halbuki ama bizi bitiren en çok da şu cümle oldu: “E sen bunları şimdi yapmasan da 50 yaşından sonra yapsan olmaz mı?” gibi cümleler... Bunlar boşanmayı getiren sebeplerdi.”

K2: “Boşanmada eşimin payı hakkında negatif olarak kötü bir şey diyemem sadece kıskançlıkları bana güvenmeyişinden dolayı fazladır diyebilirim.”

K3: “Boşanmamızda kesinlikle onun payı bunda fazla çok fazla hem de. Paranın değiştirdiği bir insan düşünün bu evlilik ayakta durabilir mi sizce?”

K7: “İlk eşimin de şuan ki eşimin de evlilikten soğutma payının çok olduğunu şöyle düşünüyorum, son evliliğimden geriye doğru gelemim. Kızlarını çok tercih etti bana bu doğal bir durumdur ama şuan boşanırsam da kendimi evden biriyim gibi hissedememem olacak. O evde şuan ben bir yabancı gibiyim mesela. Bu çok kötü ve ağır bir şey. Ben eşimle evliyim, çocukların babası olmak istemiyorum ki. Benim kendi kızım var zaten onların da bir babası var zaten. Kızlarla hep sorunlar yaşıyoruz ve bunları aşamıyoruz.”

K8: “Eşimin payı %60 ise benimde %40’dır. Şundan dolayı ona çoğunluk veriyorum, yani yurtdışında büyüdüğü için bizim kültürü bilmiyor, aile bağlarını bilmiyor. Mesela ben niye aileme bu kadar sahip çıkıyorum onu anlayamıyor. Benim babam annem ne olursa olsun onlara sahip çıkmam lazım. Kendisi çıkıyor ama beni anlamıyor.”

K9: “Onun payı hakkında %80 diyorum. Çünkü bir evliliği ayakta tutan kadındır bana göre.”

K10: “Onun payı hakkında şunu diyebilirim; %70 eşim, %30 benimdir. Çünkü hem kendisi istedi boşanmayı, bir de beni düşman olarak gördü kaç yıllık eşini düşünebiliyor musunuz...”

VII. Boşanmada erkeğin yaşadığı bireysel sorunlar

Boşanma, erkek içinde çeşitli güçlükleri beraberinde getirmektedir. Boşanma sonrası yeni duruma uyum için belli bir sürenin geçmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Yaşanan sorunlar ve etkililik dereceleri bir erkekten, diğerine farklılık gösterse de genel olarak benzer olarak başlarda yaşadıkları duygu bunalımı ortak olmaktadır. Aşağıda katılımcılara ait görüşlere yer verilmektedir.

Boşanma olaylarında bilindiği üzere mağdur olanların en başında çocuklar gelmektedir. Velayeti annelerine verilen çocukları, görmek isteyen babalar büyük zorluklar yaşayabiliyor. Ya da bazı durumlarda çocuklarını almak istemeyen anneler, babaya tüm yükü bırakıp gidebiliyor. Boşanmanın getirdiği belki de en büyük sorunların başında, çocuğu olan çiftlerin yaşadığı sorunlardır.

Aşağıda yer alan K2, K3, K6, K8 ve K9 için boşanmalarında, yaşadıkları bireysel sorunların yanı sıra onları etkileyen en önemli faktörlerden birinin de çocuk olduğunu görebiliriz.

K2: “BİREYSEL OLARAK NASIL SORUNLARA YOL AÇTI ŞÖYLE DİYEYİM. ÖNCELİKLE ÇOCUKLARIM HALEN BENDE KALIR. ONUN ÇOCUKLARIMA BAKACAK DURUMU OLMADIĞI İÇİN BENDE KALIR ÇOCUKLAR. BEN ONA TEKLİFTE ETMİŞTİM HALBUKİ... ÇOCUKLARLA SEN BU EVDE KAL BEN TAŞINIR GİDERİM DİYE AMA KABUL ETMEDİ. BENDE ÇALIŞTIĞIM İÇİN BAKICI TUTTUM ÇOCUKLARIMA. DAHA SONRA ÇOCUKLARIMIN BAKICISIYLA EVLENDİM. SAMİMİYETLE SÖYLÜYORUM SADECE ÇOCUKLARIM İÇİN EVLENDİM. BEN ESKİ EŞİMİ HALEN DAHA SEVİYORUM AMA ARTIK GERİ DÖNÜŞÜ YOK BUNU DA BİLİYORUM. İLK BOŞANDIĞIM ZAMANLARDA ÇOK İÇİME KAPANDIM ÇOK AĞLADIM. İÇKİ KULLANIMIMDA

ÇOK OLDU, SAÇMA SAPAN İŞLERLE UĞRAŞTIM. AİLEMDEN UZAKLAŞTIM ÇOK. ANNE, BABA VE KARDEŞLERLE GÖRÜŞMEDİM.”

K3: “BİREYSEL OLARAK İŞTEKİ MOTİVASYONUM ÇOK DÜŞTÜ BİR KERE. İŞE GİTMEK İSTEMİYORDUM. HELE ONUN EVLENDİĞİNİ ÖĞRENİNCE DAHA ÇOK YIKILDIM. ÇOCUKLAR BENDE KALDI ONLARA SAHİP ÇIKMADI. BÜYÜK OĞLUM GERİ GİTMEYE BAŞLADI ZEKASAL YÖNDEN. ONUNLA UĞRAŞTIM HEP. O BU BOŞANMAMIZDAN ÇOK ETKİLENDİ. ÇOCUK BİR ANDA ÖĞRENMEYİ REDDETMEYE BAŞLADI. KEZA YİNE DİĞER KIZIMIN DA KONUŞMASINDA ZORLUKLAR OLDU. MESELA ONA YAKIN OLSUN ÇOCUKLARIM DİYE, EV TUTTUM ONUN EVİNİN YAKININA. ÇOCUĞU BİR GÜN GECE HASTANEYE GÖTÜRMÜŞTÜM ARADIM ONA DA HABER VERDİM. AMA İNANIR MISINIZ, ORAYA BİLE GELMEDİ... ANNEM BÜYÜTTÜ BENİM ÇOCUKLARIMI. AMA EN UFAK BİR ONU ARAYIP, GEL BARIŞALIM DEMEMDE DE BAK ÇOCUKLARI SENDEN ALIRIM BENİ ARAMA DEMESİ DE GENE ÇÖZEMEDİĞİM TUHAF BİR DURUMDU. TABİ Kİ DE İŞLE GÜÇLE İLGİLENMEZ OLDUM BAŞLARDA, ÇOCUKLARIM BU HALE GELDİ DİYE ÇOK AĞLAMIŞLIĞIM OLDU. BİR DE KÜFÜR ETMEM ÇOK OLDU. ÖNCEDEN BÖYLE DEĞİLDİM KESİNLİKLE. KENDİMİ TANIYAMAZ HALE GELMİŞTİM. AİLEMLE YAŞIYORUM ÇOCUKLARIMA ONLAR BAKIYOR. OĞLUM HALEN DAHA SORUNLU. ONA ÖZEL EĞİTİM ALDIRIYORUM. AMA ÇOCUKLARIM İÇİN AYAKTA DURMAK ZORUNDAYIM.”

K6: “BİREYSEL OLARAK ÇOCUKLARIM BENİ ETKİLEDİ EN ÇOK. BABA AYRILMIŞ OLUYOR EVDEN. ANNE EVİNDE ÇOCUKLARIYLA KALMAYA DEVAM ETTİ AMA NE OLUYOR, SEN YALNIZ KALMIŞ OLUYORSUN, BUNALIMA GİRMİŞ OLUYORSUN. ÇOCUKLAR YANINDA DEĞİL VE ONLARI ÇOK ÖZLEDİM. BENİ ÇOCUK ÇOK ETKİLEDİ. EŞ İÇİN, EVLENDİM AYRILDIM DİYEREK RAHATLATABİLİYORKEN KENDİNİ, ÇOCUKTA ÖYLE OLMUYORSUN. YA GENEL OLARAK SÖYLERSEM BEN AYAKLARIMIN ÜZERİNDE DURAN BİR İNSANIM, ZORLUKLARI KENDİM AŞABİLDİM. EVET İŞE GİTMEK İSTEMEDİM, YALNIZ KALMAK İSTEDİM, BAZEN İSYANDA ETTİM AMA KİMSEYE YANSITMADIM AİLEME DAHİL. ÇOCUKLARIMA HEP HASRET KALDIM.”

K8: “BİREYSEL OLARAK ŞÖYLE, BİR KERE ÇOCUKTAN AYRI KALIYORSUN BİR DE 16 YILLIK BİR YAŞANMIŞLIK VAR. ONLARDAN AYRI KALIYORSUN, E İNSAN SEVEREK EVLENDİM YANİ TABİ İLK 4 5 AY BOŞLUĞA DÜŞTÜM DAYA YENİ YENİ KENDİMİ TOPARLADIM DİYE BİLİRİM. SİNİRLENİYOR KIZIYOR İNSAN. EVLİYKEN KIZIMI HER GECE YATMADAN ÖNCE ÖPÜYORDUM GİDİP BAZEN BAKIYORDUM, UYUDU MU UYUMADI MI DİYE, ÜSTÜNÜ ÖRTÜYORDUM AMA ŞİMDİ EN BÜYÜK VARLIĞIMDAN YOKSUNUM ŞUANDA. O DUYGULARI ÖZLEDİM YAŞAYAMIYORUM. BOŞANMAK BENİ MADDİ MANEVİ HER TÜRLÜ ETKİLEDİ YANİ.

BENİMDE HATALARIM VAR ELBETTE MELEK DEĞİLİM BENDE ÇOK SİNİRLENİNCE KENDİME HAKİM OLAMADIM KIRICI SÖZLER KULLANDIM AMA AİLEME İFTİRALAR ATMASINA KATLANAMADIM. EVE PARA GETİRMEDİN DESE, İÇKİ İÇİYORSUN DESE AF EDERSİNİZ BAŞKA KADINLARA GİDİYORSUN DESE BEN KABUL EDEYİM, DERİM BEN BU KADINA ÇEKTİRDİM AMA YOK YANİ. BENİM HASSAS KONUM NOKTAM AİLEM VE SÜREKLİ BU KONUDA DAMARIMA BASILDI AMA NE YAPALIM ARTIK KADERE BIRAKTIM, AKIŞINA BIRAKTIM NASIL OLACAKSA OLSUN BAKALIM.”

K9: “İŞE GİTMİYİ BIRAKTIM BİR KERE. 3-4 AY EVDE KALDIM, İÇKİ KULLANDIM HEM DE ÇOK KULLANDIM. AİLEMLE GENE GÖRÜŞMEYİ KESTİM KENDİ İÇİME KAPANDIM. ÇIKIP GİTMİYİ ŞEHİR DEĞİŞTİRMİYİ ÇOK DÜŞÜNDÜM AMA AİLEM İZİN VERMEDİ. MADDİ MANEVİ OLARAK ETKİLENDİM ÇOK. O İŞSİZ VE BOŞANMIŞ OLARAK 4 AY BENİ HAYATIMDA 1-2 SENE GERİYE ATTİ. AĞLADIM AMA NEDEN AĞLADIM? ÇOCUĞUM YÜZÜNDEN AĞLADIM, BAŞKA BİR NEDENİ YOKTUR.”

VIII. Boşanma Sonrasında Erkeğin Sosyal Çevresinde Meydana Gelen Değişimler

Boşanma, erkek için çeşitli güçlükleri beraberinde getirmektedir. Boşanma sonrası duruma uyum için belli bir sürenin geçmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Boşanma, sosyal çevrelerde akrabaların, ailenin, arkadaş çevresinin, boşanmış bireyle ilişkisine de yeni bir biçim kazandırmıştır. Aşağıda bu konuyla ilgili katılımcılara ait görüşler yer almaktadır.

K2, K4, K5, K6, K9 ve K10 için boşanma sonrasında sosyal çevrelerinde özellikle eşiyile ortak arkadaşlarının bir kısmı ile iletişimlerini kestiği ve kendilerine ön yargı ile yaklaşıldığını ve bir kısmı baskıyla karşılaştığını söylenmiştir. Bir de boşanma sonrasında, evli çift arkadaşlarının yanına gidemeyerek, mahcupluk duymakta olan katılımcı, boşanmanın sosyal çevresindeki etkisini içe kapanıklık olarak ifade etmiştir.

K2: “Boşandıktan sonra tabi ki de hiç kimse bunu hoş karşılamadı, herkes genelde de eşimi suçluyorlardı ama benim kendi ailem bende suç buluyordu. Yani çok garip aslında duruma bakın, benim ailem beni suçluyordu. Onun ailesi de onu suçluyordu. İş çevremde çok etkilendim çünkü aynı yerdeydik hep. Gözüm onu çok arıyordu. Arkadaşlardan da bazılarıyla çok görüşmüyorum.”

K4: “Boşandıktan sonra aile çevremde olsun akraba çevremde olsun bir baskıyla karşılaşmadım bir etkide bulunmadı kimse. Ama iş hayatım etkilendi. Ama şuan ki bakış açımla o zaman ki çok farklı tabii ki de. İşe gitmek istemediğim çok oldu. 1 seneye yakın iş yapamadım çok. Çünkü sevdiğim bir insandı. Mahkeme de göz göze gelince tuhaf olmuştum çok. Ya da şuan ki eşimle onunla takıldığımız mekana gidince, bir tuhaf oluyordum. Bir de şöyle bir olay yaşandı, daha önce görüştüğüm evli çiftlerle görüşemiyordum artık. Yanlarına gidemiyordum. O bir sıkıntı oluyordu. Kendimi bekar olarak görüyorum ve mahcupluk oldu bende o dönem. Ve içime kapandım.”

K5: “Boşandıktan sonra tepki gösteren oldu akraba çevrelerimizden tabii ki de biz onları çok olaya karıştırmadık. Boşandıktan sonra kapattık işyerini zaten. İki işyerimiz vardı biri dershaneydi onu eşime bıraktım, çocuklarımın geleceği için. O devam ettiriyor onu. Çocuklarımla hep görüşürüm. Ortak arkadaşlarımızla iletişimi kesim çünkü baskı vardı gene çok. İletişimi kesmeyi ben istedim, baskı kurmasınlar diye.”

K6: “Akraba aile çevrem evlenince de ayrılınca da bir şey demediler zaten bana çok müdahale etmezlerdi. Kararıma saygı duydular hep. Arkadaş çevresi olarak da şöyle, onun arkadaşları ona kaldı, benimkiler bana kaldı. Tavır değiştiren oldu da görüşmüyorsun yani. İş hayatımı etkiledi evet performansım düştü 2-3 yıl evet.”

K9: “Ailem bunu zamanında yapmam gerektiğini söyledi. Çocuk olmadan yapmam gerektiğini söyledi. Akralarımı çok takmıyorum benim için aile önemli. Çevre olarak da arkadaşlarımdan kimse beklemiyordu. Ben ortak arkadaşlarımla iletişimi de kestim. Bana karşı tavır değiştiren de oldu bu sebeple kestim. Bir zamanlar aynı masada yemek yediğin insanlarla, evliliğim bitince de görüşmeyi kestiler benimle. Bir nevi öküç öldü ortaklık bitti yani tabiri caizse. İş hayatımda da etkilendim çok kötü hem de.”

K10: “Annem üzüldü Allahtan babam rahmetliydi çünkü gelinini çok severdi ve bana da çok kızardı eminim ki. Hala annemle görüşürler ve hala ona geri dön deyip duruyor annem, ama ben kabul etmiyorum. Kimse bilmiyor ki o odalarımızı ayırdığımız 8 aylık süreçte ben geceleri kapıma kilit takıp uyuyordum. Eşimden korkar hale gelmişim, anlıyor musunuz ?

Bana olan aşırı sevgisi, kendisi de böyle olunca fiziksel yönden bana kin duymaya başladı. Bana hep güzel görünmek isterdi o yüzden bana düşman oldu. Sosyal çevremde olsun iş çevremde olsun çok tanınan bir insanım. Tepkiler olmuyor değil. Neymiş ben eşimi hasta olunca bırakmışım, ben bunu duyduğum an çıldırıyorum. Ben bunu hakime bile söyledim. Boşanmak istemediğimi de söyledim boşanmada. Ben eşimden bir beklenti içine girmedim asla. Hastayken asla. Öyle derdim olsa şuan 9 yıldır bekarım ama evlenmedim hala.

Hayatımda kimse de yok. Beğenemiyorum onun gibi kimseyi. Birçoğu ortak arkadaşlarımızla iletişimi kestim. Bana önyargı ile yaklaşanlar çok oldu. Onlarla da görüşmeyi kestim.

Sonuç

Boşanma, her toplumda çeşitli dönemlerde farklı ve değişen kurallarla düzenlenmiştir. Geçmişten günümüze kadar boşanmalar artış göstermiş ve bunun nedenleriyle ilgili araştırmalar yapılmıştır. Boşanma nedenleri arasında, en yüksek oranı geçimsizlik oluşturmaktadır. Sosyolojik açıdan boşanma olgusunun artışında; şehirleşme, kadınların aktif iş hayatına atılarak ekonomik bağımsızlığına kavuşması, geleneklerin aşınması, insanların daha ferdiyetçi ve bağımsız düşünmeleri gibi çeşitli nedenler oluşturmaktadır.

Boşanmaların özellikle gelişmiş toplumlarda yüksek bir orana sahip olmasının nedenleri: hızlı kentleşme, toplumsal hareketlilik, hoş görü, kadının iş gücüne katılması ve evlilikte mutluluk kavramı üzerinde durulmaya başlanmasıdır. Boşanma, erkeği etkileyen toplumsal bir sorundur. Boşanma süreci erkek eş tarafından kolaylıkla geçmemekle birlikte boşanma sonrası yaşanan etkiler, erkeklerde içe kapanıklık, çevresindeki insanlardan gizli bir şekilde ağlama, iş performanslarında düşüş ve aile sıcaklığından mahrum kalmaları şeklindedir. Boşanma sonrasında erkeğin yalnızlık hissettiği ve bunun nedeni ise çocukların velayetinin annede olması durumudur. Erkekler, çocuklarını özlemekte ve bir baba olarak akşamları evde onların yanında olamayışlarından ötürü derin bir üzüntü duymaktadırlar.

Sonuç olarak, erkekler boşanma sonrası hem maddi hem de manevi yönden olumsuz şekilde etkilenmişlerdir. Maddi açıdan olumsuz etki şöyledir; kadına nafaka verilmesi, çocukların diğer maddi ihtiyaçlarının da karşılanması gibi birçok yükümlülük erkeğin omuzlarına bırakılmıştır. Bu nedenle erkekler kendi kişisel ihtiyaçlarını karşılayamayacak durumlara kimi zaman düşmekte ve bu durum kendi hayatlarından maddi yönden feragat etmelerine neden olmuştur. Maddiyatın neden olduğu olumsuz etkinin yanında bir de manevi olarak sancılı süreç geçiren erkekler, bu iki durumu atlatmada sıkıntılar yaşamaktadırlar. Özellikle boşanma sonrasında, çevrelerindeki insanlarla olan ilişkilerinin değişmesi, kendi anne ve babalarının baskısı, kendilerini bir boşlukta hissetme ve bunun iş yaşamlarına olumsuz şekilde yansması gibi birçok sonuç ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak evlilik sürecinde yaşanan kavgalar, stresli ve gergin ev ortamı ve bunun akabinde gelen boşanma, erkekler üzerinde negatif etkilere neden olmakta ve bu hızlı değişimden olumsuz şekilde etkilendikleri sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

ADAK, Nurşen (2012), **Değişen Toplumda Değişen Aile**, Ankara: Siyasal Kitabevi.

CANATAN, Kadir ve YILDIRIM, Ergün (2013), **Aile Sosyolojisi**, Genişletilmiş 4. Baskı, İstanbul: Açılım Kitap.

Doğan Haber Ajansı (DHA) (03.10.2013), “Boşanmanın Erkeklerle Zararı Büyük!”, **Hürriyet (Aile)**.

GİDDENS, Anthony (2000), **Sosyoloji**, Ankara: Ayraç Yayınevi.

İBRAHİMOĞLU, Davut (2004), **Evlilikte Doğru Seçim Ailede Mutluluk**, İstanbul: Hayat Yayınları.

İLGAR, Şengül (2004), “Evlilik Birlikteliğinin Bozulması-Boşanma”, **Evlilik Okulu**, İstanbul: Remzi Kitabevi.

KURT, Abdurrahman (2013), “Dünden Bugüne Türk Ailesi”, **Türkiye'nin Toplumsal Yapısı**, Bursa: Dora Yayınları.

ŞEN, Bülent (2013), **Boşanma Süreci ve Arabuluculuğu**, Yayımlanmış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YURTKURAN DEMİRKIRAN, Semra ve ERSÖZ GÜNİNDİ, Aysel vd. (2009), **Boşanma Nedenleri Araştırması**, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.

Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Günlük Hayattaki Yansımaları: Çorum/Alaca Örneği

Sema Yılmaz*

ÖZET

Kadın ve erkek arasındaki farklar, günlük hayatta karşımıza çıkmaktadır. Bu farkın temelinde biyolojik cinsiyetin yanı sıra toplum tarafından inşa edilen eril ve dişil değerlerde bulunmaktadır. Birey tarafından bu değerler yaşamın ilk yıllarında benimsenmektedir. Değerler ile şekillenen toplumsal cinsiyet rolleri kamusal ve özel alanda etkisini göstermektedir. Erkek kamusal alanda rahatça yer bulabilirken, kadın özel alanda ev işleri ile meşgul olmaktadır. Erkeklerin yoğunlukta bulunduğu emek piyasasından kadınlar uzak tutulmaya çalışılmaktadır. Kadınlardan, annelik ve eş rollerini en iyi şekilde yapmaları istenmektedir.

Çalışmanın amacı, toplumsal cinsiyet temelinde günlük hayattaki bireylerin rollerini ve etkileşimlerini incelemektir. Araştırmada veri toplama tekniği olarak, yorumlayıcı sosyal bilime uygun olan yarı yapılandırılmış görüşme tercih edilmiştir. Araştırma, Çorum'un Alaca ilçesi ile sınırlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Kamusal Alan, Özel Alan, Emek

ABSTRACT

We face with the differences between the woman and the man in daily life. The things underlies this difference are the biological sex as well as the masculine and feminine values built by the society. These values have been embraced by the individual during the first years of her/his life. The gender roles which are taken shape with the values take effect in public and private spheres. While the man can find a place in the public sphere easily, the woman engages with domestic work in the private sphere. It has been trying to keep the women out of the labor market in which the men exist populously. It has been wanted from the women to playing the motherhood and partnership roles the best they can.

The aim of the study is to examine the roles and the interactions of the individuals in the daily life based upon gender. In the research, it has been preferred semi-structured interview which is in accordance with the interpretive social science as the data collection technique. The research has been limited with Alaca district of the city of Çorum.

Keywords: Gender, Public Sphere, Private Sphere, Labor

* Sosyolog.

Giriş

İnsan sosyal bir varlık olduğundan başka insanlara ihtiyaç duymaktadır. İş yerlerimizde, eğitim kurumlarında ve en önemlisi ailemizde bu insanların varlığı bizim hareketlerimizi belirlemektedir. İşimiz ve ailemiz günlük hayatımızın büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Her iki alanda da kendimizi gerçekleştirmek ve her zaman bir adım önde olmak isteriz. İşimizi en iyi şekilde yapmaya çalışırız ve çevremizden takdir bekleriz. Aynı şekilde ev içerisinde de ebeveynler kendi üstüne düşen görevi en iyi şekilde yapmaya çalışırlar. Böylece iyi bir anne ve iyi bir baba etiketine sahip olarak toplum tarafından kabul görecektir.

Aile içerisinde en önemli aktör olan kadın mekanik bir saat gibi işlemektedir. Kadın sabah erkenden kalkıp çocuklarını okula, eşini ise işe göndermektedir ve daha sonra da kendi işine gitmektedir. Bu durum, aynı zaman gibi hiç durmadan devam etmektedir. Kadınlar bu düzen içerisinde engeller ile karşılaştığı zaman ilk vazgeçtikleri iş hayatları olmaktadır. Ailesine karşı sorumluluklarını yapamadığını düşündüğü anda kamusal alandan özel alana çekilmeye başlamaktadır.

Modernleşme ile birlikte kadına ve erkeğe atfedilen rollerin sınırları daha da belirginleşti. Erkek, otoritenin sahibi olarak kamusal alanda yerini aldı ve evin geçimini sağlayan birey konumuna yerleşti. Kadın ise özel alanda bulunarak ev işlerini yapan, çocukların bakımını üstlenen ve işini mutlu etmeye çalışan bir birey konumdadır. Erkeğin izin verdiği sınırlar içerisine hapsolmuştur. Zamanla ekonomik şartların değişmesi ile birlikte çift maaşlı aileler ortaya çıkmaya başladı. Kadın kamusal alana girmeye başladı, ancak toplumsal olarak belirlenen sınırlar da kamusal alana taşındı. Kadınlar pasif konumda tutularak kamusal alanda da ikincil konuma mahkum edilmiştir.

Toplumsal cinsiyet rolleri toplumun tüm damarlarına nüfus etmiştir. Düşünecek olursak bizlerde bize verilen rollere uygun olarak davranmaya çalışmaktayız. Bu çalışmada bizleri bu davranış kalıplarına iten nedenlere bakılması hedeflenmektedir. Çalışma; kuramsal çerçeve, metodoloji, bulgular ve sonuç kısmından oluşmaktadır. Bu çalışma nitel bir çalışmadır ve “Yorumlayıcı Sosyal Bilim” yaklaşımı çerçevesine göre yapılmıştır. Çalışmada veri toplama tekniği olarak, yorumlayıcı sosyal bilime uygun olan yarı yapılandırılmış görüşme tercih edilmiştir. Daha önceden hazırlanan sorular görüşmecilere sırası ile sorulmuştur. Görüşmeler, Ağustos 2017’de Çorum’un Alaca ilçesinde yapılmıştır.

1. Kavramsal Çerçeve

1.1. Cinsiyet / Toplumsal Cinsiyet

Cinsiyet, kadın ve erkek arasındaki evrensel biyolojik farklılıklardır. Toplumsal cinsiyette ise kadın ile erkek arasındaki farklar toplumsal ve kültürel değerlere göre şekillenmektedir. Bireyler toplum tarafından kendilerine verilen cinsiyetçi rollere göre hareket eder (Yıldırım, Ergüt ve Camkıran, 2017: 38). Doğduğumuz andaki cinsiyetimiz doğaldır ve kolay kolay değiştiremeyiz. Bireylerin cinsiyete göre ayrımları toplumdan topluma ve tarihi dönemler arasında bir farklılık göstermez. Toplumsal cinsiyette ise böyle bir durum söz konusu değildir. Toplumsal cinsiyet insan icadıdır. Doğacak çocukları için hazır yapan anne ve baba, roller örgüsünü inşa etmenin ilk adımını atarlar. Çocukları cinsiyetlerine göre sevmeye biçimleri, uygun bulunan ve uygun bulunmayan davranışlar inşa eyleminin bazı aşamalarıdır. Toplumsal cinsiyetin içeriği kuşaklar arasında da farklılık oluşturabilmektedir. Büyük bir olasılıkla büyükbabanızın veya büyükannenizin kadınlık algısı ile sizin kadınlık algınız bir olmayacaktır. Bu farklılık, aile içerisinde bir çatışma meydana getirebilir.

Biyolojik olarak ayrılan kadın ve erkek toplumsal ve kültürel değerler içerisinde yeniden şekillendirilmektedir. Toplumsal cinsiyet eril ve dişil değerlere, onların ayrı ayrı sorumluluklarına davranış kalıplarına işaret eder. Kadın ve erkeğin çalışma yaşamı, günlük hayatı, evlilik ve aile yaşamındaki rollerinde belirgin farklılıklar görülmektedir (Ecevit, 2011: 7). Toplumla uyum sağlayabilmemiz için bize yüklenen rolleri oynamak zorunda kalmaktayız. Aile içerisinde güç dengelerinin dağılımında da cinsiyetçi yaklaşım görülmektedir. Erkek birçok konuda söz hakkına sahipken, kadın ev içerisinde erkeğin izin verdiği sınırlar içerisinde söz hakkına sahiptir. Kadına annelik ve ev hanımlığı rolü yüklenmektedir. Kadın kendine verilen rol ile meşgul olurken erkek kamusal alanda yer almaktadır. Erkeğe de ailenin reisi, babalık ve eve gelir getiren kişi rolleri yüklenmektedir.

1.2. Kamusal Alan / Özel Alan

Habermas'a göre kamusal alan, toplumsal ve politik eylem normlarını değerlendirmek için söyleme geçtiği anda ortaya çıkmaktadır (Habermas, 2000: 58-59, Akt. Yükselbaba, 2008: 68-69). Kamusal alan, özel alandan farklı olarak devlet işlerinin yer aldığı bir alan olarak düşünebiliriz. Özel alan daha çok kamusal alanın gerisinde yer almaktadır. Aslında ikisi de birbirinden tamamen bağımsız değildir. Özel alan, kamusal alandaki üretim için olmazsa olmaz bir alandır. Özel alan yeniden üretim sürecini üstlenerek kamusal alana yardımcı olmaktadır.

İnsan, kamusal alanda kendini gerçekleştirebilmektedir ve çevresine kim olduğunu duyurmaktadır. Kamusal alanda, halkı oluşturan insanlar kendi kaderini tayin edecek kararlar alırlar. Bu kararların alımında en çok etkili olanlar ise erkeklerdir. Bu alınan kararlar iktidara taşınmaktadır. Bu durumda iktidarda da erkek egemenliğine görebilmekteyiz. Kadınlar ile ilgili alanın kararları dahi erkeklerin verdiğini söyleyebiliriz. Kadın kamusal alandan dışlandığı zaman kendi kaderini etkileyecek kararların alınmasında söz hakkına sahip olmayacak ve kendini gerçekleştiremeyecektir.

Toplumda erkeklerin, kadınlardan üstün görüldüğü gibi kamusal alan da özel alandan üstün görülmektedir. Özel alan, duygusallığın, merhametin ve özverinin sembolü haline gelen kadının yaşam alanıdır. Özel alanın merkezinde aile yer almaktadır. Ailenin sarsılmaması için düzenin devam etmesi gerekmektedir. Bu düzenin devamlılığını sağlayan en önemli aktör ise kadındır. Kadın, çocuk bakımı, eşe karşı sorumluluklar, ev işleri gibi sorumluluklarını yerine getirerek ailedeki çatırdamalar engellemektedir. Erkeğin dünyası olan kamusal alan ise rasyonelliğin, mücadelenin olduğu bir alandır. Ailenin ekonomik ihtiyacını erkek bu alanda bulunarak sağlamaktadır (Erol ve Aydilek, 2017: 283-284).

1.3. Emek ve Yabancılaşma

Marx'a göre emek, bizim insani güçlerimizi ve potansiyelimizin gelişimidir. Her emek sürecinin sonunda, eyleme başlayan insanın aklında tasarladığını da görebiliriz. Sadece ortaya koyduğu madde de bir değişiklik olmaz, aynı zamanda birey amacını da ortaya koymaktadır. Bir sanat eserinde hem sanatçının emeği hem de sanatçının hayal gücünü görebilmekteyiz. Emek ve insan doğası arasında ilişki vardır. Ancak emek piyasası, kapitalist sistem buna engel olmaktadır. Bu durumda yabancılaşma ortaya çıkmaktadır. Burada bireyler emeklerini, amacının bir dışı vurumu olarak görememektedir. Çünkü zihinlerinde tasarladıklarını hayata geçirememektedirler. Sadece kendine verilen işi yapmak zorundadır. Ortaya çıkacak ürünün nasıl olacağına patronlar karar verebilmektedir. Zihinsel olarak kendini gerçekleştiremeyen birey sürekli aynı yerinde tekrarlayacaktır ve zamanla bir araç haline gelecektir. Eski toplumlarda insanlar hayatta kalmak için işbirliği yapmaktaydı. Modern toplumlarda ise birçok insan kapitalistler için yan yana çalışmaya zorlanmaktadır. Bireyler kimle çalışacağına kendileri karar veremez. Aylarca yanınızda hiç tanımadığınız biriyle çalışmak zorunda kalırsınız. Bunun yanı sıra çalışma ortamları da çalışanlar için kendi potansiyellerini gerçekleştirme imkânı vermez. Belirli kurallar çerçevesi içinde hareket edilmektedir. Bir ayakkabı fabrikasını düşünelim. Bu fabrikada mavi ayakkabı üretiliyor ve siz hayalinizdeki mor ayakkabıyı asla üretemeyeceksiniz (Ritzer, 2013: 163-167).

Emek gücü kişinin üretebilme potansiyelini ifade etmektedir. İşçiler yaşamlarını devam ettirebilmek için bu emek gücünü kapitaliste kiralamaktadır. Kapitalist verdiği ücret karşılığında en yüksek kazancı elde etmek isteyecektir. Bunun bir sonucu olarak da işçinin emeğini sonuna kadar kullanacaktır. Emek geçirdiği dönüşüm ile artık bir meta haline gelmiştir. Bir eşya gibi ücret karşılığı alınmaktadır (Afşar ve Özyiğit, 2017: 250-251).

1.4. Toplumsal Cinsiyet

1.4.1. Tarihsel Açıdan Cinsiyet Algısı

Kadın, dört büyük dinlerde de günah kaynağı olarak görüldü. Bunun nedeni Havva'ya kadar uzanmaktadır. Yasak meyve Adem ile birlikte yenmesine rağmen, işlenen günahdaki suçluluk payı eşit değildir (Özbudun, Sarı ve Demirer, 2011: 17). Toplumda meydana gelen doğal olayların bile sorumlusu kadınlar olarak görülmekteydi. Kilisenin iddiası, ebelerin ya da şifa dağıtan bilge kadınların hastalıkları iyi edemeyecekleri değil, tersine bu başarının şeytan ile yaptıkları işbirliği sonucu olduğudur. Kiliseye bağlı üniversite eğitimi almış erkek doktorların, geleneksel kadın ebe ya da şifacının rekabetinden tehdit duymaktaydılar. Kamusal alan sadece erkeklere özgü bir alan olarak görülmekteydi ve bu alana kadınların hiçbir şekilde dahil olması istenmemekteydi (Berktaş, 2012: 222).

Erkek, ev dışında ücretli işte çalışmakta ve kamusal statülere de sahip olmaktadır. Kadın ise ekonomik olarak erkeğe bağımlı ve ücretsiz ev içi işler ile uğraşmaktadır. Kamusal alan aklın kullanıldığı bir yerdir ve bu akıl erkeklerde bulunmaktadır. Oysa akıl her insanda aynıdır. Bu durum hem kadınların itibarını zedelemektedir hem de kadınların kendisini gerçekleştirmesini engellemektedir. Erkekler kadınların bilinçlenmesinden korkmaktadır. Kadınlar, yeteneklerinin farkına vardığında ve bunları gerçekleştirme imkânı bulduklarında erkek egemenliği zayıflayacaktır (Günindi Ersöz, 2015: 80, 89-90).

Sanayi Devrimi ile birlikte teknolojik alanda birçok yenilikler ortaya çıkmıştır. Yeni gelişen teknolojinin eve girmesi ile birlikte kadınların ekonomik faaliyetleri ev içi ile sınırlı kalmıştır. Örneğin kadınlar ev içinde dikiş makinası ile elbise dikerek maddi kazanç elde etmiştir. Bu durum olumlu gibi görünse de aslında kadınların ev içine gönüllü olarak hapsedilmesine ne olmuştur. Kadınlar birer ev işçisi haline gelmektedir. Kadın özel alanın içerisinde kendini yeterli bulacak ve kamusal alana çıkma talebinde bulunmayacaktır (Ayan, Boylu ve Bilgin, 2016: 961).

1.4.2. Toplumsal Cinsiyet Roller ve Bu Rollerin Öğrenilme Süreci

Geleneksel değerlerin aktarılması sırasında toplumsal cinsiyet kalıpları da aktarılmaktadır. Bu kalıplar ile tek tipleştirme gerçekleştirilmektedir. Kadın ve erkek toplumun istediği gibi birer kadın ve erkek olmaktadır. Bu değerlerin içselleştirilmesi ile bireyler toplumda uyum içerisinde yaşamaktadır. Bu değerlere uyulmadığı takdirde sapmalar gerçekleşmiş olacaktır ve bireyler toplumdan dışlanacaktır.

Toplumsallaşmayı sağlayan en önemli öğeler oyunlar ve oyuncaklardır. Kız çocukları bebek, minyatür mutfak eşyaları gibi oyuncaklar ile ev işlerine ısındırılmaktadır. Bunun yanı sıra erkek çocukları da saldırganlık simgelerini barındıran silah, araba, uçak gibi oyuncaklarla oynamaktadır. Çocuklar okula gittikleri zamanda bu kadın ve erkek rolleri onların bilinç altına işletilmektedir. Ders kitaplarında anneler evi temizleyen, yemek yapan, çamaşır ve bulaşık yıkayan, çocuklarına bakan birisi olarak tanıtılmaktadır. Kadınların bir işte çalıştığından bahseden metinlerde bile kadının asıl görevinin ev içinde olduğuna vurgu yapılmaktadır. Kadın ailesine bağlı olmalıdır mesajı verilmektedir. Erkekler ise karar veren, ailenin başkanı ve evin giderlerini karşılamakla görevli birisi olarak gösterilmektedir. Anderson'a göre ev dışında bir işte tüm gün çalışan kadınların bile ev içindeki rolleri değişmemektedir. Yaşanan sosyo-ekonomik değişikliklere rağmen ev kadını isimlendirmesi ortadan kalkmamıştır. Çünkü yukarıda bahsettiğimiz süreç içerisinde kadının yapması gerekenler kadın tarafından içselleştirilmiştir. Ev içi işlerin kadınısı olarak kabul edilmesi bu şekilde devam ettiği sürece ev erkeği ancak mizahi bir isimlendirme olarak kalacaktır (Vatandaş, 2007: 37-40).

Ev ile ilgili alınacak kararlarda, ev içi işler konusunda kadınlar, satın alma ve dışarı ile ilişkileri belirleyen konularda ise erkekler söz sahibidir. Kadınların statüsü erkeklere göre daha düşük bir konumda yer almaktadır ve toplumda oynadıkları roller önemli görülmemektedir (Eken, 2006: 252). Kadınlar ev içerisinde babanın veya erkek kardeşin egemenliğinden kurtulmak için evlenmek istemektedirler. Evlendikleri zaman toplumda daha saygın bir statü kazanacaklarını düşünülmektedirler. Kadınlar evlendikten sonra, evli kadın statüsüne sahip olduğundan, evli bir kadından beklenen davranış kalıbının içine girmeye başlayacaktır. Sonu gelmeyen bir döngü gibi, bir kalıptan çıkarak başka bir kalıbın içerisine girilmektedir.

1.4.3. Toplumsal Cinsiyet Bakımından Kamusal Alan ve Özel Alan

Erkek kişilik önderlik, disiplin gibi özellikler ile belirlenmektedir. Dişi kişilik ise üreten, koruma isteği, sabır ve annelik duygusu gibi özelliklerle tanımlanmaktadır. Toplumun kadından ve erkekten beklentileri de bu özelliklere göre şekillenmektedir. Erkekten beklenen her zaman kamusal alanda yer alması ve akılcı davranmasıdır. Kadınlarda ise bu durumun tam tersi söz konusudur. Duygulu olmaları, yaşam alanının sınırlarını ev, eş ve çocukla belirlemeleri beklenmektedir. Kadın hem erkeğe bağımlı olmakta hem de ev içerisinde yaptığı işlerin ekonomik bir değere sahip olmamasından dolayı toplumsal değersizliğe itilmektedir. Toplumda kadınlar ikincil sraya itilmektedir (Erzeybek, 2015: 23-24).

Aklın eril alanda, duyguların dişil alanda yer alması gerektiği düşüncesi emek piyasasında cinsiyetçi yaklaşımlara yol açmaktadır. Kamusal alan aklın ön planda tutulmasıyla insanların kendilerini gerçekleştirdiği bir alandır. Ailenin ayakta kalabilmesi için temel ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Bu temel ihtiyaçların ancak akıl aracılığı ile elde edilebileceği düşünülmektedir. Aklını kullanan erkek kamusal alanda meşgul olurken, kadına da özel alan ile meşgul olmak kalmaktadır (Bozkurt ve Akpınar, 2017: 24-25).

Kapitalist ekonomiler, insanlar arasındaki eşitsiz ilişkileri pekiştirir ve belirli beklentiler oluşturur. Aile ve kişiler üzerinde üretim ilişkilerinin etkisini görebilmek mümkündür. İyi erkek işçinin üretilmesi için gerekli olan toplumsallaşma sonucunda belirli bir koca tipi de üretilmektedir. Erkeğin çalışmak için tüm gün evden ayrılmasına gerek duyması, annenin öncelikle çocukların bakıcısı olarak tanımlanmasına yol açmıştır. Kadın çocukların ihtiyaçlarını karşıladığı için erkeğe çocuk bakımı ile ilgili bir görev düşmemektedir. Eve gelerek sadece dinlenmektedir. Kadın evde kocasını ertesi gün işe gitmesi için hazırlamaktadır. Eğer kadın ev içerisindeki görevlerini yerine getirirse erkek mutlu olacaktır ve daha verimli çalışacaktır. Kapitalistin de istediği tam olarak budur (Ritzer, 2011: 179).

1.4.4. Emek Piyasasında Kadının ve Erkeğin Yeri

İlkel dönemde, sınıfsız ve sömürünün olmadığı bir toplum yapısı görülmektedir. Bu dönemde kadın ve erkek arasındaki farklılıklar genelde biyolojik temellidir. Kadınlar biyolojik farklılıklar ve göçebe hayat tarzının etkisiyle daha fazla ev içerisindeki işlere yönelmişlerdir ve meyve toplamak gibi çok fazla güç gerektirmeyen işler yapmaktadırlar. Erkeğin görevi de avcılıkla uğraşmaktır. Bu da bize cinsiyete dayanan ilk ekonomik iş bölümünün ortaya çıktığını göstermektedir. Süreç içerisinde yerleşik hayata geçmenin bir sonucu olarak ekonomik, siyasal ve sosyal yapıda değişiklikler meydana gelmiştir. Yeni

yerleşim merkezleri kurulmuştur ve ticaret başlamıştır. Üretim araçlarının gelişmesi ile tarımsal faaliyetlerde giderek bir artış görülmektedir. Üretim aracının gelişmesi ile birlikte üretim aşamasından kadınlar ve yaşlılar çekilmiştir. Bu geri çekilme ile birlikte kadının toplumdaki yerinde de değişiklikler yaşanmıştır. Kadınlar artık aktif üretim sürecinin dışında tutulmaktadır (Çetin, 2011: 4-6).

Kadın ilk kez Sanayi Devrimi ile birlikte, ekonomik anlamda bir ücret karşılığı çalışmaya başlamıştır. Bu nedenle Sanayi Devrimi, ücretli kadın iş gücü kavramının doğmasına yol açmaktadır. Çalışma yaşamına ücretli işçi olarak giren kadın, niteliksiz iş gücü olarak ağır şartlarda çalışmak zorunda kalmaktadır. Ücretli kadın emeği, değeri düşük emektir. Kadınlar genellikle, erkeklerin aldığı ücretten daha düşük bir ücret almaktadır. Kadın emeği, vazgeçilmesi kolay olduğu için piyasa dışına atılma olasılığı yüksektir. Çalışma hayatında kadın için bir dönüm noktası da I. ve II. Dünya Savaşları olmuştur. Erkeklerin savaşmak için cephelere gitmesi ile birlikte çalışma hayatında meydana gelen açığı kapatmak için kadın iş gücüne başvurulmuştur. Bu dönemlerde kadınların iş gücüne katılım oranında bir artış meydana gelmektedir. Fakat erkeklerin savaştan dönmesiyle birlikte kadınlar tekrardan evlerine geri dönmek zorunda kalmıştır. İşsizliğin yoğun olduğu dönemlerde de işten ilk çıkarılanlar kadınlardır (Çetin, 2011: 3-8).

1970'li yıllardan itibaren, dünya ekonomisinde meydana gelen krizler ve gelişmeler sonucunda ekonomi yenilen yapılandırılmıştır. Yenilikler ile birlikte kadın iş gücünün çalışma hayatına dahil edilmesine katkıda bulunmuştur. Çalışan kadınların çoğu hizmet sektörüne yoğunlaşmaktadır. Bunun nedenlerinden birisi de endüstri sektöründeki işlerin çoğunlukla fiziksel güç gerektirmesi ve erkeklere daha uygun görülmesidir. Hizmet sektöründe ise işlerin büyük bir bölümü daha az fiziksel güç gerektirmektedir ve kadına daha uygun görülmektedir. Aslında bunun arkasında yatan temel neden kadının annelik, eş gibi toplumsal rolleri nedeniyle ev hayatı ve iş hayatı arasında denge kurmak istemesidir. Bu durumun bir uzantısı olarak kadınlar öğretmenlik, hemşirelik ve sekreterlik gibi mesleklere yönelmektedir. Böylece erkeksi ve kadınsı meslek ayrımı ortaya çıkmaktadır. Kadın alanı olarak tanımlanan hemşirelik, çocuk doktorluğu ve sekreterlik gibi alanlarda kadının çalışması uysal ve yetiştirici doğalarına bağlandığı için daha kolay kabul görmektedir. Kadın her ne kadar bir meslek sahibi olsa da, erkekler kadınları çocuklarını büyüten biri olarak görmeye devam etmektedir. Kadın öncelikle ev kadınıdır ve bu rolleri oynamak zorundadır. Kadınların çocuklarını büyütmek için kariyerlerinden vazgeçmeleri doğru bir karar olarak karşılanmaktadır (Bora, 2012: 33-34). Kadınlar erkeklerle rekabet edecek mesleklerden

kaçınarak kendilerine uygun işlerde çalıştıklarında evlerine daha fazla zaman ayırabilecektir ve temel görevlerini de aksatmayacaktır. Kadın iş hayatına atılınca evdeki sorumluluklarını aksattığı takdirde tüm dengeleri bozacaktır. Bu durum da toplumun temel yapı taşı olan ailede bozulmalar meydana gelecektir.

“2011 Temmuz ayı verilerine göre 15 yaş ve üstü toplam iş gücü 27.462 kişidir. Türkiye genelinde iş gücüne katılma oranı %51,2’dir. Bu toplam iş gücününün 8.272’si kadın, 19.190’ı erkektir. İş gücüne katılma oranı erkeklerde %72,9 iken kadınlar da %30,3’tür (Karacan, 2011: 13). 2016 TÜİK verilerine göre 15 yaş ve üstü iş gücüne katılma oranı %51,3’tür. İş gücüne katılma oranı erkeklerde %71,6, kadınlarda ise %31,5’tir.” (TÜİK, 2016).

Yukarıda verilen verilere bakacak olursak kadınların istihdam oranları erkeklerin istihdam oranının yarısından bile azdır. İş alanına katılmada kadınların eğitim seviyesi de büyük bir etken olmaktadır. Okuma yazma bilmeyen kadın nüfusu erkeklerden beş kat daha fazladır. Bu durum kadınların iş bulmasını engellemektedir. İyi bir eğitim almış kadının emek piyasasında bir konumda bulunması daha kolaydır. Kadın kendisini emek piyasasının içinde bulduktan sonra kendisine yeni ve farklı roller yüklemeye, kendi konumunun farkına varmaya ve bilinçlenmeye başlamaktadır (Karacan, 2011: 18).

1.4.5. Siyaset ve Toplumsal Cinsiyet İlişkisi

Siyasal iktidar, kadınlardan evlerine kapanarak geleneksel rollerine razı olmalarını istemektedir. Kadınlar buna razı oldukları zaman kadının işsizlik sorunu da çözülmektedir. Demokrasinin beşiği olarak kabul edilen Antik Yunan’da demokrasi tümüyle kadınların ve kölelerin dışarıda bırakıldığı bir sistemdir. Kadınlar vatandaş sayılmamaktaydı ve kadın olduğu için kamusal alana girmeye ve onu yönetmeye elverişli olarak görülmemektedir. Kadının yeri özel alan, erkeğin ise siyasetin yapıldığı kamusal alandır. Aydınlanma çağının düşünürlerinden J. Locke, kadının erkek tarafından ikincilleştiğini söylemektedir. Ataerkil egemen toplumda cinsiyet eşitsizliğine dayanarak kadına yönelik olumsuz davranışlar ortaya çıkmaktadır. Bu olumsuz tutumların hayata yansması sonucunda da kadınlar birçok konuda erkeğe göre ikinci planda yer almaktadır. Erkek otorite sahibi iken kadın bu otoriteye boyun eğendir. Hobbes’a göre kadının, haklarını kocasına devrettiği için siyasette yer almadığını belirtmektedir. Kadın ve erkek arasında bir sözleşme yapılmaktadır. Kadın haklarını erkeğe devrettiği için erkeğin onu korumasını beklemektedir. Güvenli bir ortamın sağlanmasını, insanlara uygun barış koşullarını gösteren akıldır. Bu akıl da erkekte mevcuttur ve kamusal alanda kullanılmalıdır (Günindi Ersöz, 2015: 83-86).

Siyaset pastası erkeklere bile dar gelirken, kadınların bu pastadan pay almalarını istenmemektedir. Kadınlar, siyasete girdikleri zaman onları hemen kadın kollarına yönlendirmektedirler. Kadınları karar mekanizmalarından uzak tutmak erkeklerde doğal bir siyaset anlayışı haline gelmektedir (Gönül, 2013: 42). Kadınlar siyasi alanda erkeklere göre daha az yer almaktadır. TBMM kadın milletvekili oranı 1935 yılında %4,5 iken, 81 yıl sonra bu oran %14,7'ye yükseldi. Türkiye’de bakan sayısı 2016 yılında 27 olup bunların sadece bir tanesi kadındır. Bu bakanlık da Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’dır. Kadınlar daha önemli görülen bakanlıklara getirilmemektedir. 2009 yılı yerel seçimlerinde kadın belediye başkanı oranı %0,9 iken 2014 yılı yerel seçimlerinde bu oran %2.9 oldu (TÜİK, 2016).

Bu araştırmada, toplumsal cinsiyet rollerinin günlük hayat içerisindeki yansımalarına bakılmak istenmektedir. Kamusal alan ve özel alanda bireylerin cinsiyetçi rol alımı ve aktif katılımının ne ölçüde olduğu merak edilmektedir. Daha önceden bahsettiğimiz cinsiyetçi rollerin oluşumu ve etkileri, siyaset pastasından kadınların pay almasının engellenmesi ve bunun altında yatan nedenlere bakılacaktır. Bütün bu süreçlerde kadın nasıl bir rol oynamaktadır? Bunlara yanıt bulabilmek için Ağustos 2017’de Çorum’un Alaca ilçesinde 5 kişi ile görüşme yapılmıştır. Bu görüşmecilere sırasıyla aşağıdaki sorular yöneltilmiştir:

- 1) Size göre ev içinde kadın ve erkeğin sorumlulukları nelerdir?
- 2) Aile içerisinde kız ve erkek çocuklar nasıl yetiştirilmelidir?
- 3) Kadın ve erkeğin çalışabileceği meslekler nedir?
- 4) Kadınlar da erkeklerin sahip olduğu mesleklere sahip olabilir mi?
- 5) Bildiğiniz gibi bölgemizde kız çocuklarını 17-18 yaşında evlendirmektedirler. Ancak erkek çocuklarının okuması beklenmektedir. Bu durum size göre doğru mudur?
- 6) Kadınların siyasette daha aktif rol almasını ister miydiniz?

2. Metodoloji (Yöntem)

Bu çalışma nitel bir çalışmadır ve “Yorumlayıcı Sosyal Bilim” yaklaşımı çerçevesine göre yapılmıştır. Bu yöntemi kullanarak anlamlı toplumsal eylemi anlamak ve yorumlamak hedeflenmektedir. Çalışmada veri toplama tekniği olarak, yorumlayıcı sosyal bilime uygun olan yarı yapılandırılmış görüşme tercih edilmiştir. Daha önceden hazırlanan sorular görüşmecilere sırası ile sorulmuştur. Evreni Çorum’un Alaca ilçesinde bulunan 18 yaş üzeri tüm kadın ve erkekler oluşturmaktadır. Evreni temsil özelliğine sahip örneklemin tespiti,

kartopu örnekleme türü ile seçilmiştir. Bu örnekleme türünün seçilmesinin nedeni ise yöre halkının bu tür çalışmalara açık olmamasıdır. Araştırmanın örneklemini üçü erkek, ikisi kadın olmak üzere beş kişi oluşturmaktadır. Tablo 1’de görüşülen kişilerin demografik durumları ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Tablo 1: Görüşülen Kişilerin Demografik Durumları

Görüşmeci	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Meslek	Medeni Durum
G1	Erkek	35	Ortaokul	Çiftçi	Evli
G2	Kadın	53	İlkokul	Ev Hanımı	Evli
G3	Kadın	23	Üniversite	Muhasebeci	Bekar
G4	Erkek	27	Üniversite	Muhasebeci	Nişanlı
G5	Erkek	28	Üniversite	Fabrika Yetkilisi	Evli

3. Bulgular

Görüşme Metni

“Size göre ev içinde kadın ve erkeğin sorumlulukları nelerdir?” sorusuna G1 şöyle cevap vermiştir:

“Kadının görevi ev işlerini yapmak, yemek yapmak çocuklarla ilgilenmek kocasıyla ilgilenmek. Erkeğin görevleri biz köyde durduğumuz için hayvanla ilgilenmek, odun kesmek, tarlaya gitmek bunlarda bizim işimiz.”

“Aile içerisinde kız ve erkek çocuklar nasıl yetiştirilmelidir?” sorusuna G1 şöyle cevap vermiştir:

“Kız çocukları annesi ile beraber büyümeli annesinin sözünden çıkmamalı temiz olmalı güzel ahlaklı olmalı büyüklerine karşı saygılı olmalıdır. Bizim köyde gördüğümüz örf adetlerimiz böyledir. Erkek çocukları akşam olduğunda belirli saatlerden sonra dışarı çıkamamalı kahveye gitmemeli, içki içmemeli sigara içmemeli böyle yetiştik böyle gördük.”

“Kadın ve erkeğin çalışabileceği meslekler nedir?” sorusuna G1 şöyle cevap vermiştir:

“Kadının çalışacağı meslekler; hemşirelik, sekreterlik, doktorluk. Erkeğinki de aynıdır. Polislik, itfaiyecilik, çiftçilik ikisi de yapabilir.”

“Kadınlar da erkeklerin sahip olduğu mesleklere sahip olabilir mi?” sorusuna G1 şöyle cevap vermiştir:

“Tabiki olabilir. Zamanında bayan polislerde var erkek polislerde var. Bayan çiftçilerimizde var erkek çiftçilerimizde var.”

“Bildiğiniz gibi bölgemizde kız çocuklarını 17-18 yaşında evlendirmektedirler. Ancak erkek çocuklarının okuması beklenmektedir. Bu durum size göre doğru mudur?” sorusuna G1 şöyle cevap vermiştir:

“Bence doğru değildir. Benim iki tane kız çocuğum var. Allah uzun ömür verirse her ikisinin de arkasındayım. Maddi manevi her şekilde okutacağım. Kimseye ezilmesin kimseye bilek bükmesin kendi emeğini parasını kendisi kazansın.”

“Kadınların siyasette daha aktif rol almasını ister miydiniz?” sorusuna G1 şöyle cevap vermiştir:

“İsterim tabi. Ne kadar kadın siyasetçimiz olursa o kadar iyi olur. En azından dışardan bakmazlar içerden bakarlar ülkeye.”

“Size göre ev içinde kadın ve erkeğin sorumlulukları nelerdir?” sorusuna G2 şöyle cevap vermiştir:

“Erkeğin sorumlulukları dışarda çalışmak, çocuğuna eşine hiçbir şekilde mağdur etmemektir. Evdeki hanımında görevleride belli bir şey zaten anne olmak, görevlerini yerine getirmek ama şöyle bir şey var herkesin görevleri derken bir sürü şeyler giriyor. Kadının görevi tabiki belli eşiyse, her iki eş de birbirini memnun edebilmeli. Anlatabiliyor muyum? Yani sadece bir kadın evin içinde iş görecektir, çocuk bakacak, sen mecbursun bunu yapmak zorundasın dememeli. Böyle diyen erkeklerde çok, bunu da kabul eden kadınlar çok. O niye cahiliyetten geliyor. Olmamalı fikrim bu. Kısaca dışarda da çalışabilmeli. Sadece kadın yapacak diye bir şey yok. Erkek de yerine göre boş zamanlarında eve yardım edebilmeli. Fikrim bu.”

“Aile içerisinde kız ve erkek çocuklar nasıl yetiştirilmelidir?” sorusuna G2 şöyle cevap vermiştir:

“Valla kızda erkek de eşit olmalı. Yetiştirmeye bakarsan sen kızsın da sen şunu yaparsın. Erkeksin sen bunu yapmazsın dememeli yavrum. O da evlat o da evlat. Farklılık olmamalı. Hattaki hatta erkekleri bak toplumda erkeklerimiz şiddete meyilli değil mi? Biz onu da yetiştiren biz anneleriz. Nerde bir hata yapıyoruz. Onu da bilemiyorum bak. Erkeğe de aynı kız çocuğu gibi fazlasıyla ilgilenmeli diye düşünüyorum. Çünkü şiddet çok fazla. Sen erkeksin sen yaparsın. Erkektir vurur, kırar dememeli. Ondaki sonrada böyle şeyler çıkıyor ortaya.”

“Kadın ve erkeğin çalışabileceği meslekler nedir?” ve “Kadınlar da erkeklerin sahip olduğu mesleklere sahip olabilir mi?” sorularına G2 şöyle cevap vermiştir:

“Erkeğin yaptığı mesleği kadında yapıyor. Kadının yaptığı mesleği erkek de yapabiliyor. Ben ona bir ayrımcılık getiremem. Ben onda hem fikir değilim. Kadın da yapabilir, erkek de yapabilir.”

“Bildiğiniz gibi bölgemizde kız çocuklarını 17-18 yaşında evlendirmektedirler. Ancak erkek çocuklarının okuması beklenmektedir. Bu durum size göre doğru mudur?” sorusuna G2 şöyle cevap vermiştir:

“Erkek çocuğunu okutuyo, kız çocuğunu okutmuyo. Sen kızsın diyo küçümsüyor. Cahiliyetini düşünse zaten okutur. İlerisini düşünse zaten okutur. Kendi cahil evladını da cahil koyuyo. Bunu bilmiyo yavrum. Benim düşüncem bu.”

“Kadınların siyasette daha aktif rol almasını ister miydiniz?” sorusuna G2 şöyle cevap vermiştir:

“İsterim. Evet. Kadınlarında olması lazım. Bence kadınlar erkeklerden daha akıllı diye düşünüyom. Her alanda. Bir başbakanın kadın olmasını. Olabilir mi? Olabilir. Niye olmasın? Her alanda kadınlar deneniyo. Burda da denenebilir. Artması da güzel bir şey. Niye artacak ki, girecek ki ne yapabiliyorlar göreceğiz. O zaman karar vereceğiz. Bir kadın da olsa yapamıyorsa ben kadının diye onu tutmam. Yapıyorsa tamam onu tutarım. Bu kadar basit. Kadın diye de kadını tutmam yani. Kim doğruysa onu seçerim. Benim düşüncem bu.”

“Size göre ev içinde kadın ve erkeğin sorumlulukları nelerdir?” sorusuna G3 şöyle cevap vermiştir:

“Bence böyle bir sorumluluğu kadın ve erkek olarak ayrıştırılmaz. Ortada bir iş yapılacaksa bunu hem kadında yapabilir. Hangisi boş hangisi müsaitse, illa bu çamaşırı bulaştığı kadın yıkar. Başka nasıl diyeyim? Duvara bir şey yapılacak, mobilya tamir edilecek bunu erkek yapar değil. Çoğu erkekleri tanıyoruz hiçbir halattan anlamıyo. En azından bir makineye bardakları dizebilir. En basitinden ya da çamaşırı makineye atabilir. Bunları bu şekilde kadın erkek sorumlulukları olarak ayrıştırılmamalı. Bunlar ortada bir iş varsa onu zaten o kişi ona insan olarak bakarsa zaten onun yapılacağını bilir. Hani bu benim erkekliğimden ödün verir. Ben bunu yaparsam bu şeyi düşünmeyecek. Bu şeye girmeyecek. Ne denir ona? Ego mu denir yoksa erkekliğine yediremiyor tavrına girmeyecek. Ama geleneksel olarak bakarsak eğer şu an yetiştirildiğimiz

toplum bulunduğumuz içerik olarak bakarsak kadın çamaşırını yıkar, bulaşığı yıkar, onu yapar, erkeğin kıyafetini yıkar. İkisini ayırt etmeden. Erkek de ne yapar? Bir şey yapmıyor erkeklerde açıkçası. Bir dolap falan bozulduğunda yine kadınlar uğraşüyor. Şu an baktığımızda kadın hem erkek işini yapıyor hem şey işini yapıyor kadın işini. Usta çağır, onu yap, bunu yap. Bence yanlış ama. İlk söylediğime daha çok katılıyorum.”

“Aile içerisinde kız ve erkek çocuklar nasıl yetiştirilmelidir?” sorusuna G3 şöyle cevap vermiştir:

“Öncelikle bu namus şeyini kadın ya da erkek olarak nitelendirilmemeli. Öncelikle insan olmayı öğretilmeli. Kadın ya da erkek olmak dışında. Nasıl bir insan görmek istiyorlarsa karşılarında anne-baba nasıl bir kişi görürse mutlu olmak istiyorlarsa aynen o şekilde yetiştirilmeli. Yine bunu yaparken anne-babanın kendilerinin örnek olarak kendilerinin yapması gerekiyor. Bir çocuk bakar şimdi annem bana diyor ki annem bana yardım et makineye bulaşık diz. Erkek çocuk için bahsediyorum. Babasına bakıyor babası hiçbir şey yapmıyor ee çocuk da yapmayacaktır. Ama örnek olarak babası yaparsa bak oğlum bende yapıyorum sende yap annene yardım bana yardım. Kızlar içinde aynı şekilde.”

“Kadın ve erkeğin çalışabileceği meslekler nedir?” sorusuna G3 şöyle cevap vermiştir:

“Kadın isterse her meslekte çalışabilir. Görüyoruz zaten kamyon şoföründen ondan bundan. Ama erkekler yine kendilerini üstün gördükleri için o yüzden kadını ezme şeyine girdikleri için ya da kadınlara sürekli taciz bir şey rahatsızlık olduğu için. Ya en basitinden yolda yürüyemiyorsun ki meslekte çalışsın erkeklerle. Ben şuan ki gittiğim liseye gitmek istememiştim daha çok düz lise istemiştim. Ailem bilgisayar bölümü çok rövanştaydı o sıralar ona gitmemi çok istediği için ben ısrarla gitmek istemediğim halde beni zorla oraya gönderdiler oraya. Bakın yine söz hakkı hiçbir şekilde yok. Hadi gittim. Ben elektrik bölümüne gitmeyi çok istemiştim hep erkek vardı. Daha o zaman kadar o bölümden bir tane kız mezunu yok. Ben ilk olarak çok istedim. Daha önce kızlarda istememiş o bölümü. Çok istedim okulda buna yok kızlar gidemez o bölüm sadece erkekler için dediği için zaten ailemde bunu napacaksın elektrik direklerine mi çıkacaksın, erkek işi o, onu mu kaldıracaksın, sen ilerde evleneceksin, çoluğun çocuğun olacak onlarla mı uğraşacaksın gibi şeyler olduğu için oluyor yani. Mesela erkekler anaokulu öğretmeni olamaz. Kim koydu bu kuralı? Kim koydu gidemez diye?”

“Kadınlar da erkeklerin sahip olduğu mesleklere sahip olabilir mi?” sorusuna G3 şöyle cevap vermiştir:

“Bir çoğunu şimdi yapamaz. Yapabilir evet ama şu şekilde yapamaz mesela bir kadın güç olarak yaratılışımız bakımından yapamaz. Mesela bir kadın bir inşaat işinde tamam çalışabilir

mecburiyetinden şundan bundan ama sürekli olarak çalışabilir mi zor. İmkansız değil ama zor. Ya da nasıl diyim başka ne yapabilir aslında şu an günümüzde küçük bir yerde yaşadığımız için erkeklerin yaptığı çoğu şeyi kadınlar zaten yapıyo. Nasıl diyim traktör sürmeye yapıyorlar, tarla bir tarla sürmüyorlar heralde ama onu da yine heveslenen bahçesini falan yapanlar var. Kadın isterse her şeyi yapabilir, ama erkek isterse her şeyi yapamaz.”

“Bildığınız gibi bölgemizde kız çocuklarını 17-18 yaşında evlendirmektedirler. Ancak erkek çocuklarının okuması beklenmektedir. Bu durum size göre doğru mudur?” sorusuna G3 şöyle cevap vermiştir:

“Aslında hep erkeklerimiz o ev geçindirecek işini alsın, şunu alsın. Erkeklerin okuması daha önemli diye yaklaşıyorlar ama şuan o kadar ayırım çok yok. Kızların okumasını da destekliyorlar. Kızları daha küçük evlendiriyorlar dediğiniz gibi 15-16, erkek biraz daha ondan büyük oluyo. Birazda çocuk istismarı gibi. Okutulsa çok daha iyi olur.”

“Kadınların siyasette daha aktif rol almasını ister miydiniz?” sorusuna G3 şöyle cevap vermiştir:

“İsterdim niye istemeyim. Tabikide çok güzel olabilirdi. Kadınlar kendilerini rahat savunabilselerdi eğer çok güzel olurdu. Daha eşit davranırlardı. Çünkü erkekler biraz daha şey baktıkları için kadınlarda biraz daha vicdan merhamet olayları fazla olduğu için belki daha çok eşitlik olabilirdi. Kadınlarda daha çok erkeklere nazaran kalp, merhamet duygusu var. Erkekler yeri geldiğinde çok acımasız olabiliyorlar ya da eşitsizlik. Suça daha yakın olabiliyorlar. Kadınlarda daha az bence. Daha eşit olurdu bence.

“Size göre ev içinde kadın ve erkeğin sorumlulukları nelerdir?” sorusuna G4 şöyle cevap vermiştir:

“Kadının sorumlulukları ev temizliği veya şöyle söyleyeyim evi dışı kuş kuruyo. Ondan sonra yani bu evin sorumluluğu iç sorumluluğu onda dış sorumluluğu da erkek de. Yani dış sorumluluğu şöyle söyleyeyim mali yükümlülük olsun, alışveriştir ondan sonra o şekilde.

“Aile içerisinde kız ve erkek çocuklar nasıl yetiştirilmelidir?” sorusuna G4 cevap vermek istememiştir.

“Kadın ve erkeğin çalışabileceği meslekler nedir?” sorusuna G4 şöyle cevap vermiştir:

“Kadınların çalışabileceği meslekler biraz daha el işi, tekstil onun haricinde emek gibi. Gıda yine olabilir. Erkeklerin çalışabileceği meslekler biraz daha iş gücü ağırlıklı olan meslekler veya bu şekilde de kadınların çalışmasına karşıyım. Nasıl karşıyım mesela öyle söyleyeyim kadınların erkeklerin içinde çalışmasına karşıyım öyle söyleyeyim. Biraz daha ağır işlerde erkeklerin çalışması tarafıyım.”

“Kadınlar da erkeklerin sahip olduğu mesleklere sahip olabilir mi?” sorusuna G4 şöyle cevap vermiştir:

“Yapabilir, ama yapmaması lazım.”

“Kadınların siyasette daha aktif rol almasını ister miydiniz?” sorusuna G4 şöyle cevap vermiştir:

“Neden isteyim? İstemem. Mesela şu anda yine var yani daha fazlasını istemem yeteri kadar var yani. Mesela sosyal güvenlik bakanımız bir bayan. Bence iyi ama fazlasına gerek yok. Yeter.”

“Size göre ev içinde kadın ve erkeğin sorumlulukları nelerdir?” sorusuna G5 şöyle cevap vermiştir:

“Öncelikle kadının ev içerisinde ev organizasyonunu, sorumluluklarını dört dörtlük şekilde yapması gerekir. Erkeğin ise iş hayatındaki sıkıntıları stresleri evine yansıtması gerekir. Öncelikle kadının yapması gereken eğer evliyse eşine hoş görü, saygı, sadakat. Eşinin de aynı şekilde ona karşı sevgisini göstermesi gerekir. Bunu birebir yansıtması da gerekir. Ev içerisinde, ev dışında. Doğru düzgün bir sosyal hayatımız yok. Evden işe, işten eve. Sürekli stres halindeyiz. Bunu ev içerisine yansıtmadan normal sosyal hayatımızı da ona göre şekillendirmemiz gerekiyo. Kadın bu düz mantık olarak düşünürsek yemek, içmek ne biliyim işte temizlik tamamen kadını soyutlaştırıp tamamen bu işleri on. a hasmış gibi düşünmememiz lazım. Erkeğinde yeri geldiğinde kadına, annesine veya ailesindeki bir bayana kesinlikle yardımcı olması gerektiğini düşünüyorum.”

“Aile içerisinde kız ve erkek çocuklar nasıl yetiştirilmelidir?” sorusuna G5 şöyle cevap vermiştir:

“Şimdi şöyle inşallah olursa kız çocuğum en azından hep takip olur. Kız çocuğunda da erkek çocuğunda da hep takip olur. Kız çocuğu biraz daha yanlışa meyilli demeyim de erkek çocuğunda öyle kız çocuğu da öyle. Ama kız çocuğu çok zeki oluyo erkekten ama etrafındaki çevresindeki tutum ve davranışları illaki özendiriyor. Üniversitede de öyleydi mesela kız arkadaşlarımız geldiğinde ilk baştaki davranış tutumuyla üniversite ikinci sınıftaki üçüncü sınıftaki tutumu çok farklı. Erkek ne ise o. Geliyo mesela aynı böyle yetişmiş. Hani biraz daha böyle kötü yola gidiyodu. Ama kız çocuğu belli şeyleri bu zamana kadar görmediği için sonradan hani üniversite ortamını görmediği için sonradan hani üniversite ortamında görüp yaşadığı için kız çocuğu burda rahat edemez, gece on ikiden sonra gezemez ya da bir yere gidemez sürekli. Takip takip takip. Ama üniversiteye gittiğinde farklı bir ortam. İsteddiği zaman bulamadığı bir ortam. Onları çeken, onları böyle yanlışıklara iten çok cazibeli bir yer üniversite.”

“Kadın ve erkeğin çalışabileceği meslekler nedir?” ve “Kadınlar da erkeklerin sahip olduğu mesleklere sahip olabilir mi?” sorularına G5 şöyle cevap vermiştir:

“Kadınlar özellikle erkeklerin yapabileceği işlerin tamamını yapabileceğini düşünmüyorum. Bu bir taksi şoförlüğü olsun, inşaat sektörü olsun boyacı hani bayanların gerçekten fiziksel yapısıyla erkeklerinkinin arasında çok fark var. Çünkü yaradan öyle yaratmış. Yani güç olarak kadınlar çok zeki erkeklerden daha zeki olduklarına eminim ama fiziksel yapı olarak bayanların erkeklere göre daha aşağı seviyede. Bunu bayanlara kabul ettiremezsiniz. Biraz daha feminist olan bayanlar özellikle kabul ettiremezsiniz. Ama yapı olarak erkeklerin gücüyle kıyaslamak şeklinde değildir. Ha zeki olduklarını bir daha belirtiyorum ama fiziksel yapı olarak erkeklerle aynı şekilde, aynı kulvarda dolaşmazlar. Onlar için belli meslekler daha ön plandadır. Doktor, mühendis ya da işte ne bileyim ana sınıfı öğretmenleri onlara daha basit, daha faydalı. Bu kafayla yapılacak, bilgi ile ilgili işleri daha çok kadınlara, beden gücüyle alakalı işleri daha erkeklere vermek daha mantıklı benim tezime göre türevime göre yani.”

“Bildığınız gibi bölgemizde kız çocuklarını 17-18 yaşında evlendirmektedirler. Ancak erkek çocuklarının okuması beklenmektedir. Bu durum size göre doğru mudur?” sorusuna G5 şöyle cevap vermiştir:

“Şimdi ülkemizde 15-20 sene öncesine kadar dediğiniz çok çok doğrudu. Şu anda söylediğine katılmıyorum yani. Nasıl söyleyim ben size? Eskisi gibi kadın yani kız çocuğu okumasın erkek gitsin yapsın. Yok bence kız çocuklarına şu an daha çok insan sağlandığını düşünüyorum yani. Eskiye nazaran şuan erkekler de erkek biraz daha serbest yetiştiği için okuma potansiyeli ona göre de biraz daha azalıyor. Ama kız çocuğu sürekli o ve ailenin verdiği baskı ya da çevrenin verdiği baskıdan dolayı kız çocuğu daha çok evine kapanıyor ve derslerine erkekten daha fazla ilgi gösteriyor. O da iş hayatında da kız çocuğunu biraz daha ön plana çıkarıyor. Bu şuan şu durumda kız çocuğu erkeklere göre daha fazla iyi daha kaliteli mesleklere teşvik edilmiş oluyo. Eskiden olsa

dediğiniz doğrudu. Kız çocuğu okutulmuyodu, erkek biraz daha ön plana çıkarılıyordu. Onu evlendiririz ama erkeği napacağız. O kendini kurtarsın mantığı vardı. Ama şimdi kesinlikle kadınlar söz sahibi olduğu için biraz daha şu çağımızda biraz daha hakkını savunabildiği için istediği üniversiteyi istediği şekilde istediği rahatlıkla gidebiliyor yani.”

“Kadınların siyasette daha aktif rol almasını ister miydiniz?” sorusuna G5 şöyle cevap vermiştir:

“Kadınların siyasette şu şekilde onların götürebileceği bakanlıklar mesela diyelim ki Aile ve Sosyal ya da Çevre ve Ekonomi Bakanlığı'nda hani onların götürebileceği işlerde değerlendirilirse daha iyi olur diye düşünüyorum. Yani daha ön plana çıkacakları mesleklerde değerlendirilirse kadınlar daha artısı olur diye düşünüyorum. Tabiki siyaseti kadınlar da yapabilir. Onların da düşünce özgürlüğü var. Onların da söz sahibi olduğu konular var ya da genelinde söz sahibi illaki. Daha düzgün mesleklerde değerlendirilirse daha faydalı olurlar vatana, millete, devlete, ailelerine.”

Sonuç

Bireyler arasındaki ayrımın temelindeki etkenlerden biri de cinsiyet farklılığıdır. Biyolojik cinsiyet ayrımı, bireyleri bir kategoriye koymak için yapılan ilk aşama olarak düşünülebilir. Toplumsal cinsiyet, bireyin belli bir cinsten olduğuna ilişkin bilgiye ve bundan kaynaklanan statü ve rollere işaret eder. Bireylerin toplumda nasıl davranabileceğini, hangi meslekleri tercih edebileceğini belirleyen asıl etken toplumsal cinsiyet rolleridir. Bireyler buldukları konuma ve sahip olduğu cinsiyete göre onlardan beklenen davranışları sergilemelidir. Toplumsal cinsiyet rolleri sosyal olarak inşa edilmektedir. Ailede başlayan sosyalizasyon sürecinde birey bulunduğu toplum içerisinde nasıl davranacağını öğrenmektedir. Eril ve dişil değerler bu dönemde öğrenilmeye başlanmaktadır. Kız ve erkek çocuklarına alınan oyuncaklarla onları ileride tercih edebilecekleri –kendi tercihleri olarak düşünseler de aslında başkalarının tercihidir- mesleklere yönlendirilmektedir. Erkek çocuklarına oyuncak silah alarak onların ileride polis, asker gibi meslekleri tercih etmeleri için temel atılmaktadır. Bütün bunlar kadın ve erkeğin ileriki zamanların kamusal ve özel alanda ne ölçüde bulunacağını gösterir.

Yapılan görüşmelere baktığımız da ilk göze çarpan, bazı görev ve sorumlulukların kadına ya da erkeğe ait olduğuna dair yapılan ayırımdır. Kadının en temel görevi olarak ev işi yapması ve çocuk bakması görülmektedir. *Evi dışı kuş yapmaktadır* düşüncesi toplumda

önemli bir yere sahiptir. Kadın özel alan içerisinde tanımlanmaktadır. Bunun altında yatan neden kadının doğaya daha yakın görülmesidir. Kadınlar duygusal varlıklar olduğu için çocuk bakımı da onların görevi olarak tanımlanmaktadır. Erkek ise evin geçimini ve yönetimini sağlayan kamusal alanda yer edinmiş birey olarak anlatılmaktadır. Yuvayı yapan dişi kuşun yardımcısı olarak da erkek görülmektedir. Erkek dışarıdaki görevleri yaparak kadının ev içi sorumluluklarını daha rahat yapmasını sağlamaktadır.

Kadınlar, emek piyasasında tutunabilmek için erkeklerden daha çok mücadele vermek zorunda kalmışlardır. Kadın hem özel alanda hem de kamusal alanda yoğun bir tempo içinde yer almaktadır. Kadın emek piyasasına girebilmeyi başardı, ancak burada da bir çok engel ile karşılaşmaktadır. İlk başta hangi mesleği seçeceği konusunda engeller karşısına çıkmaktadır. Fiziksel özelliklerinden dolayı bir kadının askeriye de çalışması uygun görülmemektedir. Çalışsa bile erkekler kadar verimli olamayacağı iddia edilmektedir. Bunun yanı sıra kadınlar, insanlarla daha çok etkileşim içinde oldukları mesleklerde erkeklerden daha verimli olduklarını düşünmektedir. Çünkü kadınların doğası gereği empati yeteneği gelişmiştir. Kadınların öğretmenlik, hemşirelik, çocuk bakıcılığı gibi daha az emek harcanan işlerde çalışması gerektiği düşünülürken, erkeklerin daha çok aklın ön plana çıktığı veya daha fazla emek isteyen mesleklerde çalışması gerektiği düşünülmektedir.

Kamusal alanın en önemli parçası olan siyaset alanına bakıldığında erkek egemenliği görülebilir. Çünkü erkekler siyaset pastasındaki payını kadınlar ile paylaşmak istememektedir. Milletvekili, bakanlar ya da belediye başkanlarına bakıldığında kadın ve erkek sayıları arasında bir uçurumun olduğu fark edilebilir. Bakanlıklar arasında sadece iki bakanımız kadındır. Bu bakanlıklarda “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı” ve “Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’dır.” Karar almada etkili olan mevkilerde kadınlara yer verilmemektedir. Kadınların devlet yönetiminde yer almamasının bir nedeni olarak da kadınların duygusal varlık olmaları gösterilmektedir. Kadınlara siyaset alanında verilen roller, özel alan içerisinde kadına verilen rollere paralel olacak şekilde düzenlenmektedir.

Kaynakça

- Afşar, Kerim Eser ve Mehmet Özyiğit. 2017. “*Karl Marx Bir Klasik Mi? Adam Smith ve Karl Marx Üzerinden Kavramsal Bir Karşılaştırma.*” Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 6(2): 239-262 İndirme Mart 19, 2018 (www.dergipark.gov.tr).
- Ayan, Hanife, Ayfer Aydın Boylu ve İbrahim Bilgin. 2016. “*Toplumsal Cinsiyet ve Ev Teknolojilerinin Kullanımına Etkisi.*” İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi 5(4): 955-965. İndirme Temmuz 9, 2017 (www.itobiad.com).
- Berktaş, Fatmagül. 2012. *Tarihin Cinsiyeti*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Bora, Aksu. 2012. *Kadınların Sınıfı: Ücretli Ev Emegi ve Kadın Öznelliğinin İnşası*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bozkurt, Başak ve Aylin Akpınar. 2017. “*Bilişim Sektöründe Toplumsal Cinsiyete Dayalı İş Bölümü.*” Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi 1(2): 17-18. İndirme Mart 18, 2018 (www.dergipark.gov.tr).
- Çetin, Ayfer. 2011. *Kadın Yöneticilerin Cam Tavan Algısının Cam Tavanı Aşma Stratejilerine Etkisi: Bursa İli Tekstil Sektöründe Bir Alan Araştırması*. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi. İndirme Temmuz 13, 2017 (www.ulusaltezmerkezi.com).
- Ecevit, Yıldız ve Ayşe Ayata. 2011. “Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisine Başlangıç ve Siyaset ve Katılım.” Sy. 2-29 ve 64-82 içinde *Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi*, edt. Yıldız Ecevit ve Nadide Karkıner. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi. İndirme Temmuz 16, 2017 (www.anadoluuniversitesi.com).
- Eken, Huriğül. 2006. “*Toplumsal Cinsiyet Olgusu Temelinde Mesleğe İlişkin Rol İle Aile İçi Rol Etkileşimi: Türk Silahlı Kuvvetlerindeki Kadın Subaylar.*” Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 1(15): 237-246. İndirme Temmuz 9, 2017 (www.dergisosyalbil.selcuk.edu.tr).
- Erzebyek, Buse. 2015. *Anne-Babaların Çocuklarını Yetiştirirken Benimsedikleri Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumları*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi. İndirme Temmuz 13, 2017 (www.ulusaltezmerkezi.com).
- Gönül, Ayşe Füsün. 2013. *Kadınların Siyasi Kariyerlerinde Cam Tavan Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi. İndirme 13, 2017 (www.ulusaltezmerkezi.com).
- Günindi Ersöz, Aysel. 2015. “*Özel Alan/Kamusal Alan Dikotomisi: Kadınlığın “Doğası” ve Kamusal Alandan Dışlanmışlığı*. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi 18(1): 80-102. İndirme Temmuz 16, 2017 (www.dergipark.ulakbim.gov.tr).

- Karacan, Esin. 2011. *Çalışma Yaşamında Kadın: Kocaeli İlinde Bir Araştırma*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Özbudun, Sibel, Cahide Sarı ve Temel Demirer. 2011. *Liberalizm/Muhafazakarlık Kışkırtıcılığında Kadın*. İstanbul: Kaldıraç Yayınevi.
- Ritzer, George. 2011. *Klasik Sosyoloji Kuramları*. Ankara: De Ki Basım Yayım.
- Turan, Erol ve Emine Aydılek. 2017. "Modernite ve Postmodernite Ekseninde Kamusal Yaşamın Dönüşümü." 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi 6(17): 279-290. İndirme Mart 18, 2018 (www.dergipark.gov.tr).
- TÜİK, 2016. "İstatistiklerle Kadın, 2016" Haber Bülteni Sayı: 24643. Ankara. İndirme Kasım 21, 2017 (www.tuik.gov.tr).
- Vatandaş, Celalettin. 2007. "Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı." Sosyoloji Konferansları Dergisi 2(35): 29-56. İndirme Temmuz 9, 2017 (www.journals.istanbul.edu.tr).
- Yıldırım, Esen, Özlem Ergüt ve Ceren Camkıran. 2017. "Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Konusundaki Farkındalığın Belirlenmesine Yönelik Akademisyenler Üzerine Bir Araştırma." Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi 1(2): 37-46. İndirme Mart 18, 2018 (www.dergipark.gov.tr).
- Yükselbaba, Ülker. 2008. *Habermas'da Kamusal Alan/Özel Alan Ayrımı*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi. İndirme Temmuz 13, 2017 (www.ulusaltezmerkezi.com).

Kampüsteki Yabancıların Sosyal Medya Aracılığıyla Bir Araya Gelişi: “KTÜ İtiraf” Adlı İnternet Sitesi Üzerine Bir İçerik Analizi

Ahsen ÜNLÜ - Rabia AYKANAT²⁷

ÖZ

Tarihin en eski dönemlerinden bu yana insanlığın en önemli paydaşı olan iletişim her dönemde değişimler yaşamıştır. Ortaya çıkan yeni iletişim araçları küresel ölçekte bir iletişim kültürü yaratmıştır. İletişim araçlarının değişimiyle birlikte iletişim biçiminde, zamanında, mekanında ve niteliğinde de değişimler meydana gelmiştir. Bu makalede sosyal medya ve iletişim kanallarının bir uzantısı olan itiraf sitelerini incelenmektedir. İtiraf sitelerini kullanan bireylerin genel profillerinin belirlenmesi, paylaşılan içeriklerin sıklığının saptanması ve itirafların cinsiyet değişkeniyle ilişkileri ele alınacaktır. Bu doğrultuda yüz yüze iletişimin ne derece geri plana atıldığı ve itiraf sitelerinin yüz yüze iletişimi geri plana atmadaki etkilerini tespit etmek amaçlanmıştır. Bu çalışmanın evrenini KTÜ itiraf sayfasının sosyal medya kollarını oluşturan facebook, twitter, internet sitesi ve instagram oluşturmaktadır. Örneklem çerçevesini KTÜ itiraf sitesinden 2011-2016,2017 yılları boyunca yapılmış rasgele örneklem yöntemi kullanılarak alınan 100 itiraf oluşturmıştır. Çalışmanın teorik çerçevesini oluşturan Johan Huizinga'nın Oyun Teorisi, bireylerin belirli kurallar çerçevesinde kurdukları itiraf oyununu ele almada yardımcı olmaktadır. Bireyler, kuralları olan, tamamen gönüllü bu oyuna adapte olurken kendi benliklerini dışarıda bırakıp istedikleri benliğe bürünürler. Bu bağlamda yapılan itiraflar, bireylerin işini kolaylaştırarak yüz yüze iletişime olan gereksinimi azaltır. Bu teori çerçevesinde yabancıların itiraf siteleri aracılığıyla bir araya gelişleri incelenmektedir.

Anahtar kelimeler: *İnternet, Sosyal Medya, İtiraf Sitesi, Oyun*

ABSTRACT

Since the earliest periods of history, communication, the most important stakeholder of mankind, has undergone changes in every period. The new communication tools that have emerged have created a culture of communication on a global scale. Along with the change of communication tools, changes in the form of communication in a scale of its time, place and quality have come to the fore. This article examines confession websites that are a part of social media and communication channels. Identification of general profiles of individuals using confession sites, determination of the frequency of shared content, and gender variables of confessions will be discussed. In this direction, it is aimed to determine the extent to which face-to-face communication has been laid back and to determine the effects of confession sites on face-to-face communication. The universe of this work is being created by Facebook, twitter, internet site and Instagram which constitute the social media branches of the KTU confession page. The sample framework is generated by 100 confessions using the random sampling method that was conducted during the 2011-2016,2017 period at the KTU Confession site. Johan Huizinga's Theory of Gaming, which forms the theoretical framework of the work, helps in addressing confessions that individuals have established within certain rules. While individuals are adapting to this game of rules, which is completely voluntary, they leave their own selves outside and assume the self they desire. Confessions made in this context reduce the need for face-to-face communication by facilitating the work of individuals. Within this theory, coming together of people who do not know each other is examined.

Key Words: *Internet, Social Media, Confession site, Game*

²⁷ Karadeniz Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü Lisans Öğrencileri,
ahsenunlu32@yandex.com , rabiaykanat41@gmail.com.

GİRİŞ

İletişim, insanların var olabilmesinin en temel kaynağıdır. İnsan sosyal bir varlıktır bu sebeple iletişim insan için oldukça önemlidir. Tarih boyunca insanlar, kendi sosyo-kültürel ve psikolojik oluşumlarıyla bütünleşen insani bir çevreyi, hep beraber üretmişlerdir. Berger'e göre toplumla bağlarını koparmış, toplumdaki izole olmuş varlık ancak hayvani düzeyde bir varlık olabilir. (Berger, Luckmann, 2008: 78) Bu bakımdan spesifik insanlık ve sosyallik birbirine sıkı bağlarla bağlıdır. Bu bağlamda sosyal düzen, insanın bir ürünüdür ve devam eden bu süreç asla sona ermez (Heide, 2009: 48). Dolayısıyla insanların sosyal bağlarla birbirine bağlı olmasını sağlayan en temel dinamik iletişim olmaktadır.

İnsanların sosyalliği, mağara duvarlarına çizilen işaretlerden, elektronik iletişim araçlarının gelişmesine kadar uzanan uzun bir süreci kapsar. Bu süreçte insanın kendini ifade etme isteği ve ifade edileni anlayabilme çabası devam etmektedir. İnsanın olduğu her yerde, her zaman diliminde ve her koşulda bir iletişim faaliyeti mevcuttur.

Modern dönemde iletişim faaliyetleri, internetin gündelik yaşama egemen olmasından dolayı sosyal medya aracılığıyla yürütülür hale gelmiştir. Bu iletişim faaliyetleri, günümüzde sosyal paylaşım siteleri gibi alanlarda görülür, Facebook, Instagram, Twitter, Tumblr, Snapchat gibi... Bu gibi paylaşım sitelerinin temel özelliği, yüz yüze iletişimi ortadan kaldırmalarıdır. Birbirini hiç görmemiş ve birbiriyle hiç konuşmamış kişilerin, bu siteler vasıtasıyla irtibatla bulunmalarının sosyal ilişki olarak ele alınması güçtür (Tarcan, 2005: 56). Bu özelliğin yanı sıra sosyal paylaşım siteleri, daha genel tabiriyle sosyal medya, her gün milyonlarca insanı bir araya getirme işlevini de üstlenir. Bununla birlikte yeni komüniteler oluşturması bağlamında da önemlidir. Bu bağlamda sosyal medya “yaratıcı”dır ve komüniteler arası bir yüzleşme alanıdır (Couldry, 2012: 1).

Johan Huizinga'nın Oyun Teorisiyle (Huizinga, 2015) temellendirilerek yapılan bu çalışmada, bireylerin sosyal medya aracılığıyla bir araya gelip oyun kurmaları ve bu bir araya gelişte oyunun hangi işlevleri üzerinde durulduğu, oyunun bireyleri nasıl etkilediği ve bireylerin birbiriyle iletişimlerini nasıl etkilediği gibi konular ele alınmıştır. Karadeniz Teknik Üniversitesi İtiraf Sitesi baz alınarak yapılan bu araştırma, kampüsteki yabancıların yüz yüze kuramadıkları iletişimi, oyun üzerinden gerçekleştirmelerini konu edinir. Araştırmanın amacı sosyal medyanın hayatımıza girmesiyle beraber iletişimin niteliğinin ne denli değiştiğinin ortaya çıkarılmasını kapsamaktadır. İletişim olgusunun sosyal medya kollarıyla yürütülür hale gelmesi insan ilişkilerinde meydana getirdiği değişimi ölçmek ve elde edilen veriler ışığında

ortaya koymaktır. Bu çerçevede bu araştırmanın önemi kişi veya kişilere bir tık uzaklıkta olan yabancılar ile takma adlar aracılığıyla sürdürülen oyunun iletişim üzerindeki etkisiyle ortaya çıkar. Takma adların gizlenen kimlik önünde bir kalkan oluşturması gibi önemli olan bir başka etken de sosyal medya mecralarında iletişimin kolaylaşması ve ulaşılabilirliğinin artmasıdır. İletişim olgusuna olan bakış açısını ve iletişimin işleyişinde değişen nitelikleri ortaya çıkarması sebebiyle önem arz etmektedir.

Literatür Tarama

Sosyal medya kollarında aktifliğini koruyan itiraf sitelerinin iletişim boyutunu ele alan araştırmalar şu şekildedir:

1. Kentteki Yabancıların Sosyal Medya Aracılığıyla Bir Araya Gelişi: “Muğla İtiraf” adlı Facebook Sayfası Üzerine Bir Örnek Olay Analizi. Bu çalışma Pınar Bayram tarafından 2016 yılında hazırlanmıştır ve Muğla ili adına açılmış bir itiraf sayfasını kapsamaktadır.
2. “Facebook İtiraf Sitelerinin Üniversite Öğrencileri Tarafından Kullanımına Yönelik Bir Çalışma” Zülfiye Acar, Evren Başar ve Murat Pazarbaşı'nın ortaya koyduğu bu çalışma Gümüşhane Üniversitesi Facebook İtiraf Sitesini kapsamaktadır.
3. Kişiler Arası İletişimde Kullanılan Bir Araç Olarak Sosyal Medya: Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma adlı bu çalışma Gülsüm Çalışır tarafından 2015 yılında ortaya konmuştur. Bu çalışmada Gümüşhane Üniversitesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü öğrencileri arasından 100 öğrenciye anket, 10 öğrenciye yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Bu çalışmada itiraf siteleri değil tamamıyla sosyal medya ele alınmıştır.

Kavramsal Çerçeve

Bu başlık altında öncelikle çalışmada sıklıkla kullanılan ve çalışmanın anlaşılmasına temel teşkil eden *internet, sosyal medya, itiraf sitesi, oyun* olmak üzere dört temel kavrama yer verilmiştir.

İnternet kısaca tüm dünya üzerine yayılmış olan çok geniş bir bilgisayar ağıdır. Başka bir tanım yapmak gerekirse, İnternet birden fazla haberleşme ağının (network) birlikte meydana getirdikleri, metin, resim, müzik, grafik vb. dosyalar ile bilgisayar programlarını kısaca tüm

insanlık bilgisinin ve yaratımının paylaşıldığı ve bilgisayarlar arasında karşılıklı olarak iletildiği, bilgisayarlar arasında kurulmuş bir ağıdır. (www.blog.kmk.net.tr)

Toplumlar üzerinde, kimi zaman olumlu, kimi zaman da olumsuz etkileri gözlemlenen internetin, insanın sosyal hayatı ve kültürü üzerinde birtakım değişiklere yol açtığı görülmektedir. Dünya, internetle, bilgi ağırlıklı bir iletişim sisteminin içine doğru yol almakta ve bununla birlikte bilginin geniş kitlelere ulaşması internet sayesinde sağlanmaktadır. Etkileşimli iletişim imkanları sunarak bireylerin “seçim” ve “özgürlük” alanlarını genişletmekte ve dolayısıyla yayılan bilgiyle toplumsal gelişmeye olumlu bir etki yaptığı düşünülmektedir. Bununla birlikte şiddet ve tüketim amaçlı olarak egemen kurumlar tarafından internete sunulan dezenformasyonun, bireyleri belirli egemen yaşam kültürü ve düşüncelere kanalize ettiği de görülmektedir. İnternet ayrıca, kişiler arasındaki mesafe, yaş, cinsiyet, ırk, kültür gibi gerçek dünyada önemli olabilecek pek çok özelliği ortadan kaldırmaktadır. İnternetin anonim karakteri sayesinde, aynı şekilde düşünen insanların, zaman ve mekana bağlı olmaksızın kolaylıkla bir araya gelerek, sanal topluluklar oluşturması, farklı kültürlerin mensubu insanların birbirlerini tanıma fırsatı bulması, sanal ilişkilerden gerçek ilişkilere geçişlerin yaşanması ve insanların her türlü düşüncüyü daha özgür ifade edebilir hale gelmesi, sosyal hayatta başlıca gözlemlenen değişimlerdendir. (Sarıfakıoğlu, 2017: 54)

Sosyal medyanın ne olduğuyla ilgili birçok tanım vardır. Sosyal medya içeriğinin çoğunu kullanıcılarından ya da diğer sitelerden sağlayan web hizmetlerini tanımlayan bir terimdir. Bu siteler sosyal ağlarda oluşan ve içeriğinin kullanıcılar tarafından oluşturulduğu araçlardır. (Acar, Zülfiye., vd. 2015:64) Toprak’ın tanımıyla sosyal paylaşım ağları, dünya genelindeki bilgisayar ağlarını ve kurumsal bilgisayar sistemlerini birbirine bağlayan elektronik iletişim ağı olarak tanımlanan internetin gelişmesiyle bireyleri farklı bireylerle sanal uzamda buluşturan web tabanlı hizmetlerdir (Toprak vd., 2009: 28).

Teknolojinin mümkün olduğu her yerde bireyler sosyal ağların bir parçası olabilmektedir. Sosyal ağlar, bireylere büyük kolaylık sağlamaktadır. Bu ağlar, bireylerin diğer bireylere sürekli iletişim kurmalarına olanak sağlar. Dünyanın farklı yerlerinde yaşayan ve aynı ortak

özelliklere sahip kişilerle buluşma ortamı oluşturan sosyal medya araçlarının kullanıcı sayısı her geçen gün artmaktadır. (Acar, Zülfiye.,vd. 2015:64)

Sosyal medya, bireylere profil oluşturma, profillerini istedikleri şekilde biçimlendirme imkanı sunar. İletişim kurmak istediği kişileri belirleme, iletişim kurmak istemediklerini ise engelleme özelliğine sahiptir. Sosyal medya araçları, bir konu hakkında görüş belirtme, yorum yapma, günlük hayatından kesitleri iletişim kurmak istediği kişilerle paylaşma gibi işlevleri yerine getirir. Bu araçlar kimi zaman bireylere, elde etmek istedikleri ama gerçek hayatta elde edemedikleri statüleri de sağlar, kişi sahte hesaplarla ve sahte fotoğraflarla olmadığı bir bireye dönüşür.

S. Rufai Buhari'ye göre sosyal medya, doğası gereği eğitime, bilgilendirme, eğlendirme ve izleyicileri harekete geçirme işlevine sahiptir. Bireyler bu işlevleri yerine getirecek araçlar ortaya çıkarmışlardır. Sosyal paylaşım siteleri ve bu sitelerin içerikleri, bu işlevleri yerine getirme üzerine oluşturulmuştur.

İtiraf sitesi, bireylerin gerçek kimliklerini gizleyerek aktif oldukları ve okulları, alışkanlıkları gibi her konuda her şeyi söyleyebildikleri sanal ortamlardır. İtiraf siteleri, kişilerin içinde yaşadıkları toplum hakkında görüşlerini ve sıkıntılarını kimlikleri olmadan anonim bir şekilde ifade edebildikleri bir araçtır.

KTÜ İtiraf Sitesi, içerik bakımından kişilerin her türlü itiraflarına açık bir sitedir. Bu sitede itiraflar yönetici süzgecinden geçerek anasayfaya aktarılır. Ağır hakaret içeren, aşırı olumsuz itiraflar onaylanmazken, diğerleri daha çabuk onaylanır. Bu tür sitelerin sağladığı kimliksiz düşünce aktarımı kişilere daha cazip gelmektedir, bu da itiraf sitelerinin popülaritesini arttırmaktadır.

Oyun kavramı pek çok literatürde sadece bir eğlence aracı olarak düşünülür. Oyun kelimesi, sanki sadece çocuklara ve çocukluğa ait bir kavrammış gibi algılanmaktadır. Bunun yanı sıra teknolojinin ilerlemesi ile birlikte oyun, bilgisayarlar ya da akıllı telefonlardaki bir takım eğlence içerikli uygulamalar olarak da düşünülmektedir.

Tüm bunların dışında, bu araştırmanın da konusu olan oyunun sosyal ve kültürel yönüne değinildiğinde, oyunların sadece eğlence işleviyle bağdaştırılmayacağı görülür. “Oyun birey açısından biyolojik işlev olarak ve topluluk açısından da içerdiği anlam, ifade değeri, yarattığı manevi ve toplumsal bağlar, kısacası kültür işlevi olarak vazgeçilmez niteliktedir.” (Huizinga, 2015: 26)

Araştırmanın Metodolojisi

“Kampüsteki Yabancıların Sosyal Medya Aracılığıyla Bir Araya Gelişi: “KTÜ İtiraf” adlı İnternet Sitesi Üzerine Bir İçerik Analizi” başlıklı bu çalışmanın konusu internet ve sosyal medya gibi günümüz teknolojisinin bir getirisi olan itiraf sayfalarının kullanım biçimlerinin Oyun Teorisiyle bağdaştırılıp incelenmesini içerir. Kampüsteki yabancıların sosyal medya aracılığıyla bir araya gelerek itiraf sayfaları üzerinden yaptıkları itirafların analizi ile birlikte kadınların ve erkeklerin kullanım amaçlarının belirlenmesi, mesajın ulaşması gereken kişiye yüz yüze iletişim yoluyla değil de itiraf sayfaları aracılığıyla ulaştırılmasının nedeni ve itiraf sayfası kullanıcılarının kimliklerini gizleyerek itiraflarda bulunmalarının nedenlerinin saptanması araştırmanın kapsamına girer. Bu çalışmanın amacı Karadeniz Teknik Üniversitesi öğrencilerinden birisinin öğrenci iken açmış olduğu “KTÜ’nün Kirli Çamaşır Sepeti” adlı İtiraf Sitesini kullanan kişilerin genel profillerinin belirlenmesi, bu sitenin kullanım sıklığının ve paylaşılan mesajların içeriklerinin saptanması, kullanıcılarının itiraflarının kategorilenmesi yoluyla sosyal paylaşım sitelerini tercih etme nedenlerini saptamak, bu bağlamda yüz yüze iletişimi geri plana bırakarak itiraflarını internet aracılığıyla yapmaları ele alınmıştır. Bu amaç doğrultusunda, 2011, 2016 ve 2017 yıllarındaki itiraflar incelenerek içerik boyutundaki değişmelere ve sitenin kullanım amacında bir değişme olup olmadığına bakılacaktır. Aynı zamanda kullanıcı profilinde yıllara göre bir değişiklik olup olmadığı irdelenecektir. Toplumsal ilişkilerin zaman içinde yeni boyutlar kazanmasına neden olan sosyal medyada, bireylerin binlerce yabancı üyenin olduğu bir platformda yaptığı itirafların kimlik ve güvenlik boyutlarına olan bakış açısını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmanın önem boyutu ele alındığında bireylerin belki de hiçbir zaman itiraf etmeyecekleri olay/ durumları itiraf siteleri aracılığında dile getirerek psikolojik bir boşalma amacıyla kullandıkları, bu sitelerden iletişim akışı sağladıkları ve bunu yaparken takma isimlerin ardında bulunmaları ele alınacaktır. Bu araştırma bundan sonra yapılacak sosyal medya çalışmalarına katkı sağlama amacı da gütmektedir.

Araştırmanın metodunu nicel araştırma yöntemlerinden içerik analizi oluşturmaktadır. Karadeniz Teknik Üniversitesi İtiraf Sitesinin 2011 yılından 50 ve 2016-2017 yılından 50 itiraf olmak üzere rastgele yöntemle seçilen toplam 100 itiraf incelemeye tabi tutulmuştur. İtirafların içeriği, konularına göre kategorilendirilmesi, cinsiyete göre kullanılan kelimelerin sıklığı ve cinsiyete göre itirafların ayrıntı durumu nicel veri yöntemiyle sayısal verilerin elde edilmesiyle yıllar arası karşılaştırma yapılacaktır. Kurulduğu günden bu yana itiraf sitesinin kullanım amacındaki değişimler ele alınacaktır.

Araştırmanın evrenini Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin Facebook, Instagram, internet sitesi ve Twitter'da bulunan itiraf siteleri oluşturmaktadır. Facebook'ta bulunan KTÜ İtiraf sitesini 48.760 kişi, KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi İtiraf sitesini 20.151 kişi takip etmektedir. Üniversitenin bir başka itiraf dalını oluşturan instagram takipçi sayıları ele alındığında ktu_itiraf_61 isimli sitenin 12.000 kişi takipçisi bulunmaktadır. Twitter'da bulunan KTÜ itiraf sayfasının 4.374 takipçisi bulunmaktadır. Araştırma evreninde bulunan her bir sosyal medya kolu Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde halen öğrenimini devam ettiren ve mezun olan öğrencilerle birlikte çevre üniversitelerin öğrencileri tarafından da takip edilmekte ve aktif olarak kullanımını sürdürmektedir. Araştırmanın örnekleme "KTÜ İtiraf - KTÜ'nün kirli çamaşır sepeti" isimli internet sitesi (<https://ktuitiraf.com>) olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın hipotezleri

1. Teknolojinin gelişmesiyle iletişim olgusu eskiye nazaran değişime uğramış, sosyal medya aracılığıyla yürütülür hale gelmiştir. İnsanlar birbirlerine yüz yüze söyleyemediklerini sosyal medya aracılığıyla rahatlıkla dile getirmektedir.

2. İtirafaların nitelikleri cinsiyete göre farklılık gösterir.

2.1. Erkekler itiraflarında daha az ayrıntıdırlar.

2.2. Erkekler sitede daha aktiflerdir.

2.3. Erkekler bu oyunun doğasına daha hızlı adapte olur.

2.4. Kadınların itirafları daha çok aşk ve dram konularındayken erkeklerin itirafları okul ve pişmanlık konuları üzerine yoğunlaşmaktadır.

Kuramsal Çerçeve

Johan Huizinga'nın oyun teorisi bu çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturmaktadır. İtiraf sitesinin bir oyun olarak ele alındığı bu çalışmada oyunun özellikleri homo ludens (oyun

kuran insan) çerçevesinde alınmıştır. Yaşantımızdaki pek çok şeyin bir oyunun parçası olduğunu söyleyen Huizinga'ya göre her oyun her şeyden önce gönüllü bir eylemdir. (Huizinga, 2015.) Birey oyunu isteyip doğasına adapte olduğunda kurallarına göre hareket edecektir. Bu çerçevede itiraf sitesinde, bireylerin istedikleri zaman dahil olup istedikleri zaman kendilerini dışarıda bıraktıkları görülmektedir. İsteğe bağlı olmakla birlikte her oyunda olduğu gibi itiraf sitesinin de kuralları (hammurabi kanunları) vardır bu kurallar oyunun devam etmesini sağlar çünkü kurallara uymayarak kötü içerik paylaşımı yapan ya da diğer üyeleri (oyuncuları) rahatsız edecek davranışta bulunanlar oyun kurucusu (admin) tarafından oyunun dışına çıkarılacaktır. (Huizinga, 2015.)

Oyun, özgürce razı olunan ama tamamen emredici kurallara uygun olarak belirli zaman ve mekan sınırları içinde gerçekleştirilen, bizahtı bir amaca sahip olan, bir gerilim ve sevinç duygusu ile “alışılmış hayat”tan “başka türlü olmak” bilincinin eşlik ettiği, iradi bir eylem veya faaliyettir. (Huizinga, 2015: 50) Başka türlü olmak, kişilerin gizlenmiş kimliklerle sosyal mecralarda bulunup, eylem gerçekleştirmeleri olarak tanımlanabilir. Kişiler, sahip olmak isteyip olmadıkları kimlikleri, söylemek isteyip söyleyemedikleri şeyleri oyuna dahil olarak gerçekleştirme eğilimi gösterir.

Fakat oyun düzenli olarak tekrarlanan bu niteliğiyle bile, genel anlamdaki hayata eşlik etmekte, onun bir tamamlayıcısını, hatta bir parçasını meydana getirmektedir. Hayatı süslemekte onun boşluklarını doldurmakta ve bu bağlamda vazgeçilmez olmaktadır.(Huizinga, 2015: 26) İtiraf sitesinin, oyun teorisi ile bulunduğu noktada oyunculara sağladığı merak, itirafın yorumlanması, itirafın ithaf ettiği kişilere ulaşması ve itirafa verilen dönütler oyuncunun devamlılığını sağlarken hayatının bir parçası olmasında oyunun mutluluk, eğlence ve heyecan verici işlevi önemli rol oynamaktadır.

“İnsanın daha iyi bir hayata olan özlemi burada açıkça, bütün bir kutsal ayin sisteminden kaynaklanış olarak ortaya çıkar. Bu özlemi tatmin eden biçim, oyunun biçimidir.” (Huizinga, 2015: 90) İyi bir hayata olan özlem oyunun içine çeken, sürekliliği, oyundan haz almayı ve oyunun doğasına hızlıca adapte olmayı sağlayan en önemli etkendir. Bireyler itiraf sitesi ile kendi sosyal çevresinin dışında bir hayali topluluğa dahil olur, burada oyuncular diğer oyuncuları sadece rumuzları ile tanırken oyuna yeni katılan oyuncu da kimlik belirtmeksizin bu topluluğa dahil olabilmektedir. Bütün bunlar kendi sosyal çevresi, ailesi ile yüz yüze paylaşamadıklarını sosyal medya platformunda yabancılara anlatmayı beraberinde getirir.

“Oyun başlar ve belli bir anda “biter”. “Sonuna kadar oynanır”. Oyun sürerken hareket, gidiş-gelişler, kader değişiklikleri, birbiri yerine geçmeler, bağlanmalar ve ayrılmalar görülür. Oyunun zamansal olarak sınırlandırılmasına, dikkat çekici başka bir nitelik de doğrudan bağlanır. Oyun hemen kültürel bir biçim olarak belirlenir. Bir kez oynandıktan sonra, belleklerde manevi bir yaratı veya bir hazine olarak kalmakta, aktarılmaktadır ve her an tekrarlanabilir, ya bir çocuk oyunu, bir tavla partisi veya bir yarış gibi hemen veya belli bir aradan sonra tekrarlanabilir. Bu tekrarlanabilme olanağı oyunun temel özelliklerinden biridir. Bu olanak yalnızca bütünü itibarıyla ele alınan oyuna değil, aynı zamanda oyunun iç yapısına da uygulanabilir. Hemen tüm gelişmiş oyun biçimlerinde tekrar, nakarat, birbiri yerine geçen çeşitlemeler, sanki bir zincir veya bir doku oluşturmaktadır” (Huizinga 2015: 27). İtiraf sitesinin ulaşılabilirliğinin kolaylığı, yeni katılan oyunculara kuralların ve kimliksizliğin verdiği güven ve istediği zaman diliminde itirafta bulunabilme gibi faktörler hayali topluluğun tercih edilmesini, giriş çıkışları sağlar. Huizinga’nın belirttiği üzere oyunun kültürel bir biçim olarak belirlenmesi itiraf siteleri üzerinden de okunmaktadır. (Huizinga, 2015: 70-71.) İtiraf etme geleneğinin sosyal medya ile oluşması ve pek çok sosyal medya kolunda (Facebook, Instagram, Twitter) bu geleneğin sürdürüldüğü görülmektedir. İnternet ve sosyal medya ile insan yaşantısının ayrılmaz bir parçası olan paylaşım sitelerinde artık bireylerin kendi sosyal çevreleri ile paylaşmadıkları durumları bu hayali topluluklara oyun kurarak ve kurulan oyuna katılarak aktardıkları ele alınmıştır. Ortaya çıktığı ilk günden bu yana itiraf kültürü sosyal medya kolları ile yayılmış oyuncuların bu kültüre sahip çıkması ile bu güne kadar süregelmiştir. İçinde bulunulan ağ toplumu, oyuncuların bu kültüre sahip çıkmasını daha kolay hale getirmiştir. Castells’e göre sosyal ağlar aynı zamanda kültürün de bir ifadesi olmakla beraber, kültürü değiştirir ve değiştirmeye devam edecektir (Castells, 2005: 441-451).

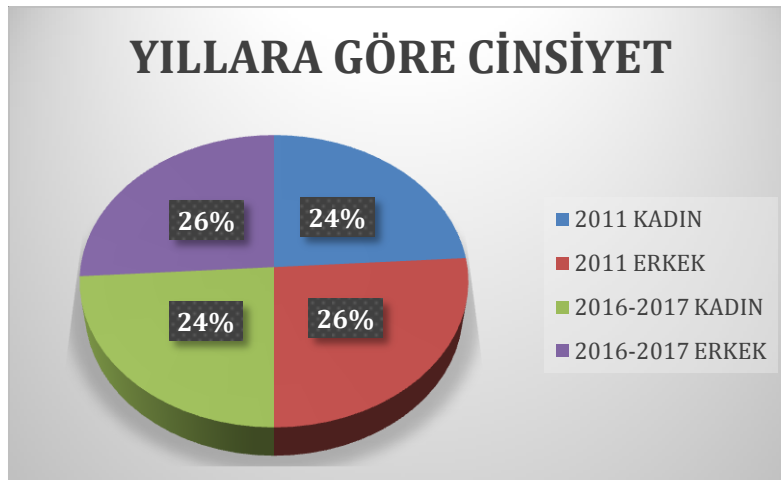
İlk kez Manuel Castells tarafından 90’lı yıllarda geliştirilen ağ toplumu kavramı, 20. Yüzyılın sonlarında enformasyon ve iletişim teknolojileri alanında yaşanan radikal gelişmeleri ve bu gelişmelerin yarattığı toplum modelini tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır. (<http://tarihbilgi.org/manuel-castells-kimdir-ag-toplumu-kavrami-nedir/>)

Castells’in deyişiyle, “bireyler artık küresel ve yerel olarak örülmüş, birbiriyle bağ(ıntı)lı ağ toplumu içinde yaşamaktadır.” (Binark ve d., 2009: 25). İtiraf sitesi ele alındığında oyuncular internet ağı aracılığıyla kurulan topluluğun bir üyesi haline gelmekle beraber bu ağ topluluğunun devamlılığını sağlayacak kadar da aktiftirler. Teknolojinin gelişmesi ve sosyal ağların yaygınlaşması, zaman ve uzam algısının yeni bir boyut kazanmasında etkili olmuştur

(Göker ve Doğan, 2011: 180). İnternetin zaman ve uzam dışı kullanılabilir hale gelmesi Ktü İtiraf Sitesi adlı ağ topluluğunu genişletmiştir. Ağ kavramı, sosyolojik anlamıyla bir veya birden fazla toplumsal ilişkiyle birbirine bağlanmış, dolayısıyla toplumsal bir bağ oluşturan bireylere gönderme yapmaktadır (Marshall, 1999: 4). Söz konusu ağ toplumunun getirdiği yeni medya döneminde bilgi akışının hızlanması ve bilgi paylaşımının daha kolay hale gelmesi, kullanıcıların etkin biçimde her şeyi paylaşabilmelerine zemin hazırlamıştır. Söz gelimi “kullanıcıların büyük çoğunluğunu gençlerin oluşturduğu adları sosyal ağ olsa da bu tarz siteler zaman içerisinde yoğun ve bilinçsiz bir kullanım ile bireyleri gerçek sosyal yaşamdan uzaklaştırabilir” (Barbier, 2001: 350, akt. Aydoğan, 2010: 27). Görsel, işitsel, iletişimsel her ögenin vücut bulduğu sosyal medya ağları iletişimin de bu mecralara taşınmasını sağlamıştır. Kültürü belirleyen en önemli araç olan dilin değişimine ve iletişim olgusunun boyutlarını değiştirmeye başlamıştır. Sosyal yaşamdan uzaklaşan bireylerde görülebilecek muhtemel sorun, iletişimsizlik sorunudur. Günlük hayatlarında yaşanan en ufak problemi bile yüz yüze iletişim yoluyla çözmekten kaçınan bireyler, bu problemlerle sosyal ağlarda başa çıkmaya başlamışlardır. İtiraf sitelerin bu denli yaygın kullanımı, dahil olan üyelerin devamlılığı sürdürmesi ve yeni üyeleri de bu ağ topluluğuna çekmesi bunun bir göstergesidir. Bireyler sosyal ağları sadece bu amaç için değil, bir gruba dahil olma, komüniteler oluşturabilme veya eğlence işlevini karşılama amacıyla da kullanırlar.

Araştırmanın Bulguları

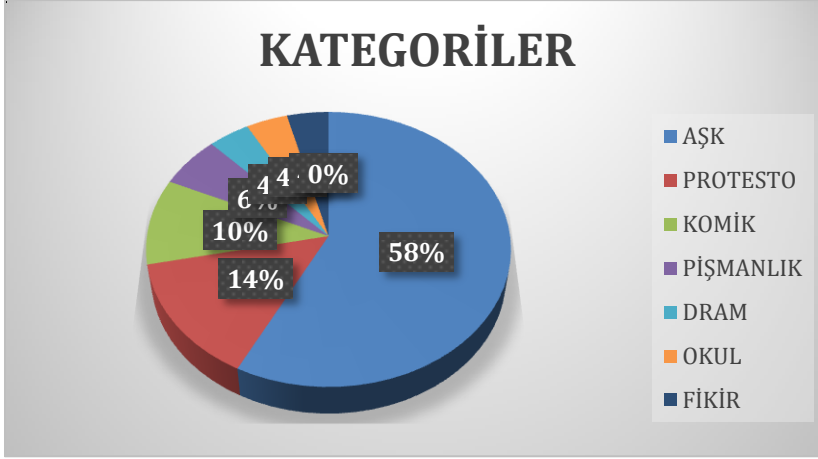
Grafik 1. Yıllara Göre Cinsiyet

Yapılan araştırmada 48 kadın, 52 erkek olmak üzere toplam 100 itirafa yer verilmiştir. Araştırmanın yıllara göre cinsiyet tablosuna bakıldığında kadın ve erkek (kadın 24, erkek 26)

sayısının eşit olması dikkat çekicidir. Kadınların ve erkeklerin katılımı 2011-2017 yılları arasında gözle görülür bir değişikliğe uğramamış, istikrarını korumuştur. 2011 yılında 24 kadın, 26 erkek toplam 50 itiraf alınmıştır. 2016-2017 yıllarında da aynı sayıya ulaşılmıştır.

Grafik 2. Kategoriler

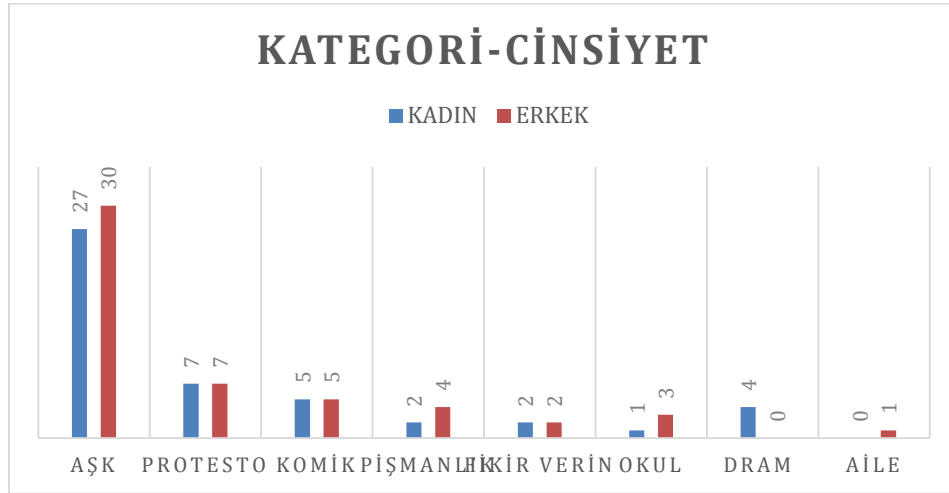

Araştırma kapsamında, aşk, aile, okul, dram, pişmanlık, komik, fikir, protesto olmak üzere toplamda 8 kategori ele alınmıştır. İncelenen 100 itiraf baz alındığında aşk kategorisinde 57, protestoda 14, komikte 10, pişmanlıkta 6, okulda 4, dramda 4, fikir kategorisinde 4 aile kategorisinde ise 1 itiraf olduğu görülmektedir. İtirafaların ayrıntı düzeylerine bakıldığında, toplamda 38 ayrıntılı, 62 ayrıntılı olmayan itiraf olduğu görülmektedir. İtirafalarda ayrıntı düzeyine, metnin uzunluğu, anlaşılabilirliği, ayrıldığı kategoriye uygunluğu açısından bakılmıştır.

“Arkadaşlar biz karadeniz teknik üniversitesindeki beşiktaşlılar olarak gelecek haftasonu cumartesi huzurevine gidip ordaki insanların ellerini öpüp onların unutulmadığını göstermek istedik..illaki bayram yada özel bir gün olması gerekmiyor..bunun takım tutmayla bi alakası olmadığını düşünüyoruz içinizde gelmek isteyen kardeşlerimiz olursa bu itirafın altına yorum yapmaları yeterlidir bir şekilde onlara ulaşılacaktır..bunu yayınlayan admine teşekkür ederiz SAYGILAR..” (Rumuz: Beşiktaş, 17 Ekim, 2011)

Verilen itiraf ayrıntılı olarak nitelendirilmektedir.

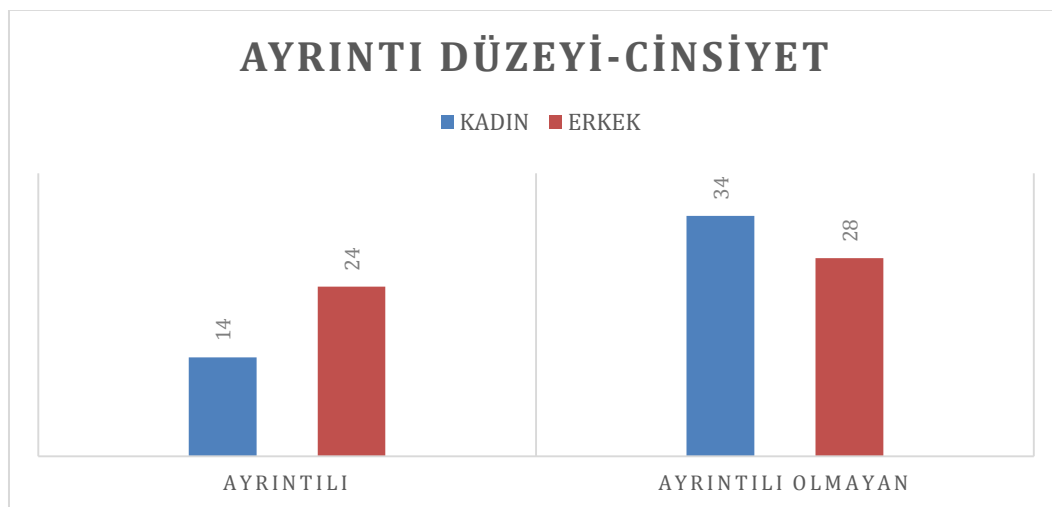
Grafik 3. Kategori- Cinsiyet

Kategoriler cinsiyet bağlamında incelendiğinde, kadınlar 27 itirafla en fazla aşk kategorisinde itirafta bulunmuşlardır. Bunu protesto 7 itiraf ile takip etmektedir, komik 5, dram 4, fikir 2, pişmanlık 2, okul 1, aile kategorisinde ise itiraf bulunmamaktadır. Erkeklerin itirafları göz önünde bulundurulduğunda yine en fazla aşk kategorisinde 30 itiraf bulunmaktadır. Bunu 7 itiraf ile protesto takip etmektedir, komik 5, dram 0, fikir 2, pişmanlık 4, okul 3, aile kategorisinde ise 1 itiraf bulunmaktadır.

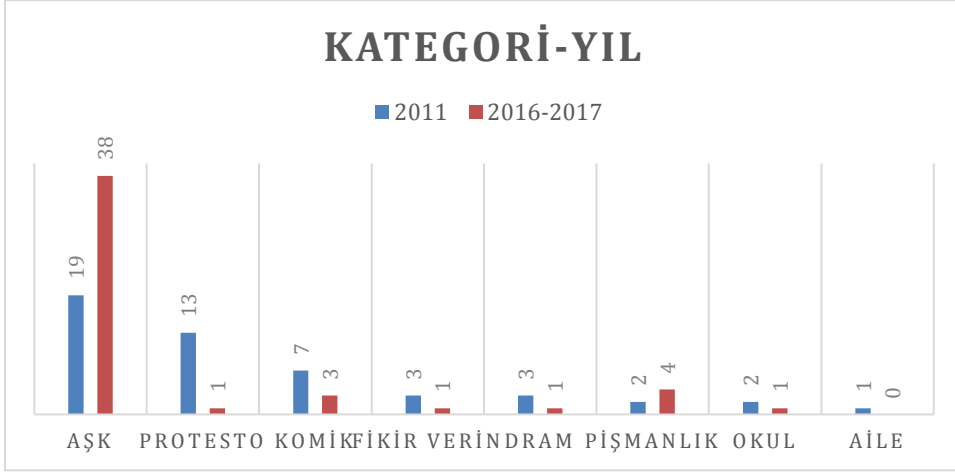
En fazla itirafta bulunulan kategori olan aşk kategorisi, sitede üniversite öğrencilerinin çoğunlukta olmasıyla ilişkilendirilebilir. İtiraf sitesini yeni arkadaşlıklar kurma amacıyla kullanan bireyler, yüz yüze iletişimi geri plana atıp bu görevi site aracılığıyla gerçekleştirmişlerdir.

Grafik 4. Ayrıntı Düzeyi-Cinsiyet

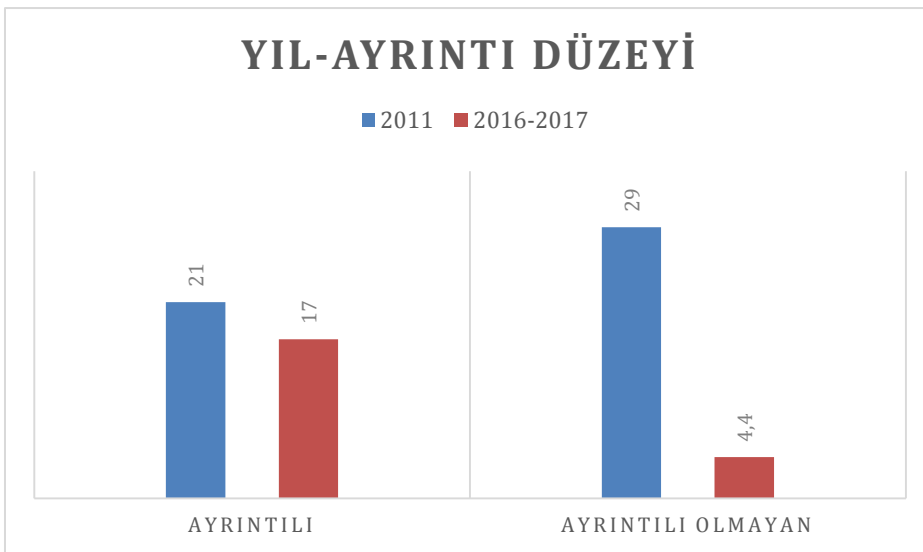
İtirafların ayrıntı düzeyi cinsiyet bağlamında ele alındığında kadınların 14 ayrıntılı, 34 ayrıntılı olmayan itirafı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Erkeklerin itiraflarına bakıldığında 24 ayrıntılı, 28 ayrıntılı olmayan itiraf bulunmaktadır.

Grafik 5. Kategori-Yıl

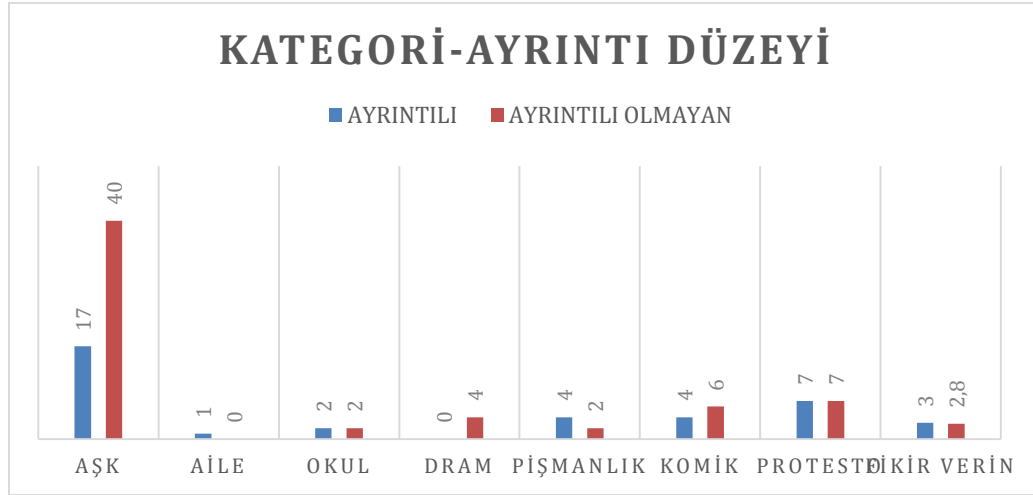
Yıllara göre kategorilerin oranlarına bakıldığında 2011 yılında 19 aşk, 13 protesto, 7 komik, 3 fikir, 3 dram, 2 pişmanlık, 2 okul, 1 aile itirafı bulunmaktadır. 2016- 2017 yıllarına gelindiğinde kategorilerin oranlarında değişme görülmektedir. Aşk kategorisinde 38, pişmanlıkta 4, komik 3, okul 1, dram 1, protesto 1, fikir verin kategorisinde 1 itiraf bulunurken, aile kategorisinde itiraf bulunmamaktadır.

Grafik 6. Yıl-Ayrıntı Düzeyi

Yıllara göre ayrıntı düzeyi ele alındığında 2011 yılında 21 ayrıntılı, 29 ayrıntılı olmayan itiraf varken 2016-2017 yılında 17 ayrıntılı, 33 ayrıntılı olmayan itiraf yapılmıştır.

Grafik 7. Kategori-Ayrıntı Düzeyi

Araştırmanın kapsadığı kategoriler ayrıntı düzeyinde ele alındığında aşk kategorisinde 17 ayrıntılı, 40 ayrıntılı olmayan, protesto kategorisinde 7 ayrıntılı, 7 ayrıntısız, komik kategorisinde 4 ayrıntılı, 6 ayrıntısız, pişmanlıkta 4 ayrıntılı, 2 ayrıntısız, fikir kategorisinde 3 ayrıntılı, 1 ayrıntısız, okul kategorisinde 2 ayrıntılı ve 2 ayrıntısız itiraf bulunmaktadır. Aile kategorisinde ayrıntılı itiraf bulunmamaktadır.

“Kampüsteki Yabancıların Sosyal Medya Aracılığıyla Bir Araya Gelişi: KTÜ İtiraf Sitesi Üzerine Bir İçerik Analizi” başlıklı çalışma sonucunda elde edilen verilere bakılarak hipotezlerden bazılarının doğrulandığı bazılarının ise yanlışlandığı görülmektedir. Araştırma hipotezlerinin ve bulguların karşılaştırması yapıldığında hipotezlerin çoğunluğunun doğrulandığı görülmektedir.

Bulgulara bakıldığında yüzyüze iletişimin arka plana atıldığı nicel verilerce ortaya çıkmıştır. Kişiler yüzyüze söyleyemedikleri iletileri sosyal medya aracılığıyla iletmeyi tercih etmektedirler.

“sevgili yurt arkadaşlarım canların ciğerlerim benim) hani siz o gün oje alıpta aynı renk olsun die 3kat sürdürdünüz ya ojeyi bende saatlerce sizle alay ettim o ojeler kurumuyor die işte siz şimdi yanımda değilsiniz ama bende beğendiğim o mavi ojeyi 3kat sürmek zorunda kaldım ve kurumuyor gerçekten)alay ettiğim için kusura bakmayın kızlar)” (Rumuz: şeyy, 17 Ekim 2011).

Bu bağlamda bireyler bir oyun kurup kendilerini o oyunun doğasına adapte ederler. Araştırmada incelenen de itiraf sitesi adı altında kurulan oyun ve bireylerin bu oyuna ne kadar adapte olduklarıdır. Araştırma kapsamında cinsiyet değişkeni de incelenmiştir ve erkeklerin bu oyunun doğasına daha hızlı adapte oldukları, itiraf sayılarının fazlalığından anlaşılmaktadır.

Kuralları önceden belli olan bu sitede bireyler itiraflarını bu kurallar doğrultusunda, kurallara uymamaları sonucunda uygulanacak yaptırımların farkında olarak gerçekleştirmektedirler. İtiraf lar kapsamında en fazla dikkat çeken paylaşımlar “aşk” kategorisinde yapılmaktadır. Bireyler bu itirafları “kimliksiz” olarak gerçekleştirdikleri için, yüzyüze iletişimde paylaşımı daha zor olan bu konuda rahatlıkla itirafta bulunmaktadırlar. Aşk itirafları genel olarak, kampüste beğenilen kişiye ulaşmaya yönelik, eski sevgilinin geri dönmesi üzerine veya kişinin sevgilisine yöneliktir. Ayrıca ekonomik durum, derslerle ilgili sorunlar, arkadaşlık ilişkileri, yaşanan şehirle ilgili sıkıntılar ve toplumdaki bozulmalar da itirafların hedefi haline gelmektedir.

“Aşırı topuklu ayakkabılar, aşırı makyaj , renk renk ojeler , defilelerde görülen elbiseler , ve sattıkları aşırı cakalar.. Özünüze dönün artık da kimin ne olduğunu anlayın az doğal olun yeter!..” (Rumuz: Farketmez, 17 Ekim 2011).

Bireyler kendilerinden farklı olanı ve yanlış olduğunu düşündükleri şeyleri rahatlıkla eleştirmiş ve bu eleştiriler doğrultusunda itiraflar yazmışlardır.

“insanlık bir zamanlar göklere çıkmıştın. şimdi ise ayaklar altında eziliyorsun. içimizden geldiğince insanlık yapıyoruz kötü oluyoruz. bir insanın sıkıntılı olduğunu görünce onun sıkıntısını gidermek istiyorum. hizmet nimettir esaslı yürümeye çalışıyorum . tabi bir ton engel var karşımda . ben ne kadar iyilik yaparsam o kadar göze batıyorum. insanlık çağımızda kötülük durumuna gelmiş. yaradılanı yaradandan ötürü seviyorum...” (Rumuz: insan58, 18 Ekim 2011)

Elde edilen bulgulardan bir diğeri de sosyal medyanın yeni komüniteler oluşturma gücüdür. İtiraf sitesinde görüldüğü gibi kampüsteki yabancılar, belli bir amaç doğrultusunda bir araya gelerek, bu amacı ve bir araya gelme isteğini itiraf sitesinde duyurarak sosyal medyanın komüniteler oluşturabilme gücünü gösterir.

“Arkadaşlar biz karadeniz teknik üniversitesindeki beşiktaşlılar olarak gelecek haftasonu cumartesi huzurevine gidip ordaki insanların ellerini öpüp onların unutulmadığını göstermek istedik..illaki bayram yada özel bir gün olması gerekmiyor..bunun takım tutmayla bi alakası olmadığını düşünüyoruz içinizde gelmek isteyen kardeşlerimiz olursa bu itirafın altına yorum yapmaları yeterlidir...” (Rumuz: Beşiktaş, 17 Ekim 2011)

Bauman, bir araya gelen yabancıların sahte karşılaşmalar konusunda ustalaştığını belirtmektedir. Kampüste bir araya gelen ama tam bir uygar ilgisizlik örneği gösteren bireyler, göz temasından kaçınma, ileti aktarımında cesaretsiz davranma, ilgisiz görünme gibi davranışlar sergileyerek iletişim oyunu kurmakta başarısız olmaktadır. (Zygmunt, 2011, akt. Bayram, 2016: 21) Bu uygar ilgisizlik nedeniyle kampüste yüzyüze kurulamayan iletişim oyunu, sosyal medya ve itiraf siteleri aracılığıyla kurulmaktadır. Birey, hoşlandığı kişiyle yüzyüze iletişime geçemez hale geldiğinde ya da özgürlüğünün kısıtlandığını düşündüğü zamanlarda bile bunu yüzyüze söylemekten kaçınır, itiraf sitesi aracılığıyla “kimliksiz” bir şekilde dile getirir.

“6 kasım pazar 17.00-18.00 arası yomradan aynı dolmuşla forum ışıklarına kadar geldiğim sarışın düz saçlı siyah pantolonlu kız seninle konuşmak için çok geç kaldım dolmuşa binip uzaklaşırken bile bakıştık cesaret edip konuşamadım.Eğer bunu okuduysan beğen ben seni bulucam.” (Rumuz: Sarı montlu, 6 Kasım 2016).

Sonuç

Teknolojinin gelişimiyle iletişim olgusu eskiye nazaran değişime uğramıştır. Önceden bireyler iletişimlerini yüz yüze gerçekleştirirken, teknolojinin gelişimi sebebiyle bu yüz yüze iletişim yerini sosyal medya araçlarına bırakmıştır. Teknolojinin bir getirisi olarak değişen yaşam şartları, kendisini iletişim olgusunda da gösterdiği için sorgulanması gerekenlerin başında iletişim olgusunun boyutları gelmektedir. Başlarda sosyal medya hesaplarından ileti aktarımlarıyla gerçekleşen bu boyut, günümüzde internetin her yerine yayılmıştır. Öyleki bu yayılım bireyleri bir süre sonra yüz yüze iletişimden alıkoyar hale gelmiştir. Bireyler yüz yüze iletişim yoluyla iletebilecekleri mesajları sosyal paylaşım siteleri yoluyla iletmeyi tercih etmişlerdir ve bireyler çoğu zaman bu tercihlerinde “kimliksiz” olarak bulunmuşlardır. Takma adlar (nick name) veya sahte isimler (fake name) yoluyla mesajlarını ileten bireyler zamanla “itiraf siteleri”nin ortaya çıkmasını sağlamışlardır. İtiraf siteleri yoluyla iletilen mesajlar

çoğunlukla, karşıdaki kişiyi rahatsız edici boyutta olabileceğinden, (eleştiri, eğlence, dalga geçme, protesto etme) mesajı iletenler yüz yüze iletişimi arka plana atmayı ve kimliksiz iletişimi tercih etmişlerdir. KTÜ İtiraf Sitesi üzerine yapılan bu çalışma, tüm sosyal medyayı kapsamamakla beraber, sosyal medya konusunda yapılacak diğer çalışmalara katkı sağlama amacı gütmektedir.

Kaynakça

Acar, Zülfiye., Başar, Evren ve Pazarbaş, Murat. 2015. “Facebook İtiraf Sitelerinin Üniversite Öğrencileri Tarafından Kullanımına Yönelik Bir Çalışma”, <www.dergipark.gov.tr/e-gifder> (Erişim Tarihi: 11 Aralık 2017).

Aydoğan, Filiz. 2010. ‘İkinci Medya Çağı’nda Gözetim ile Kamusal Alan Paradoksunda İnternet’, İkinci Medya Çağında İnternet, Der. F. Aydoğan, A. Akyüz, İstanbul, Alfa Yayınları.

Bayram, Pınar. 2016. “Kentteki Yabancıların Sosyal Medya Aracılığıyla Bir Araya Gelişi: “Muğla İtiraf” Adlı Facebook Sayfası Üzerine Bir Örnek Olay Analizi”, *İnsan&İnsan* Dergisi, 7. Sayı

Berger P. ve T. Luckmann. 2008. *Gerçekliğin Sosyal İnşası: Bir Bilgi Sosyolojisi İncelemesi*. Çev. Vefa Saygın Öğütle. İstanbul: Paradigma Yayınları.

Binark, Mutlu, ve d. 2009. *Toplumsal Paylaşım Ağı Facebook: “Görülüyorum Öyleyse Varım”*, İstanbul, Kalkedon Yayınları.

Castells, Manuel. 2005. *Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür-Ağ Toplumunun Yükselişi*, (Cilt 1). Çev. Ebru Kılıç, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Couldry, Nick. 2012. *Media, Society, World: Social Theory And Digital Media Practice*, Cambridge: Polity Pres.

Göker, Göksel., Doğan, Adem. 2011. “Ağ Toplumunda Örgütlenme: Facebook’ta Çevrimiçi Tekel Eylemi.” *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25. Sayı

Hansen, A. 2003. *İçerik Çözümlemesi İletişim Araştırmalarında İçerik Çözümlemesi*. Der.: Murat Sadullah Çebi. Ankara: Alternatif Yayınları.

Heide, Mats. 2009. “On Berger: A Social Constructionist Perspective on Public Relations and Crisis Communication”, *Public Relations And Social Theory Key Figures And Concepts*, Ed. Øyvind Ihlen, Betteke Van Ruler, Magnus Fredriksson, London: Routledge.

Huizinga, Johan. 2013. *Homo Ludens Oyunun Toplumsal İşlevi Üzerine Bir Deneme*. Çev. Mehmet Ali Kılıçbay. İstanbul, Ayrıntı Yayınları.

Manuel Castells Kimdir? Ağ Toplumu Kavramı Nedir?, < <http://tarihbilgi.org> > , (Erişim Tarihi: 19 Şubat 2018).

Marshall, G. 1999. *Sosyoloji Sözlüğü*. Çev. O. Akınhay, D. Kömürcü. Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları.

Sarıfakıoğlu, Birkan. 2017. “İnternerin Toplumsal Etkileri”, <www.emo.org.tr>, (Erişim Tarihi: 14 Aralık 2017).

İnternetin Tanımı, <www.blog.kmk.net.tr>, (Erişim Tarihi: 14 Aralık 2017).

Tarcan, Ahmet. 2005. *İnternet ve Toplum*, Ankara, Anı Yayıncılık.

Toprak, A., vd. 2009. *Toplumsal Paylaşım Ağı Facebook: “Görülüyorum Öyleyse Varım”*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.